

Za treść wywodów odpowiadają autorzy. Przedruk dozwolony pod warunkiem podania źródła.

Redakcja prosi o nadsyłanie artykułów i notatek przed 15 każdego miesiąca. Wszystkie nadsyłane materiały powinny być pisane na maszynie. Rękopisów nie zwraca się. Redakcja zastrzega sobie prawo zmniejszania normalnego honorarium lub wypłacania honorarium, przy większych artykułach, tylko za część artykułu. Odbitki artykułów wykonywane będą tylko na koszt autora.

WINCENTY KĘPIŃSKI — Warszawa

DODATKOWE UBEZPIECZENIE PRACOWNIKÓW KOLEJOWYCH ZATRUDNIONYCH NA OBSZARZE WOJEWÓDZTW ZACHODNICH

(dokończenie)

Osoby, podlegające obowiązkowi ubezpieczenia w oddziale B.

Zakres osób podlegających obowiązkowi ubezpieczenia w oddziale B jest inny w wydziale obwodowym 1 i 2, niż w wydziale obwodowym 3.

Ubezpieczeniu w oddziale B w W. O. 1 i 2 podlegają ci pracownicy, którzy w dniu 31 grudnia 1933 r. byli w nim ubezpieczeni. Są to fizyczni pracownicy czasowi oraz ci pracownicy stałi, również fizyczni (przed dniem 1 lutego 1934 r. zwani nieetatowymi), którzy w poczet nieetatowych zaliczeni zostali do dnia 31 stycznia 1934 r. i w dniu 31 grudnia 1933 r. podlegali obowiązkowi ubezpieczenia w Kasie. Ubezpieczeni, zaliczeni w poczet stałych od dnia 1 lutego 1934 r., objęci są kolejowymi przepisami emerytalnymi, a to na podstawie § 45 tych przepisów.

Oprócz tego ubezpieczeniu w Oddziale B podlegają również pracownicy państwowych zarządów wodnych (art. 4 ust. 2 cyt. rozporządzenia o Kasie Emerytalnej mówi o osobach, zajętych przy państwowych budowlach wodnych), jeżeli w chwili powstania tego obowiązku nie przekroczyli 40 lat życia.

Obowiązek ubezpieczenia w Oddziale B powstaje po przebyciu jednego roku w ubezpieczeniu w Oddziale A.

Powyższy zakres ubezpieczenia od dnia 1 stycznia 1934 r. ustaliło rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Komunikacji z dnia 28 grudnia 1933 r. (poz. 817

Dziennika Ustaw), wydane na zasadzie art. 94 i 298 ust. (2) ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym. Rozporządzenie to wprowadziło dotyczy tylko Oddziału A, któremu powierzyło wykonywanie czynności Zakładu Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników w stosunku do osób, ubezpieczonych w dniu 31 grudnia 1933 r. w Kasie, pośrednio ma jednak wpływ na ubezpieczenie w Oddziale B, gdyż wskutek jego wejścia w życie dopływ nowych ubezpieczonych do tego Oddziału ustał w rok po jego wejściu w życie.

Ubezpieczeniu w Oddziale B na Górnym Śląsku podlegają wszyscy pracownicy fizyczni czasowi i ci spośród stałych, którzy taki charakter uzyskali do dnia 31 stycznia 1934 r. Zakres ubezpieczonych z uwagi na objęcie pracowników, zaliczonych w poczet stałych od dnia 1 lutego 1934 r. kolejowymi przepisami emerytalnymi, uległ również ograniczeniu w W. O. 3; jednakże dopływ nowych członków do Oddziału B nie został tam w zupełności zamknięty.

Obecnie liczba ubezpieczonych stale maleje, wskutek czego Kasa, tak Oddział A, jak i B znajduje się w powolnej likwidacji.

Liczby ubezpieczonych w poszczególnych wydziałach obwodowych w latach 1925—1935 ilustruje następująca tabela.¹²⁾

¹²⁾ Dane statystyczne, dotyczące ubezpieczonych i świadczeń Kasy, zaczerpnięte są ze „Sprawozdań Kasy Emerytalnej dla rob. k. p. w b. dz. pr. w Poznaniu” za lata 1933—1935. Przed rokiem 1933 Kasa nie wydawała sprawozdań.

¹¹⁾ Archiv z 1897 r. str. 834.

Wydział obwodowy				
rok	ubezpieczeni			razem
	1	2	3	
1925	15 091	11 730	9 709	36 530
26	14 178	11 530	10 357	36 065
27	14 494	11 221	11 354	37 069
28	14 869	11 230	11 516	37 615
29	14 687	12 246	12 143	39 076
30	15 058	11 728	11 359	38 145
31	15 099	11 483	10 276	36 858
32	13 877	10 639	9 712	34 228
33	12 277	9 532	8 864	30 673
34	11 214	8 973	6 905	27 092
35	11 814	8 765	6 673	26 252

Jak z powyższych cyfr widać, ilość ubezpieczonych zmalała w ciągu 10 lat o przeszło 10 tysięcy osób, co zostało spowodowane częściowo zmniejszeniem się liczby pracowników kolejowych w ogóle, częściowo zamknięciem dopływu nowych członków w 1934 r., a wreszcie przejściem na etat lub zaliczeniem w poczet stałych niektórych ubezpieczonych, wskutek czego zostają oni objęci kolejowymi przepisami emerytalnymi.

Ubezpieczenie dobrowolne mogą kontynuować pracownicy, którzy wskutek objęcia kolejowymi przepisami emerytalnymi, przestali podlegać ubezpieczeniu obowiązkowemu w tej Kasie.

W r. 1930 i 1931 liczba ubezpieczonych w W. O. 1 powiększyła się, stało się to jednak z powodu mylnego ubezpieczenia w Kasie pracowników, zatrudnionych nie na obszarze województwa poznańskiego, a na linii kolei Wieluń — Podzamcze. W r. 1932 pracownicy ci zostali z Kasy wymeldowani i stąd tak znaczny ubytek ubezpieczonych w W. O. 1 w tym czasie.

Świadczenia.

Pracownikom ubezpieczonym w Oddziale B lub osobom po nich pozostałym przysługują następujące świadczenia:

1. renty dodatkowe,
2. renty dodatkowe wdowie,
3. renty dodatkowe sieroce,
4. pośmiertne,
5. zwrot składek.

1. Renty dodatkowe.

Prawo do renty dodatkowej przysługuje ubezpieczonemu, niezdolnemu do zarobkowania, po przebyciu w Oddziale B pełnych pięciu lat ubezpieczenia. Niezdolność do zarobkowania ustala się zgodnie z § 1255 O. U. R. (względnie § 11 pkt. 5 — 6 statutu). Warunek przebycia pięcioletniego okresu wyczekiwania nie jest konieczny dla tych ubezpieczonych, którzy z powodu służby wojskowej lub kolejowej, pełnionej na terenie działań wojennych, staną się niezdolni do pracy. Ubezpieczeni, pobierający rentę starczą, jeżeli nie są niezdolni do zarobkowania, nie mają prawa do renty dodatkowej.

Ubezpieczeni, którzy z powodu objęcia kolejowymi przepisami emerytalnymi przestali być uczestnikami Oddziału B i ubezpieczenie w nim kontynuowali dobrowolnie, bądź nie kontynuowali wcale — mają prawo do renty w razie rozwiązania z nimi stosunku służbowego z powodu niezdolności do służby. Uprawnienie to nie ma jednak obecnie praktycznego znaczenia, gdyż § 16 kolejowych przepisów emerytalnych przewiduje wstrzymanie wypłaty zaopatrzenia emerytalnego na czas pobierania renty z Kasy Emerytalnej.

Zaopatrzenie emerytalne jest przeważnie wyższe od renty z Oddziału B, dlatego też uprawnieni, pobierający świadczenia z P. K. P., normalnie nie występują z wnioskami o przyznanie tych rent.

Ubezpieczeni, pobierający renty starcze, jeżeli nie podjęli składek z Oddziału B, uzyskują prawo do renty dodatkowej z chwilą stania się niezdolnymi do zarobkowania.

Ilość osób pobierających renty dodatkowe i wydatki na te świadczenia kształtowała się w latach 1925 — 1935, jak następuje:

Rok	ilość rencistów	wydatki
1925	1 720	1 012 tys. zł. ¹⁾
1926	2 110	1 232 " "
1927	2 329	1 502 " "
1928	2 357	1 518 " "
1929	2 404	1 519 " "
1930	2 674	1 545 " "
1931	3 024	1 828 " "
1932	3 364	2 133 " "
1933	3 863	2 324 " "
1934	4 303	2 765 " "
1935	4 614	2 785 " "

Jak widać liczba rencistów ma stałą tendencję wzrostu, a co za tym idzie wzrastają również wydatki na świadczenia.

Wysokość renty zależy od ilości lat przebytych w ubezpieczeniu i od klasy zarobkowej wg. której opłacane były składki.

Za podstawę do obliczania renty służy cały okres członkostwa, przy czym uwzględnia się tylko lata pełne. Okresy ubezpieczenia ponad 6 miesięcy mogą być uwzględnione przy obliczaniu renty pod warunkiem opłacenia przez ubezpieczonego okresu, brakującego do pełnego roku.

Okresy ubezpieczenia w Oddziale B w Niemczech zalicza się do polskiego okresu ubezpieczenia na podstawie art. 10 ustawy z dnia 29 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. z 1924 r. poz. 63) o wykonaniu decyzji Rady Ligi Narodów z dnia 17 lipca 1922 r., oczywiście pod warunkiem, że ubezpieczony pozostawał w terminie przełomowym (1.I.1919 r., wzgl. 1.I.1920 r.) na terytorium odstąpionym Polsce, lub przeniósł się do Polski między terminem przełomowym a 31 grudnia 1921 r.

W stosunku do ubezpieczonych na Górnym Śląsku Oddział B nie ma podobnych zobowią-

¹⁾ Wydatki w tej tabelce i następnych podane zostały na podstawie sprawozdań Kasy za lata 1933 — 1935 z zaokrągleniem do tysięcy złotych.

zań, nie mniej jednak okresy ubezpieczenia w Oddziale B w Niemczech uwzględniane są przy wymiarze świadczeń.

Renty ustala się na podstawie załączonej do statutu tabeli.

Kwota renty po przebyciu w ubezpieczeniu dziesięciu lat wynosi: w klasie II — 135 zł, III — 181.80 zł, IV — 213 zł, V — 243 zł, VI — 272.40 zł, VII — 304.20 zł, VIII — 333 zł, IX — 363 zł, X — 393 zł, a za każdy rok następny, poczynsz od jedenastego, wzrasta w klasie II — o 9 zł, III — 12 zł, IV — 14.40 zł, V — 16.80 zł, VI — 19.20 zł, VII — 21 zł, VIII — 23.40 zł, IX — 25.80 zł, X — 28.20 zł.

Rentę ustala się według tej klasy zarobkowej, według której ubezpieczony ostatnio uiszczał składki. W razie jeżeli ubezpieczony przeszedł do niższej klasy zarobkowej i nie skorzystał z przysługującego mu prawa ubezpieczenia się w poprzedniej klasie, wówczas rentę oblicza się w następujący sposób:

1) za okres ubezpieczenia do czasu obniżenia się zarobku oblicza się rentę według tej klasy, w której ostatnio, przed obniżeniem zarobku, ubezpieczony opłacał składki,

2) kwotę wzrostu za lata następne ustala się wg. klasy, w której interesowany był ostatnio ubezpieczony.

Wnioski o przyznanie rent dodatkowych należy zgłaszać równocześnie z wnioskami o renty inwalidzkie lub starcze.

2. Renty dodatkowe wdowie.

Prawo do renty dodatkowej wdowie ma wdowa po ubezpieczonym, który w Oddziale B był ubezpieczony przynajmniej przez pięć lat. Okres ten nie jest wymagany dla wdów po ubezpieczonych, którzy zmarli w służbie wojennej lub w innej służbie pełnionej na obszarze działań wojennych.

Do renty wdowiej ma ponadto wdowa, pozostała po ubezpieczonym, pobierającym rentę dodatkową, jeżeli małżeństwo zostało zawarte przed uzyskaniem tej renty przez ubezpieczonego. Prawo do dodatkowej renty wdowiej służy także po ubezpieczonym, który pobierał rentę starczą, a przynajmniej przez pięć lat przed uzyskaniem renty należał do Oddziału B i jeżeli małżeństwo zostało zawarte przed uzyskaniem omawianej renty.

To samo prawo przysługuje żonie zaginionego ubezpieczonego, który przebył w ubezpieczeniu najmniej pięć lat, chyba, że zaginięcie nastąpiło z powodu służby wojennej lub kolejowej, pełnionej na obszarze działań wojennych.

Renty wdowie oblicza się na podstawie załączonej do statutu „tabeli stopniowej kwot rocznych dodatkowych rent wdowich z oddziału B”.

Za okres ubezpieczenia do 10 lat włącznie renty wynoszą:

W klasie II — 121.80 zł, III — 166.80 zł, IV — 211.80 zł, V — 234 zł, VI — 262.80 zł, VII — 292.80 zł, VIII — 322.20 zł, IX — 352.80 zł, X — 382.80 zł.

Kwota wzrostu renty wynosi rocznie w kla-

sie: II — 4.80 zł, III — 6 zł, IV — 7.80 zł, V — 9 zł, VI — 10.80 zł, VII — 12 zł, VIII — 13.80 zł, IX — 14.40 zł, X — 16.20 zł.

Z porównania rent dodatkowych i dodatkowych rent wdowich widać, że wdowy są nadzwyczaj uprzywilejowane, albowiem renty przy okresie ubezpieczenia do 10 lat wynoszą od przeszło 90% (klasa II) do przeszło 97% (klasa X) rent, do których za ten sam okres ubezpieczenia mają prawo pracownicy. To uprzywilejowanie wdów wprowadzone zostało w Niemczech w 1917 r. celem zachęcenia żon ubezpieczonych do posyłania mężów na wojnę.

W Niemczech przepis ten został zniesiony bodajże w 1922 r., a najpóźniej w 1924 r. U nas istnieje w dalszym ciągu. W normalnych czasach jest to przepis nie bardzo zrozumiały, jeżeli na jego podstawie wdowa łącznie z sierotami może otrzymać większe świadczenia, niż sam ubezpieczony.

Wdowa, która rozmyślnie spowodowała śmierć ubezpieczonego nie ma prawa do renty dodatkowej. Oczywiście, chociaż statut o tym nic nie wspomina, ustalenie, czy wdowa spowodowała rozmyślnie śmierć ubezpieczonego musi nastąpić w drodze procesu karnego.

W latach od 1925 — 1935 liczba wdów i suma wypłacanych im rent kształtowały się następująco:

Rok	Ilość wdów	Suma wypłacanych rent
1925	1 892	597 tys. zł.
26	2 005	679 „ „
27	2 179	765 „ „
28	2 342	806 „ „
29	2 532	895 „ „
30	2 645	889 „ „
31	2 741	1 015 „ „
32	2 661	1 088 „ „
33	2 802	1 084 „ „
34	2 975	1 256 „ „
35	3 138	1 236 „ „

3. Dodatkowe renty sieroce.

Pod analogicznymi warunkami jak wdowy mają prawo do rent dodatkowych ślubne dzieci, pozostałe po zmarłym ubezpieczonym. Renty te przysługują sierotom do ukończenia przez nie 18 roku życia. Dzieciom nieslubnym przysługuje renta z tytułu ubezpieczenia matki.

Renta sieroca, jeżeli matka żyje i ma prawo do renty wdowiej, wynosi połowę renty wdowiej, jeżeli zaś matka nie żyje lub w chwili śmierci ubezpieczonego nie miała prawa do renty, wówczas renta sieroca wynosi $\frac{2}{3}$ renty wdowiej. W razie śmierci matki, uprawnionej do dodatkowej renty wdowiej, renty sieroce podwyższa się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po miesiącu śmierci matki.

Statut nie wspomina o tym, czy sierota, która spowodowała rozmyślnie śmierć ojca lub matki (ubezpieczonego) ma prawo do renty sieroczej. Należy przyjąć, że prawo to jej przysługuje.

Liczba osób pobierających dodatkowe renty sieroce i wydatki na te świadczenia wynosiły w latach 1925 — 1935:

rok	liczba sierot	wydatki na renty sieroce
1925	2 201	341 tys. zł
26	2 268	350 " "
27	2 501	370 " "
28	2 761	443 " "
29	2 978	520 " "
30	3 009	493 " "
31	2 956	552 " "
32	2 733	582 " "
33	2 817	553 " "
34	2 920	642 " "
35	3 140	619 " "

4. Początek i koniec prawa do renty dodatkowej, dodatkowej renty wdowiej i dodatkowej renty sieroczej.

Prawo do renty dodatkowej powstaje równocześnie z powstaniem prawa do renty inwalidzkiej lub dla pobierających renty starcze z chwilą powstania niezdolności do zarobkowania wzgl. dla pracowników, objętych kolejowymi przepisami emerytalnymi, z chwilą zwolnienia ze służby z powodu niezdolności do pracy. Jeżeli jednak niezdolny do zarobkowania pobiera jeszcze uposażenie służbowe, wypłata renty rozpoczyna się z chwilą wstrzymania wypłaty uposażenia.

Prawo do renty dodatkowej gaśnie z końcem miesiąca, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego i z chwilą cofnięcia renty inwalidzkiej.¹⁴⁾ Prawo to ulega zawieszeniu, jeżeli wszystkie świadczenia (renta z Oddziału A, renta wypadkowa i t. p.), pobierane przez ubezpieczonego przewyższają 75% rocznego zarobku, przyjętego za podstawę wymiaru świadczeń, i jeżeli ten zarobek przewyższa 2.800 zł rocznie. Przy zarobku od 2.050 zł do 2.800 zł spoczywa tylko część renty, przewyższająca 2.050 złotych. W razie jeżeli zarobek był niższy, to renta ulega obniżeniu tylko o taką sumę, o jaką wszystkie dochody rentowe przewyższają podstawę wymiaru renty.

Prawo do renty dodatkowej wdowiej i sieroczej powstaje z dniem śmierci ubezpieczonego, względnie jeżeli wstrzymanie wypłaty uposażenia lub wynagrodzenia, zasiłku chorobowego, renty, lub renty dodatkowej następuje później — z tą datą.

Prawo do renty wdowiej gaśnie z końcem miesiąca, w którym nastąpiła śmierć uprawnionej lub w którym uprawniona wyszła powtórnie za mąż. W razie ponownego zamążpójścia wdowa otrzymuje odprawę w wysokości 2-letniej renty. Pobranie takiej odprawy likwiduje wszelkie uprawnienia w stosunku do Kasy.

Renta sieroca gaśnie z końcem tego miesiąca, w którym sierota skończy 18 rok życia.

Renty wdowie i sieroce ulegają pewnym ograniczeniom, w razie pobierania przez osoby uprawnione rent wypadkowych wdowich lub sieroczych, wojennych rent inwalidzkich, albo innego rodzaju odszkodowań, o ile te świadczenia

¹⁴⁾ Ostatnie zdanie § 42 statutu brzmi: „Renta dodatkowa gaśnie z upływem tego miesiąca, w którym uprawniony umiera, lub w którym następuje wstrzymanie renty dodatkowej”. Oczywiście ostatnim słowem w tym zdaniu powinno być „inwalidzkiej”. Jest to najwyraźniej błąd drukarski lub pomylka tłumacza statutu.

podwyższają dochód rentowy wdowy lub sieroty o $\frac{2}{3}$ kwoty, wzgl. łączny dochód wdów i sierot — o całą kwotę, która stanowiła najwyższą dopuszczalną granicę dochodu rentowego ubezpieczonego. Renty dodatkowe wdowie i sieroce ulegają wtedy stosunkowej obniżce.

Jeżeli wdowy i sieroty mają prawo tylko do rent wdowich i sieroczych z Oddziału A i B, wtedy suma świadczeń z tego tytułu otrzymywanych nie może przekroczyć dopuszczalnego dochodu rentowego ubezpieczonego. W przeciwnym razie renty z Oddziału B ulegają obniżce o całą nadwyżkę.

Jak zatem z powyższego widać, uprawnienia rodzin, pozostałych po ubezpieczonym są stosunkowo bardzo korzystne.

4. Pośmiertne.

Oprócz rent, Oddział B przyznaje również zapomogi pośmiertne. Zapomoga ta przysługuje rodzinie, pozostałej po ubezpieczonym, który w chwili śmierci pobierał rentę, lub miałby do niej prawo w chwili śmierci, nawet jeżeli renta dodatkowa z powodu zbiegu z innymi świadczeniami spoczywała.

Prawo do zapomogi pośmiertnej ma również ubezpieczony w razie śmierci żony, która miałaby prawo do renty wdowiej, gdyby go przeżyła.

Po śmierci wdowy, pobierającej rentę dodatkową, prawo do odprawy służy dzieciom po niej pozostałym, nawet w tym przypadku, gdyby omawiana renta spoczywała.

Zapomoga pośmiertna wynosi:

w kl. II i III — 105 zł, IV — 130 zł, V — 150 zł, VI — 170 zł, VII — 190 zł, VIII — 210 zł, IX — 225 zł, X — 240 zł.

5. Zwrot składek.

Ubezpieczony który przestaje być członkiem Oddziału B bez uzyskania prawa do świadczeń ma prawo do zwrotu składek, uiszczonych, jak powiada statut, z własnych funduszków t. j. tej części, która statutowo na niego przypada.

W razie przeniesienia ubezpieczonego do zatrudnienia poza obszarem działalności Kasy, może on bądź podjąć składki, bądź kontynuować ubezpieczenie, co jednakże z uwagi na kolejne przepisy emerytalne, jest bezcelowe, gdyż nie dawałoby mu żadnych uprawnień w przyszłości ze względu na cyt. § 16 tych przepisów.

Dochody.

Na pokrycie wydatków na omówione wyżej świadczenia Oddział B czerpie dochody a) z opłat wstępnych, b) ze składek, c) z majątku.

1. Opłaty wstępne i składki.

Każdy z nowoubezpieczonych w Oddziale B obowiązany jest wpłacić t. zw. wstępne w wysokości 2 zł. Dochody z tych opłat są niewielkie, a ostatnio wobec wstrzymania dopływu ubezpieczonych stanowią w budżecie Kasy znikomą pozycję.

Składki ustala się w zależności od klasy zarobkowej, do której należy zarobek danego pracownika. Obecnie zarobki te podzielone są na 9 klas, a mianowicie od II — X. Zarobki przyna-

leżne do poszczególnych klas i składki w tych klasach obowiązujące przedstawiają się, jak następuje:

klasa	zarobek roczny	składka tygodniowa
II	do 700 zł	0,60 zł
III	od 700 — 1 000 zł	0,80 "
IV	" 1 000 — 1 200 "	1,00 "
V	" 1 200 — 1 350 "	1,20 "
VI	" 1 350 — 1 500 "	1,40 "
VII	" 1 500 — 1 650 "	1,60 "
VIII	" 1 650 — 1 800 "	1,75 "
IX	" 1 800 — 1 950 "	1,90 "
X	ponad 1 950	2,10 "

Składki obciążają w połowie pracowników, w połowie zaś pracodawcę. Ponadto pracodawca jest obowiązany dopłacać $\frac{1}{4}$ część ogólnego dochodu ze składek, a więc również i składek dobrowolnych. Praktycznie zatem składka do Oddziału B będzie o $\frac{1}{4}$ wyższa, niż to wskazane zostało w powyższej tabelce. Na podstawie § 42 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 stycznia 1934 r. (Dz. Ust. poz. 24) o uposażeniu pracowników P. K. P. składki za pracowników stałych (kolejowych) ubezpieczonych w Kasie ponosi w całości zarząd kolejowy. Cytowany przepis nakłada jednak na przedsiębiorstwo P. K. P. obowiązek ponoszenia całości składek tylko za ustawowe ubezpieczenie na starość, na wypadek niezdolności do zarobkowania i śmierci, tj. za ubezpieczenie w Oddziale A, nie wspomina natomiast nic o składkach za ubezpieczenie w Oddziale B. Niezależnie od tego zarząd kolejowy ponosi również składki za ubezpieczenie w Oddziale B tych pracowników.

Ustalenie przeciętnej procentowej wysokości składek jest dość trudne, gdyż w tym celu trzeba by dokonywać obliczeń oddzielnie dla każdej grupy zarobkowej. W sprawozdaniach zarządu Kasy brak jest na ten temat danych.

Dochody ze składek w latach 1925 — 1935 kształtowały się jak następuje:

Rok	Dochód ze składek
1925	5 080 tys. zł.
1926	4 782 " "
1927	4 730 " "
1928	4 951 " "
1929	5 241 " "
1930	5 223 " "
1931	5 110 " "
1932	4 820 " "
1933	4 153 " "
1934	3 500 " "
1935	3 240 " "

Jak z powyższego widać, od 1931 r. następuje gwałtowna obniżka dochodu ze składek, co spowodowało, niezależnie od tego, że Kasa miała jeszcze dochody z majątku, pojawienie się deficytu bieżącego w 1934 r. Niedobór ten wynosił w 1934 r. 427.725.74 zł, a w 1935 r. już 881.028.96 zł, w 1936 r. deficyt przekroczył ponad 1.200 tys. zł. Niedobór techniczny nie został jeszcze dotąd ostatecznie ustalony. Wprawdzie sporządzony w 1935 r. bilans ubezpieczeniowo-techniczny, wykazał ponad 35 mil. zł. deficytu, bilans ten jest jednak, zdaje się, niedokładny, gdyż niedobór będzie wynosił obecnie blisko dwa razy tyle.

2. Dochód z majątku.

Poza dochodami ze składek i opłat wstępnych Kasa posiada również dochody z majątku, który według sprawozdania z działalności Kasy za 1935 r. wynosił w dniu 31 grudnia 1935 r. 22.932 tys. zł. Majątek ulokowany jest w papierach wartościowych (wg kursu nabycia 4.971 tys. zł.), w nieruchomościach (domy mieszkalne, place 11.642 tys. zł. — wg kosztów nabycia lub budowy nieruchomości), oraz w pożyczkach hipotecznych (4.251 tys. zł, w tej sumie mieszczą się również wierzytelności z tytułu reszty cen sprzedaży nieruchomości).

Dochód Oddziału B z tego majątku wyniósł w 1935 r. z kuponów od papierów wartościowych — zł 405,000, z procentów od pożyczek hipotecznych 161,000 zł, z czynszów od nieruchomości — 417,000 zł.

Wszystkie dochody Oddziału B nie wystarczają jednak na pokrycie jego zobowiązań, a w niedługiej przyszłości, jeżeli w odpowiednim czasie nie będą zastosowane środki zaradcze, wypłacalność jego może stanąć pod wielkim znakiem zapytania.

Na zakończenie należy dodać, że na pokrycie zobowiązań Oddziału B służy tylko jego majątek. Za wypłatę rent z Oddziału B ani Skarb Państwa, ani przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe” nie odpowiada. W razie okazania się, że równowaga finansowa została naruszona Walne Zgromadzenie delegatów ubezpieczonych powinno uchwalić, jakie środki zaradcze należy zastosować celem zrównoważenia stanu finansowego.

**IM NARÓD PRZEZORNIEJSZY — TYM POWSZECHNIEJSZE
UBEZPIECZENIA**

STANOWISKO PRAWNE LEKARZA OKRĘGOWEGO GÓRNOŚLĄSKIEJ SPÓŁKI BRACKIEJ

W ostatnich miesiącach rozwinęła się żywa polemika na łamach niektórych czasopism społecznych ¹⁾ dotycząca stanowiska prawnego lekarzy zatrudnionych w ubezpieczalniach. Powstał spór, czy stosunek prawny między lekarzami a ubezpieczalnią jest regulowany umową o pracę, czy też umową o dzieło, czy umową zlecenia jako umowami szczególnymi Kodeksu Zobowiązań, czy też raczej opiera się na umowie nienazwanej a więc umowie nie podpadającej pod żaden z powyższych typów. Interesującym przyczynkiem do ujęcia charakteru prawnego lekarza w systemie ubezpieczeniowym obowiązującym w Polsce będzie przedstawienie stanowiska prawnego lekarza okręgowego w największej ubezpieczalni górnośląskiej, jaką jest Spółka Bracka, działającej dotychczas na podstawie pruskiej ustawy o bractwach górniczych z r. 1912.

Początki ubezpieczenia górników sięgają bardzo odległych czasów. Już w początkach XVI wieku istniały t. zw. kasy skarbonkowe, kasy brackie lub spółki brackie jako zrzeszenia prywatne stworzone na podstawach religijnych, mające za zadanie wspieranie chorych, okaleczonych i zubożałych górników jako też pozostałych po nich rodzin. Później nabrały one charakteru zawodowych organizacji gospodarczo-politycznych, wreszcie stały się stowarzyszeniami przymusowymi prawa publicznego. Na podstawie ustawy górniczej z dnia 10.IV.1854 r. zorganizowano dla śląskich zakładów przemysłowych Spółki Brackie Dolnego i Górnego Śląska a ks. Pszczyński stworzył osobno Pszczyńską Spółkę Bracką dla kopalń Księstwa Pszczyńskiego. Wtedy to powstał „Oberschlesischer Knappschaftsverein“ w Tarnowskich Górach, którego pierwszy statut pochodzi z grudnia 1856 r. W roku 1912 wydzielono przepisy ustawowe o bractwach górniczych z ustawy górniczej i ogłoszono je jako odrębną ustawę o bractwach górniczych (Knappschaftsgesetz z dnia 17.VI.1912 r.). Po podziale Śląska Górnego w roku 1922 następcami prawnymi Oberschlesischer Knappschaftsverein zostały: obecna Spółka Bracka z siedzibą w Tarnowskich Górach i Oberschlesische Knappschaft w Gliwicach. Pierwszy statut Spółki Brackiej uchwalono na walnym zebraniu w roku 1925.

Na podstawie wspomnianej ustawy o bractwach górniczych z roku 1912, ustaw obowiązujących w górnośląskiej części województwa śląskiego i statutu z roku 1925 — poprawionego i uzupełnionego w roku 1932 — wykonuje Spół-

ka Bracka ubezpieczenie na wypadek choroby i ubezpieczenie emerytalne pracowników zakładów brackich tj. zakładów podlegających ustawie o bractwach górniczych i niektórych innych zakładów należących obecnie do Spółki Brackiej oraz pracowników samej Spółki Brackiej. Spółka Bracka w Tarnowskich Górach nie obejmuje pracowników należących do Pszczyńskiego bractwa górniczego.

Organami Spółki Brackiej są:

Walne zebranie, Zarząd, Komisja Świadczeniowa, Starsi braccy i Dyrekcja. Do Dyrekcji należy lekarz zaufania, który wykonuje orzecznictwo lekarskie w instancji odwoławczej, dozór nad całokształtem lecznictwa Spółki Brackiej i załatwia inne sprawy fachowo-lekarskie.

Ustawa o bractwach górniczych z 17.VI.1912 r. nie określa bliżej stosunku ówczesnej Spółki Brackiej do lekarza — ogranicza się tylko do stwierdzenia w § 20, że stosunki między nią i lekarzami winny być uregulowane na podstawie pisemnej umowy, jako też, że członkowie Spółki Brackiej winni mieć wolny wybór przynajmniej między dwoma lekarzami, o ile nie spowoduje to wybitniejszego obciążenia kasy. Następstwem tych przepisów było stworzenie okręgów lekarskich z zastosowaniem ograniczonego wolnego wyboru lekarzy. Równocześnie wprowadzono system gabinetowy przyjmowania chorych, system zaś ambulatoryjny został zastosowany tylko w ograniczonych rozmiarach. Spółka Bracka zatrudnia obecnie 90 lekarzy okręgowych, odpowiadających lekarzom domowym w ubezpieczalniach, 10 lekarzy specjalistów, pracujących poza lecznicami, a poza tym rozporządza 10-ma własnymi lecznicami i dwoma uzdrowiskami.

Terenem działania Spółki Brackiej jest górnośląska część województwa śląskiego. Teren ten podzielony jest na a) obwody lecznic b) okręgi lekarskie, w których ustala się potrzebną ilość lekarzy okręgowych i lekarzy specjalistów. Miejsce zamieszkania członka decyduje zasadniczo o jego przynależności do danego obwodu lecznicowego, względnie okręgu lekarskiego. Orzecznictwo co do niezdolności do pracy zastrzeżone jest wyłącznie lekarzowi właściwej dla chorego lecznicy, natomiast lekarz okręgowy zajmuje się leczeniem członków, rodzin członków, inwalidów i ich rodzin, wdów i sierot. Świadczenia lecznicze dla rodzin ubezpieczonych, inwalidów i ich rodzin jako też dla wdów i sierot są ograniczone. Zainteresowani ponoszą połowę kosztów za lekarstwa. W wyjątkowych wypadkach zwłaszcza, gdy zachodzi konieczność wykonania zabiegu operacyjnego, jest również dopuszczalne leczenie szpitalne.

Zarząd Spółki Brackiej ustala obwody lecz-

¹⁾ Przegląd Ubezp. Społ., Nowiny Społeczno-Lekarskie.

nic i okręgi lekarskie i dentystyczne, elaty lekarzy okręgowych, przyjmuje naczelnych lekarzy lecznic, lekarzy okręgowych, lekarzy dentyków, ustala przepisy służbowe dla pracowników i warunki umów służbowych z pracownikami niepodlegającymi przepisom służbowym, lekarzami okręgowymi, dentystami i aptekarzami, wydaje wreszcie regulaminy służbowe dla pracowników Spółki Brackiej. Regulamin służbowy dla lekarzy i specjalistów okręgowych może Zarząd Spółki Brackiej zmienić w każdej chwili jednakże dopiero po wysłuchaniu Towarzystwa Polskich Lekarzy Spółki Brackiej. W pertraktacjach ze Spółką Bracką w sprawach lecznictwa i w kwestiach wynikających ze stosunku służbowego zastępuje ogół lekarzy okręgowych Zarząd Towarzystwa Polskich Lekarzy Spółki Brackiej. On współdziała w ustalaniu warunków pracy i wynagrodzenia lekarzy okręgowych tak, że chociaż umowa o pracę jaką zawiera Zarząd Spółki Brackiej z pojedynczym lekarzem jest umową indywidualną, jednakże przez współdziałanie Towarzystwa Pol. Lekarzy Sp. Br. nabiera ona charakteru układu zbiorowego pracy

Sam tytuł umowy zawieranej między Zarządem Sp. Br. a lekarzem okręgowym „Umowa o pracę”, zasadniczo przesądza o charakterze tej umowy. Ze bezwątpienia ta umowa jest umową o pracę, za tym przemawia również: a) widoczne wzorowanie się na art. 441 — 475 Kodeksu Zobowiązań, regulujących mowę o pracę a nawet powoływanie wprost w umowie na art. 470 K. Z. co do możliwości rozwiązania umowy z ważnych powodów bez zachowania terminu wypowiedzenia b) ściśle związanie lekarza ze Sp. Br. w § 3 umowy. W myśl postanowień tego paragrafu:

1) lekarz ma przestrzegać statutu Sp. Br., przepisów wykonawczych, regulaminu dla lekarzy i specjalistów okręgowych z dnia 28.IX.36 r. stanowiącego składową część umowy o pracę i zarządzeń dyrekcji Sp. Br. wydawanych w zakresie jego obowiązków,

2) inną praktykę lekarską może wykonywać, *jednakże bez ujmy dla obowiązków wynikających z umowy,*

3) nadzór nad lecznictwem w okręgach wykonuje lekarz zaufania, który ma prawo lustracji pracowni lekarskiej i poczekalni, może zwracać uwagę na konieczność usunięcia braków i uzupełnienia wyposażenia, ma prawo wglądu do aktów dotyczących leczenia ubezpieczonych i wskazania stosowniejszego leczenia, może zarządzić specjalne badanie pacjenta i przekazać go do leczenia szpitalnego lub do swej stacji obserwacyjnej.

Co prawda statut nie nazywa lekarza zaufania *expressis verbis* zwierzchnikiem pracowników bezpośrednio zatrudnionych w lecznictwie ubezpieczalni (jak w ustawie o ubezpieczeniu społecznym z 28.III.1933 r.), jednakowoż zakres jego uprawnień w stosunku do lekarzy okręgowych sięga daleko, bo w zakres samego lecznictwa przez możliwość zwrócenia uwagi na stosowniejszy jego zdaniem sposób leczenia uprawnionych.

Również na podstawie opinii lekarza zaufania może dyrekcja Spółki Brackiej po wysłuchaniu lekarza okręgowego potrącić z jego wynagrodzenia różnicę kosztów recept wystawionych wbrew przepisom regulaminu.

Zależność lekarza od Spółki Brackiej jest zależnością: a) o charakterze zewnętrznym przez wyznaczenie mu miejsca pracy i godzin pracy b) o charakterze wewnętrznym co przejawia się w obowiązku podporządkowania się poleceniom pracodawcy dotyczącym samej istoty pracy, o ile to ze względu na rodzaj pracy, zwyczaj i słuszny interes pracodawcy jest konieczne, a nie sprzeciwia się umowie, ustawom, wykształceniu zawodowemu i dobremu obyczajom.

Obowiązki lekarzy okręgowych określa regulamin dla lekarzy i specjalistów okręgowych. Należą do nich: a) samodzielna i racjonalna pomoc lekarska, obejmująca badanie i wszelkie zabiegi lekarskie wykonalne przy pomocy normalnych środków, poza zachorowaniami wypadkowymi i zawodowymi i z wyjątkiem leczenia i rwania zębów, b) udzielanie pomocy akuszerzynej na wezwanie położnej, c) kontrolowanie uprawnienia pacjentów do świadczeń, d) wykonywanie czynności administracyjnych, będących w łączności z lecznictwem, e) niesienie pomocy w razie poważniejszych nieszczęśliwych wypadków w zakładach brackich, f) współpraca w zarządzeniu leczenia zdrojowego, g) udział w akcji profilaktycznej i przeciwigazowej, h) wystarcanie się we własnym zakresie (na własny koszt) o zastępcę w razie przerwania pracy z powodu choroby, urlopu lub wyjazdu.

Lekarze okręgowi są pracownikami nie podlegającymi przepisom służbowym. Ich stosunek prawny do Sp. Br. opiera się na ogólnej umowie o pracę a nie na przepisach służbowych. Umowa obowiązuje na czas nieokreślony, jednak może być przez każdą ze stron wypowiedziana na sześć miesięcy naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

Lekarze okręgowi są pracownikami umysłowymi w pojęciu rozp. Prezydenta Rz. P. o umowie o pracę pracowników umysłowych z dnia 16 marca 1928 (nie obowiązującego jednak na G. Śląsku), gdyż tymi są nie tylko osoby należące do kategorii wymienionych w art. 2 wspomnianego rozporządzenia i do kategorii, które zostały lub będą zaliczone do pracowników umysłowych po myśli art. 3, lecz w ogóle wszyscy pracownicy, którzy świadczą usługi umysłowe.¹⁾ Wyliczenie ich w art. 2 jest przykładowe, wystarcza więc ustalenie, iż rodzaj i ilość wykonywanych czynności usprawiedliwia potraktowanie pracy jako umysłowej, za czym przemawia również orzeczenie S. N. I Zb. Urz. Nr 94/31. Podobnie E. Sisslé²⁾ uważa, że określenie w art. 2 pkt. 5 rozp. Prezydenta Rz. P. o

¹⁾ J. Bloch Kodeks Pracy (str. 85).

²⁾ Przegląd Ubezpieczeń Społecznych zeszyt z r. 1937. Charakter prawny czynności lekarza.

umowie o pracę pracowników umysłowych „Personel lekarski” całkowicie odpowiada pojęciu lekarzy, którzy stanowią trzon organizacji osobowej ubezpieczalni w zakresie ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa.

Czy dotyczy ich także ustawa z dnia 16.V. 1922 r. o urloпах dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu?

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w przedmiocie wykonywania ustawy z dnia 16.V.1922 r. (Dz. U. 62/23 poz. 464) zalicza w § 15 do pracowników pracujących umysłowo — zatrudnionych na mocy umowy o pracę pracowników przedsiębiorstw przemysłowych, górniczych, handlowych, w biurowości, przedsiębiorstwach komunikacyjnych i przewozowych w szpitalnictwie, w instytucjach opieki społecznej i użyteczności publicznej a także personel lekarski. Pracownikom tym przysługuje corocznie urlop płatny, przy czym § 6 rozp. Ministra Pracy i Opieki Społecznej zabrania umieszczania w umowie o pracę punktu, któryby pracownika z góry pozbawiał urlopu lub w inny sposób uszczuplał jego prawa do urlopu określonego ustawą. Natomiast umowa o pracę przyznaje lekarzowi okręgowemu corocznie urlop wypoczynkowy, jednakże winien on we własnym zakresie wystarać się w tym przypadku, jak również choroby, o zastępcę (na własny koszt). Punkt ten umowy jest niejasny.

W myśl art. 6 pkt. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z 28.III.1933 r. podlegają ubezpieczeniu na wypadek niezdolności do zarabkowania lub śmierci wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej pracownicy umysłowi objęci rozp. Prezydenta Rz. P. z dnia 24.XI. 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych albo zwolnieni w myśl tego rozporządzenia od obowiązku ubezpieczenia a więc także wymieniony w art. 3 pkt. 5 personel lekarski. Lekarze okręgowi w większej części zostali co prawda zwolnieni z obowiązku ubezpieczenia emerytalnego, jednakowoż podlegają ubezpieczeniu na wypadek niezdolności do pracy lub śmierci wskutek wypadku lub choroby zawodowej.

Spory cywilne wynikające z umowy o pracę poza sporami o ważność przedwczesnego rozwiązania umowy rozstrzyga Sąd Rozjemczy z wyłączeniem zwykłej drogi prawnej. Sąd ten składa się z dwóch przedstawicieli Spółki Brackiej, z dwóch przedstawicieli Towarzystwa Polskich Lekarzy Sp. Br. i przewodniczącego, wyznaczonego przez Ministra Opieki Społecznej. Przepis analogiczny do art. 129 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z 28.III.1933 r. z tą różnicą, że do Sądu Rozjemczego deleguje przedstawicieli Towarzystwa Polskich Lekarzy Sp. Br., zaś do równorzędnej Komisji Rozjemczej — zebranie specjalne wszystkich lekarzy ubezpieczalni i że zawsze w Sądzie Rozjemczym jest przewodniczący mianowany przez Ministra Opieki

Społecznej. Natomiast umowa o pracę nie przewiduje żadnego postępowania w razie uchylecia się jednej ze stron od postępowania rozjemczego, jak to czyni art. 131 ustawy o ubezpieczeniu społecznym.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z dnia 28.III.1933 r. zrównuje w art. 18 ust. 2 pracowników instytucyj ubezpieczeń, tą ustawą przewidzianych, z funkcjonariuszami państwowymi co do ochrony prawnej w łączności z wykonywaniem obowiązków urzędowych (art. 129 — 135 K. K.), jako też co do wzmożonej odpowiedzialności sędowo-karnej w wypadkach przestępstw urzędniczych (art. 286 — 293 K. K.). Ustawa ta nie odnosi się więc do pracowników Spółki Brackiej, wobec czego korzystają oni z ochrony karno-sądowej w rozmiarach zwykłych. Regulamin dla lekarzy i specjalistów okręgowych przyznaje lekarzowi poza tym w razie ciężkiej zniewagi przez pacjenta prawo odwołania dalszego leczenia i nakłada na niego obowiązek, jeśli pacjentem tym jest ubezpieczony, przekazania go do właściwej lecznicy z podaniem powodu przekazania i równoczesnym zawiadomieniem dyrekcji Spółki Brackiej.

Podstawą wynagrodzenia lekarza okręgowego za pomoc lekarską jest ewidencja zamieszkałych w okręgu lekarskim członków żonaty, owdowiałych i rozwiedzionych, członkiń zamężnych i mających dzieci, inwalidów, wdów i sierot bez obojga rodziców, sporządzana zwykle co 2 lata przez dyrekcję Spółki Brackiej. Ilość osób wyżej wymienionych, zamieszkałych w okręgu mnoży się przez roczną stawkę ryczałtową, ustaloną przez Zarząd Spółki Brackiej po uzgodnieniu z Towarzystwem Polskich Lekarzy Spółki Brackiej. Stawka ta wynosiła w r. 1929 — 7,80 zł., obecnie — 5,29 zł. Do stawki tej dolicza się 15% dodatek od każdej wymienionej wyżej osoby, mieszkającej poza siedzibą lekarza okręgowego w odległości ponad 2 klm. Podział ogólnego wynagrodzenia przypadającego na dany okręg następuje na podstawie ilości kart porad a więc osób leczonych u danego lekarza w pewnym oznaczonym czasokresie. Przeważnie ustalenie procentowego udziału każdego lekarza w ogólnym wynagrodzeniu przypadającym na dany okręg lekarski obowiązuje przez czas dłuższy, nawet przez parę lat, tak że tak obliczone wynagrodzenie miesięczne ma charakter wynagrodzenia stałego. Za pomoc przy porodach i poronieniach otrzymuje lekarz okręgowy wynagrodzenie, którego wysokość ustala również Zarząd Spółki Brackiej w porozumieniu z Towarzystwem Polskich Lekarzy Spółki Brackiej. Za udział w akcji ratowniczej w zakładach brackich lekarz otrzymuje również osobne wynagrodzenie według najniższych stawek cennika należności lekarzy, a za ewentualne szkody na zdrowiu i mieniu spowodowane nieszczęśliwym wypadkiem odpowiada dany zakład bracki, który go wezwał do udzielania pomocy. Również osobne wynagrodzenie przewidziane jest za szczepienie dzieci przeznaczonych przez dyrekcję Spółki Brackiej do

zbiorowej wysyłki do lotnisk, przy czym wysokość stawki ustala dyrekcja Spółki Brackiej i Towarzystwo Pol. Lekarzy Sp. Br. Za współpracę w zakresie profilaktyki społecznej płaci tylko zainteresowana organizacja.

Reasumując powyższe wywody stwierdzić należy, iż stanowisko lekarza okręgowego Spółki Brackiej odpowiada stanowisku lekarza ubezpieczalni. Zachodzą jednak pewne różnice: 1) nieskrystalizowana jest dotąd pozycja lekarza okręgowego w stosunku do ustaw z zakresu ubezpieczenia społecznego, którym winien on podlegać, 2) zakres ochrony prawnej i odpowiedzialności sądowo-karnej jest mniejszy, 3) w

unormowaniu stosunków pracy poszczególnych lekarzy do Spółki Brackiej działa w charakterze pełnomocnika lekarzy okręgowych Towarzystwo Polskich Lekarzy Spółki Brackiej, 4) istnieje różnica w sposobie i w wysokości wynagrodzenia, 5) istnieje ograniczony wolny wybór lekarza. Pomimo tych różnic uznanie umowy lekarza okręgowego zarówno przez Spółkę Bracką jak też przez Towarzystwo Polskich Lekarzy Sp. Br. za umowę o pracę załatwia definitywnie na terenie działania górnośląskiej Spółki Brackiej spór w kierunku wyłączenia innych typów umów szczególnych, jak też i wyłączenia charakteru umowy nienazwanej.

JÓZEF ANTOSIAK — Warszawa

ORGANIZACJA POBORU SKŁADEK W ŚWIETLE SZCZEGÓŁOWEJ ANALIZY ZALEGŁOŚCI

Uwagi wstępne.

Ustalanie nadrzędności czy pierwszeństwa pewnych działów pracy w tak złożonym organizmie administracyjnym, jaki stanowią ubezpieczenia społeczne, nie zawsze jest wskazane i potrzebne.

Ani z punktu widzenia teoretycznego ani praktycznego nie może być wielkich korzyści z rozważania zagadnienia, który dział pracy jest ważniejszy, czy np. dział świadczeniowy, czy dział lokat, organizacji pracy, czy też dział wymiaru i poboru składek i t. p. Dotyczą one dziedzin bardzo odrębnych, łączą się jednak ściśle ze sobą w jednym wspólnym celu, jakim jest służba dla społeczeństwa.

Jeśli mimo tego założenia ogólnego wyodrębniamy dział poboru składek i nadajemy mu specjalne znaczenie, to robię to z trzech powodów.

Po pierwsze na podstawie stwierdzenia, że w funkcjonowaniu instytucji ubezpieczeń społecznych dział poboru składek odgrywa rolę fundamentu, na którym można w większej lub mniejszej mierze budować to, co się zamierzało. Możliwości realizacji zależą od wyników, jaki daje ten dział pracy.

Następnym powodem specjalnego potraktowania działu poboru składek jest ta okoliczność, iż zespół środków i sposobów zmierzających do takiego czy innego usprawnienia tego działu pracy jest tak skomplikowany i szeroki, jak może w żadnym z pozostałych działów.

Rozległość terenu, poziom kultury gospodarczej, uświadomienia społecznego, bardziej lub mniej korzystna koniunktura gospodarcza, taki czy inny system organizacji samych instytucji ubezpieczeń społecznych, poczynając od władz naczelnych, a kończąc na obsłudze kont, spraw-

ność skarbowego aparatu egzekucyjnego, wszystkie to są czynniki, które nie każdy z osobna ale łącznie razem wytwarzają bardziej lub mniej korzystny „klimat” dla przebiegu poboru składek.

Jednak praktycznie najważniejszym, trzecim powodem jest moje, oczywiście subiektywne, mniemanie, iż jest to dział pracy, który ze względu na aktualny stan wymaga podciągnięcia go chociażby na stanowisko równorzędne z innymi działami. Historia organizowania ubezpieczeń społecznych w Polsce — jeśli abstrahować nawet od 300-milionowej zaległości — daje dużo materiału do stwierdzenia, iż dział ten poprostu zaniedbywano. Częstokroć zagadnienie usprawnienia czy raczej zorganizowania należytego poboru składek, rozwijało się samo tylko dzięki własnej inercji. Zdarzały się oceny aktywów, określające pozycję „zaległe składki”, jako jedną z korzystniejszych. Życie skorygowało oczywiście podobne oceny, nie mniej są one charakterystyczne dla zrozumienia pozycji, jaką w hierarchii organizacyjnej instytucji ubezpieczeń społecznych zajmował dawniej dział poboru składek. W organizacji ubezpieczeń społecznych na nowych podstawach, stworzonych ustawą z dnia 28 marca 1933 r., widać również pewne charakterystyczne zjawiska, chociaż trochę innej natury. Czymże bowiem wytłumaczyć to, że „zryczałtowana” składka za służbę domową wynosiła np. siedem złotych i jeden grosz! Wynikło to może z pewnych obliczeń, jednak nie sposób nie zauważyć, iż ze względów praktycznych i dla wygody zarówno pracodawcy jak i ubezpieczalni „ryczałt” mógłby wynosić albo okrągło 7 zł., albo np. 7.05 zł.

Koncepcja zróżniczkowania pracy przy wymiarze składek dla pracodawców mniejszych i większych wynikała z pewnych konieczności

technicznych. W poborze składek ten moment, który z grubsza, ale nie mniej rozdziela wiele różnorodny zespół pracodawców przynajmniej na 2 grupy — zanikł zupełnie. A jest on przecież równie potrzebny i użyteczny w działaniu poboru składek, a nie tylko przy czynnościach wymiarowych. W praktyce te rzeczy wyglądają inaczej i zagadnienie zróżniczkowania obsługi pracodawców stosownie do ilości zatrudnionych pracowników urywa się na wymiarze, a nie rozciąga się na pobór składek.

W uwagach powyższych pragnę tylko podkreślić, iż dział poboru składek zajmuje pozycję nad wyraz skromną, zbyt skromną — moim zdaniem — w stosunku do wpływu praktycznego, jaki on wywiera na funkcjonowanie oraz na stan ubezpieczeń społecznych. Brak opracowań odpowiednich, brak materiałów liczbowych i szczegółowych danych statystycznych z tego zakresu dopełniają obrazu sytuacji, w której dla podciągnięcia w hierarchii organizacyjnej tego działu pracy wzwyż, można — nie będąc posądzonym o przesadę — wyłamać się z podkreślonego przeze mnie na samym wstępie stanowiska i mówić, iż zagadnienie usprawnienia poboru składek wysuwa się jako jedno z najważniejszych zagadnień w organizacji ubezpieczeń społecznych.

Dane liczbowe ogólne.

Materiałem liczbowym wprowadzającym do przedstawionej niżej szczegółowej analizy stanu poboru składek będą ogólne dane liczbowe, dotyczące stanu zaległości na kontach pracodawców, przypisu składek i wpływów, zaczerpnięte z bilansów instytucji ubezpieczeń społecznych za lata 1934 — 1935.

Dane te są następujące:

a) Zaległości na 1.I. 1935 r.

Z tytułu składek z okresu do 31.XII. 1933 r. zalegały u pracodawców na dzień 1.I. 1935 r. następujące sumy:

a) za ubezpieczenie emerytalne robotników *	—
b) " " " pracowników umysłowych	62,1 mil.
c) za ubezpieczenie na wypadek braku pracy pracowników umysłowych	14,4 "
d) za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych	37,2 "
e) za ubezpieczenie chorobowe	86,5 "
Razem	200,2 mil.

W roku 1934 przypisały ubezpieczalnie społeczne za wszystkie fundusze

ogółem	292,0 mil. zł.
z czego składek	287,5 " "
a odsetek za zwłokę	4,5 " "

Z sum powyższych przypada na:

Województwa	Składek	Odsetek	Razem
Zachodnie . . .	41,6 mil. zł.	0,7 mil. zł.	42,3 mil. zł.
Centralne . . .	165,3 " "	2,3 " "	167,6 " "
Wschodnie . . .	15,5 " "	0,3 " "	15,8 " "
Południowe . . .	58,2 " "	1,1 " "	59,3 " "
Śląsk Cieszyński.	6,9 " "	0,1 " "	7,0 " "
Razem . . .	287,5 " "	4,5 " "	292,0 " "

Dla zorientowania się co do względnej wysokości przypisu w poszczególnych dzielnicach, porównamy rozkład liczby ubezpieczonych z rozkładem przypisu.

Województwa	Procent	
	ogólnej liczby ubezpieczonych	ogólnego przypisu
Zachodnie	14,0	14,5
Centralne	51,2	57,4
Wschodnie	7,5	5,4
Południowe	25,1	20,3
Śląsk Cieszyński	2,2	2,4
Razem	100	100

Największy udział w przypisie wykazują województwa centralne, następnie południowe, zachodnie, wreszcie wschodnie.

Rozkład przypisu odpowiada na ogół rozkładowi liczby ubezpieczonych, na korzyść silniejszego udziału w przypisie województw zachodnich, centralnych i Śląska Cieszyńskiego, co stoi w związku z większą przeciętną składką, a ta znowu z większymi przeciętnie zarobkami w porównaniu z województwami południowymi i wschodnimi.

W roku 1934 wpływ wyniósł ogółem zł. 231,8 mil. zł., z czego przypada na:

woj. zachodnie	—	33,7 mil. zł.
" centralne	—	136,1 " "
" wschodnie	—	11,8 " "
" południowe	—	44,5 " "
Śląsk Cieszyński	—	5,7 " "
razem		231,8 mil. zł.

Wpłynęło więc w stosunku do przypisu zaledwie 79,4%.

Natężenie wpływów nie wszędzie było równomierne, a mianowicie na terenie:

województw zachodnich	wpływ wyniósł	79,8%	przypisu
" centralnych	" "	81,3%	" "
" wschodnich	" "	74,4%	" "
" południowych	" "	75,2%	" "
Śląska Cieszyńskiego	" "	82,4%	" "

Rok 1934 był pierwszym rokiem działalności ubezpieczalni społecznych, które montowały dopiero organizację przypisu i poboru składek na nowych podstawach. Osiągnięte wyniki wpływów nie nadają się do bliższej analizy, jakkolwiek wskazują jak wielki wpływ na pobór składek wywiera stan organizacji aparatu wymiarowo-poborowego oraz kontrolnego. Analizę tę przeprowadzę dopiero na materiale za 2 lata działalności to jest za lata 1934 i 1935.

Według danych bilansowych, ubezpieczalnie społeczne na 31.XII. 1934 r. wykazują stan sald debetowych, niezmnieszonych o nadpłatę i zawierających obciążenie z tytułu różnych innych należności ubocznych (dyskonta, koszty porta i t. p.). na sumę zł. 65.8 mil.

z sumy tej przypada na:

województwa zachodnie	10,1 mil. zł.
" centralne	34,9 " "
" wschodnie	4,8 " "
" południowe	15,2 " "
Śląsk Cieszyński	0,8 " "

Rok 1935.

a) Przepis należności.

W roku 1935 przypisały ubezpieczalnie społeczne za wszystkie fundusze

ogółem	315,0 mil. zł.
z czego składek	306,0 mil. zł.
odsetek zwłoki	9,0 „ „

Z sum powyższych przypada na:

Województwa	Składki	Odsetki	Razem
Zachodnie . . .	43,3 mil. zł.	1,2 mil. zł.	44,5 mil. zł.
Centralne . . .	176,7 „ „	4,7 „ „	181,4 „ „
Wschodnie . . .	18,8 „ „	0,7 „ „	19,5 „ „
Południowe . . .	60,7 „ „	2,3 „ „	63,0 „ „
Śląsk Cieszyński	6,5 „ „	0,1 „ „	6,6 „ „
Razem . . .	306,0 „ „	9,0 „ „	315,0 „ „

Dla zorientowania się co do względnej wysokości przypisu w poszczególnych dzielnicach porównamy, analogicznie jak to było wyżej, rozkład liczby ubezpieczonych z rozkładem przypisu:

Województwa	Procent	
	ogólnej liczby ubezpieczonych	ogólnego przypisu
Zachodnie	13,8	14,1
Centralne	51,7	57,6
Wschodnie	7,9	6,2
Południowe	24,5	20,0
Śląsk Cieszyński	2,1	2,1
Razem	100	100

Względna wysokość rozkładu przypisu (obciążenia) jest analogiczna jak w roku 1934: przeciętnie większa na terenie województw zachodnich i centralnych, mniejsza na terenie województw wschodnich i południowych.

W roku 1935 wpływy wyniosły ogółem 278,2 mil. zł. z czego przypada na:

Województwa zachodnie	41,0 mil. zł.
„ centralne	161,8 „ „
„ wschodnie	15,6 „ „
„ południowe	53,6 „ „
Śląsk Cieszyński	6,2 „ „
razem	278,2 mil. zł.

Wpłynęło więc w stosunku do przypisu składek 88,3%. Działalność ubezpieczalni społecznych była już w 1935 roku w zakresie przypisu i poboru lepiej zmontowana, czego wynikiem był wyższy trochę wpływ, jakkolwiek pobór składek, przy którym wpływy były prawie o 12% niższe od przypisu, uznać należy za nie całkiem usprawniony.

Natężenie wpływów wynosiło na poszczególnych terenach:

województwa zachodnie	91,1 ^o / _o	a w 1934 r.	79,8 ^o / _o
„ centralne	89,1 ^o / _o	„	81,3 ^o / _o
„ wschodnie	79,9 ^o / _o	„	74,4 ^o / _o
„ południowe	85,2 ^o / _o	„	75,2 ^o / _o
Śląsk Cieszyński	93,4 ^o / _o	„	82,4 ^o / _o

Największą poprawę w zakresie zmontowania aparatu wymiarowo-poborowego bo o 11,3 punktów wykazują województwa zachodnie, dalej idzie Śląsk Cieszyński (11,0), województwa południowe (10,0); województwa centralne (7,8), w końcu województwa wschodnie (5,5 punktów).

Okres 1934 — 1935.

Bliższą analizę przypisu i poboru opłat przeprowadzę za dwa ubiegłe lata, gdyż wyniki za dwuletni okres bardziej będą typowe, aniżeli za jeden rok.

a) Przepis należności.

W łącznej sumie przypisano w okresie 1934 — 1935:

W roku	składek	odsetek zwłoki	razem
1934	287,5 mil. zł.	4,5 mil. zł.	292,0 mil. zł.
1935	306,0 „ „	9,0 „ „	315,0 „ „
razem	593,5 mil. zł.	13,5 mil. zł.	607,0 mil. zł.

Z ogólnej sumy przypisu przypada na:

województwa zachodnie	86,8 mil. zł. t. j.	14,3 ^o / _o
„ centralne	349,0 „ „ „	57,5 ^o / _o
„ wschodnie	35,3 „ „ „	5,8 ^o / _o
„ południowe	122,3 „ „ „	20,2 ^o / _o
Śląsk Cieszyński	13,6 „ „ „	2,2 ^o / _o
razem	607,0 mil. zł. t. j.	100 ^o / _o

Rozkład przypisu (obciążenia) na sześć ubezpieczalni większych i pozostałe w zestawieniu z ilością ubezpieczonych jest następujący:

Ubezpieczalnie w	Ubezpieczeni		Przypis należności	
	liczba w tysiącach	%	suma w mil. zł.	%
Warszawie	302,6	17,5	147,8	24,4
Łodzi	164,4	9,5	65,6	10,8
Krakowie	84,7	4,9	28,1	4,6
Lwowie	77,7	4,5	25,1	4,1
Sosnowcu	69,5	4,0	30,3	5,0
Poznaniu	64,1	3,7	26,7	4,4
Razem 6 Ubezpieczalni	763,0	44,1	323,6	53,3
Pozostałe 61 Ubezpieczalni	967,4	55,9	283,4	46,7
Ogółem 67 Ubezpieczalni	1 730,4	100	607,0	100

W wykazie powyższym wyodrębniona została grupa sześciu ubezpieczalni większych, reprezentująca 44,1% ogólnej ilości ubezpieczonych, a 53,3% przypisu i przedstawiająca z tego powodu odrębny typ organizacyjny. W grupie tej największe odchylenie na plus od przeciętnej składni ma ubezpieczalnia społeczna w Warszawie, bowiem wynosi ono 6,9 punktu, następnie idzie Łódź (1,3 punktów), dalej Sosnowiec 1 punkt i Poznań 0,7 punktu. Ubezpieczalnie Społeczne w Krakowie i Lwowie są poniżej przeciętnej. Przeciętna składka w tej grupie jest większa od

ogólnej przeciętnej o 9,2 punktu, na co wpływa głównie ubezpieczalnia w Warszawie.

W pozostałej grupie 61 ubezpieczalni odchylenia też są dość znaczne, gdyż wahają się, jeśli idzie o ilość ubezpieczonych od 5,1 tys. (Szamotuły) do 40,5 tys. (Wilno); przeciętna ilość ubezpieczonych wynosi 16 tysięcy.

Przypis składek za 2 lata waha się od 1,5 mil. zł. (Szamotuły) do 13,5 mil. (Bielsko na Śląsku Cieszyńskim).

Ze względu na powyższe odrębne cechy, będą przy dalszej analizie wyodrębniał — niezależnie od podziału terytorialnego — według dzielnic — powyższe 6 Ubezpieczalni, przeciwstawiając je pozostałym.

b) Wpływ.

Na poczet przypisanej, jak wyżej, należności wpłynęło w okresie 2 lat ogółem 510 mil. zł., a mianowicie:

w 1934 r. — 231,8 mil. zł.
w 1935 r. — 278,2 „ „

Z ogólnej sumy 510 mil. zł. wpłynęło

z województw zachodnich	74,7 mil. zł. t.j. 85,5% przypisu
centralnych	297,8 „ „ „ 85,2% „
wschodnich	27,4 „ „ „ 77,2% „
południowych	98,2 „ „ „ 80,3% „
ze Śląska Cieszyńskiego	11,9 „ „ „ 87,8% „

R a z e m 510,0 mil. zł. t.j. 84,0% przypisu

Przytoczona wyżej norma wpływów jest typowa dla badanego dwuletniego okresu działalności ubezpieczalni. Wykazuje ona poważny wzrost nowych zaległości, skoro aż 16% dwuletniego przypisu nie zostało zainkasowane. Należy zaznaczyć, że obliczenie wpływów uskuteczniłoby zostało z pominięciem przypisu za miesiąc grudzień, natomiast z uwzględnieniem wpływów za ten miesiąc.

Przy tym ugrupowaniu, największy wpływ wykazał Śląsk Cieszyński (87,8%), w następnej kolei idą województwa zachodnie (85,5%), województwa centralne (85,2%), województwa południowe (80,2%). Najgorszy wpływ wykazały województwa wschodnie (77,2%).

Ogółem na 67 ubezpieczalni w 8 ubezpieczalniach pobór wyniósł 90% lub więcej przypisu, w 28 zawierał się w granicach od 80 do 90%, w 31 ubezpieczalniach zaś poniżej 80%.

Rozkład wpływu na ubezpieczalnie duże i małe, analogicznie jak to przeprowadzono przy analizie przypisu, jest następujący:

Ubezpieczalnia w	Wpłynęło w okresie 1934—1935	% wpływu
Warszawie	129,7 mil. zł.	89,0
Łodzi	54,6 „ „	84,3
Krakowie	23,2 „ „	81,2
Lwowie	19,2 „ „	77,5
Sosnowcu	27,1 „ „	90,5
Poznaniu	23,6 „ „	88,6
Razem 6 Ubezpieczalni .	277,4 mil. zł.	85,7
Pozostałe 61	232,6 „ „	82,0
Ogółem 67 Ubezpieczalni	510,0 mil. zł.	84,0

Grupa 6 większych ubezpieczalni wykazuje naogół wyższą normę wpływów w porównaniu z grupą pozostałych 61 mniejszych ubezpieczalni, przy czym z grupy 6 ubezpieczalni tylko Ubezpieczalnia we Lwowie miała wpływ poniżej 80%, a mianowicie 77,5%.

Z ogólnej sumy zaległości zł. 100,0 milionów przypada na:

województwa zachodnie	—	15,2 mil. zł.
centralne	—	51,8 „ „
wschodnie	—	8,2 „ „
południowe	—	23,7 „ „
Śląsk Cieszyński	—	1,1 „ „
razem		100,0 mil. zł.

Z różnicy zaległości na koniec 1934 i 1935 otrzymujemy wzrost zaległości w poszczególnych latach, jak również procent wzrostu zaległości do przypisu za odpowiedni rok.

Wynosił on na terenie poszczególnych dzielnic:

Województwa	wzrost zaległości w 1934 r.	procent przypisu za 1934 r.	wzrost zaległości za 1935 r.	procent przypisu za 1935 r.	Ogólny wzrost za 1934 i 1935	procent przypisu za 1934 i 1935
	mil. zł.		mil. zł.		mil. zł.	
zachodnie	10,1	23,9	5,1	11,5	15,2	17,5
centralne	34,9	20,8	16,9	9,3	51,8	14,8
wschodnie	4,8	30,4	3,4	17,5	8,2	23,2
południowe	15,2	25,6	8,5	13,5	23,7	19,3
Śląsk Cieszyński	0,8	11,4	0,3	4,5	1,1	8,1
Razem	65,8	22,5	34,2	10,8	100,0	16,4

Z tablicy powyższej widzimy, iż rok 1934 pozostawił ogromne zaległości, liczone w stosunku do przypisu (22,5%) jak i w liczbach bezwzględnych — 65,8 mil. zł.

Rok 1935 cechuje znaczne osłabienie tempa wzrostu zaległości, co w pierwszym rzędzie wynika z tego, iż w tym roku organizacja aparatu poborowego ubezpieczalni posunęła się nieco naprzód, w porównaniu z pierwszym organizacyjnym rokiem 1934. Nie mniej wszakże i ten wzrost o 34,2 mil. zł. uznać należy za poważny.

Do ogólnej sumy 200,2 mil. zł. zaległości z tytułu opłat za ubezpieczenie przed 1.I. 1934 r. dochodzi poważna suma zaległości z tytułu nowych opłat w kwocie 100 milionów.

Ustawa scaleniowa miała usprawnić pobór. W miejsce kilku instytucji, z którymi mieli się rozliczać pracodawcy, powstała jedna, co uważać należy za duże ułatwienie dla pracodawców. Usprawnienie poboru przez scalenie ubezpieczeń w założeniu swoim winno jednak pociągnąć za sobą osłabienie tego wzrostu zaległości, którego świadkami byliśmy w okresie ubiegłym i który doprowadził do poważnej sumy zaległości 200,2 mil. zł. Tymczasem jednak zahamowania wzrostu jescze nie osiągnięto.

Rozkład wzrostu zaległości między 6 dużych ubezpieczalni i pozostałe mniejsze przedstawia się następująco:

Ubezpieczalnia w	1934 rok		1935 rok		1934—1935 r.	
	wzrost zaległ.	procent przypisu	wzrost zaległ.	procent przypisu	wzrost zaległ.	procent przypisu
	mil. zł.		mil. zł.		mil. zł.	
Warszawie . . .	12,2	17,4	6,7	8,6	18,9	12,8
Łodzi	7,9	25,0	2,5	7,3	10,4	15,8
Krakowie	3,4	24,6	1,4	9,7	4,8	15,2
Lwowie	3,5	30,0	2,4	18,2	5,9	23,5
Sosnowcu	2,8	18,5	0,5	3,3	3,3	10,9
Poznaniu	3,2	24,0	0,4	3,0	3,6	13,5
Razem 6 Ubez- pieczalni	33,0	21,2	13,9	8,2	46,9	14,5
Pozostałe 61 Ubezpiecz. . . .	32,8	24,0	20,3	13,7	53,1	18,7
Ogółem 67 Ubezpiecz. . . .	65,8	22,5	34,2	10,8	100,0	16,4

Jak z zestawienia powyższego wynika, ogólne tempo wzrostu zaległości 6 większych ubezpieczalni, znajduje się zarówno w 1934 jak i 1935 roku poniżej ogólnej przeciętnej. Jeśli zaś chodzi o wyrównanie w 1935 roku bardzo dużego wzrostu zaległości z 1934 roku, to z tych ubezpieczalni jedynie Ubezpieczalnia we Lwowie jeszcze bardziej pogłębiła stosunkowo odchylenie od innych ubezpieczalni i od ogólnej przeciętnej.

c) Analiza zaległości ponad 1.000 lub 3.000 złotych.

Ustalenie granicy dolnej objętych analizą zaległości na 1.000 lub 3.000 złotych wykazało, iż objęła ona prawie jeśli nie wyłącznie firmy większe t. zw. samoobliczające, zatrudniające z reguły więcej niż 4 pracowników. Trzeba przyjąć, iż przy dwuletniej zaległości w wysokości zł. 1.000, nawet przy założeniu że firma nic nie płaciła, przeciętny roczny przypis wynosi 500 zł., a miesięczny zł. 41.70. Oczywiście ten przypis miesięczny znacznie się podniesie, jeśli się uwzględni, iż jednak pewne wpłaty w większości wypadków nastąpiły.

Według podziału terytorialnego dane ogólne uzyskane na podstawie powyższej ankiety przedstawiają się następująco:

Liczba kont w tysiącach		Woje- wództwa	Salda zaległości na koniec roku			Przy- pis mie- sięcz- ny	Wzrost zale- głości w 1935 r.
ogólna	objęta ana- lizą		w ubezpie- czalniach	b. Ka- sach Chor- nych	1934 1935		
milionów złotych							
62,6	1,8	Zachodnie	5,3	8,2	3,0	1,3	2,9
188,5	4,4	Centralne	21,5	32,6	9,3	5,5	11,1
30,4	1,2	Wschodnie	2,9	5,3	1,0	0,6	2,4
114,6	2,1	Południowe	7,3	13,1	3,1	1,5	5,8
6,0	0,2	Śląsk Ciesz.	0,5	0,6	0,4	0,1	0,1
6,0	9,7	R a z e m	37,5	59,8	16,8	9,0	22,3

Liczby względne, obliczone w stosunku do liczb ogólnych, dotyczących się zadłużenia, a podanych w części ogólnej niniejszej pracy, są następujące:

Pro- cent ogól- nej ilości kont	Woje- wództwa	Procent ogólnej zaległości na ko- niec roku w Ubezpieczal- niach		Przeciętna zaległość za miesiące		Procent ogólnego wzrostu zadłuże- nia w 1935 r.
		1934	1935	Ogól- na	Kont analizo- wanych	
2,9	Zachodnie	52,5	54,0	4,2	6,3	57,0
2,3	Centralne	61,6	62,9	3,6	6,0	65,7
3,9	Wschodnie	60,4	64,6	5,6	8,8	70,6
1,8	Południowe	48,0	55,3	4,6	8,7	68,2
3,3	Śląsk Ciesz- yński	62,5	54,5	2,0	1,7	33,3
2,4	R a z e m	57,5	59,8	4,0	6,6	65,2

Zestawienie powyższe pozwala na wyciągnięcie następujących spostrzeżeń:

1) konta poddane analizie stanowią 2,4% ogólnej ilości kont pracodawców, zaległości objęte więc analizą koncentrują się na stosunkowo niewielkiej ilości firm samoobliczających składki, a więc firm zatrudniających powyżej 4 pracowników,

2) jeśli chodzi natomiast o sumę, to poddane analizie zaległości stanowią aż 59,8% ogólnej sumy zaległości,

3) konta powyższe już w 1934 roku dawały większość bo 57,5% ogólnych zaległości na koniec 1934 roku,

4) wzrost zaległości na tych kontach jest znacznie szybszy, niż wzrost ogólny bo wynosi aż 65,2% ogólnego wzrostu, podczas gdy ogólny udział zaległości badanych w stosunku do ogólnej sumy zaległości wynosi 59,8%,

5) o szybkim wzroście tej grupy zaległości świadczy to, iż o ile na koniec roku 1935 zaległość ogólna wynosiła przeciętnie 4-miesięczny przypis, to zaległość kont badanych stanowiła ponad półroczny przypis,

6) zgorą półroczna zaległość, zwłaszcza jeśli się weźmie pod uwagę, iż nie zawiera ona przypisu za miesiąc grudzień 1935 roku, dochodząca na terenie województw południowych i wschodnich prawie do 9-miesięcznej zaległości, nasuwa wniosek o konieczności skoncentrowania uwagi przy obsłudze tych stosunkowo nielicznych kont, jeśli się chce zahamować gwałtowny wzrost zaległości. Jest to sprawa zasadnicza dla przyszłości ubezpieczeń społecznych w ogóle, a dla ubezpieczeń długoterminowych w szczególności,

7) niezależnie od zadłużenia, powstałego z tytułu nowych ubezpieczeń (po 1.I. 1934 r.) firmy objęte analizą zalegają w opłacie składek na rzecz b. kas chorych w ogólnej sumie 16,8 milj. zł., przy czym jest to kwota pozostała już po odpisaniu 30% umorzeń na skutek ulg ustawowych. Suma ta stanowi ponad czwartą część ogólnego zadłużenia na rzecz b. kas chorych, jakkolwiek obejmuje tylko drobną część ogółu pracodawców. Konta więc objęte analizą stanowią grupę chronicznie zalegających pracodawców.

Gdy zaległości, objęte analizą zestawimy według grup (rodzajów) firm zalegających, otrzymamy następujące dane:

Grupa	Liczba kont w tysiącach	Saldo zaległości na koniec roku			Przypis miesięczny	Wzrost zaległości w 1935 r.
		w ubezpieczalniach 1934	1935	w b. kasach chorych		
milionów złotych						
Przemysł, handel, finanse i t. p.	4,5	20,1	27,7	7,2	5,0	7,6
Majątki ziemskie	1,1	1,3	2,7	2,9	0,3	1,4
Firmy sezonowe, kina, teatry i t. p.	1,1	3,5	6,1	1,4	0,7	2,6
Razem	6,7	24,9	36,5	11,5	6,0	11,6
Institucje oświatowe	0,6	2,0	4,0	1,0	0,3	2,0
Institucje społeczne, wyznaniowe, dobroczynne	0,6	1,3	2,5	0,8	0,2	1,2
Institucje państwowe i samorządowe	1,8	9,3	16,8	3,5	2,5	7,5
Ogółem	9,7	37,5	59,8	16,8	9,0	22,3

Dane powyższe rzucają światło na znaczną część ogólnego zadłużenia pracodawców na rzecz ubezpieczalni społecznych.

Z ogólnej ilości 9,7 tysięcy kont poddanych analizie, co stanowi 2,4% ogólnej ilości wszystkich kont, przypada na:

firmy prywatne gospodarcze	69,1 %
szkoły i uczelnie	6,2 %
instytucje społeczne dobroczynne i wyznaniowe	6,2 %
„ państwowe i samorządowe	18,5 %

Z ogólnej sumy zadłużenia poddanego analizie przyspadało:

	w końcu 1934 r.	w końcu 1935 r.
na firmy prywatne gospodarcze	66,4 ⁰ / ₀	61,0 ⁰ / ₀
„ szkoły i uczelnie	5,3 ⁰ / ₀	6,7 ⁰ / ₀
„ instytucje społeczne, dobroczynne i wyznaniowe	3,5 ⁰ / ₀	4,2 ⁰ / ₀
„ instytucje państwowe i samorządowe	24,8 ⁰ / ₀	28,1 ⁰ / ₀

Przeciętnie na koniec 1935 r. zaległość obejmowała okres:

na kontach firm prywatnych gospodarczych	6,1 mies.
„ „ firm przemysłowych, handlowych i finansowych	5,5 „
„ „ majątków ziemskich	9,0 „
„ „ firm sezonowych, teatrów, kin, restauracji	8,7 „
„ „ szkół i uczelni	13,7 „
„ „ instytucji społecznych, dobroczynnych i oświatowych	12,5 „
„ „ państwowych i samorządowych	6,7 „

Badając tempo wzrostu zaległości widzimy, iż w 1935 r. zaległość zwiększyła się przeciętnie:

na kontach firm prywatnych gospodarczych o . . . . . 2 miesięczny przypis przy czym w grupie:
 firm przemysłowych, handlowych i finansowych o . . . . . 1,5 miesięczny przypis
 majątków ziemskich o . . . . . 4,6 „ „
 firm sezonowych, teatrów i t. p. o . . . . . 3,7 „ „
 na kontach szkół i uczelni o . . . . . 6,6 „ „
 „ „ inst. społecznych dobroczynnych i wyznaniowych o . . . . . 6,0 „ „
 na kontach inst. państwowych i samorządowych o . . . . . 3,0 „ „

Wyżej wymienione dane, jak i wyniki dotychczasowe analizy, wskazują nam wyraźnie, gdzie tkwią źródła wzrostu zaległości, hamujące pobór.

Niewątpliwie stwierdzić należy, iż w ogólnej masie ponad 400 tysięcy kont, tylko stosunkowo bardzo nieliczna ilość kont (2,4%) stanowi gros zadłużenia, stwierdzenie czego jest sprawą niezmiernie ważną przy analizie warunków, w jakich pracuje aparat poboru składek ubezpieczalni społecznych.

Zadłużenie firm prywatnych (przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, finansowych, widowiskowych, gastronomicznych i t. p.) stanowi przeważającą część ogólnej dłużnej sumy, przy czym proporcjonalny udział tej grupy w zadłużeniu ogólnym wzrósłby znacznie w miarę rozciągnięcia badań na mniejsze konta.

Wyjątkowo niebezpieczne, bo grożące dużymi stratami są konta firm sezonowych, a więc przedsiębiorstw budowlanych, teatrów, kin, restauracji i t. p. Ta grupa kont o małej najczęściej odpowiedzialności materialnej wykazuje, iż już po upływie dwóch lat zaległość ogólna wynosi ponad 6 milionów złotych i stanowi zaległość ogólną przeciętnie prawie 9-miesięczną!

Podobną uwagę należy wypowiedzieć w odniesieniu do szkół i uczelni oraz do różnego rodzaju instytucji dobroczynnych, społecznych i wyznaniowych, stanowiących źródło bardzo silnego wzrostu zaległości.

Za dwuletni okres działalności ubezpieczalni, zaległość stanowi ponad roczny przypis, a za 1935 rok wzrosła ona o z górą półroczny przypis.

Specjalnej uwagi wymaga grupa kont państwowych i samorządowych. Zaległość w tej grupie jest rzeczywiście poważna, równorzędnym jednak źródłem zadłużenia obok nieregularności płatniczej, są nieuregulowane kwestie związane z obowiązkiem ubezpieczenia pracowników państwowych, zwłaszcza zaś samorządowych.

Niemniej wszakże stwierdzić należy, jak to zresztą wykaże dalsza analiza, iż obok tych przyczyn wzrostu zaległości, spotykamy się zwłaszcza w instytucjach samorządowych z niedocenianiem ubezpieczeń społecznych, co się wyraża m. in. w niepłaconiu składek nawet tam, gdzie nie- spornie został stwierdzony obowiązek ubezpieczenia danej grupy pracowników.

(d. n.)

Dr. T. POZNAŃSKI

XI MIĘDZYNARODOWY KONGRES AKTUARIUSZY

W dniach od 17 do 24 czerwca 1937 r. odbył się w Paryżu XI Międzynarodowy Kongres Aktuariuszy. Pierwszy podobny Kongres odbył się w Brukseli w 1895 i od tego czasu, z reguły co trzy lata, odbywają się międzynarodowe zjazdy i narady aktuariuszy z różnych państw, a mianowicie: drugi w 1898 w Londynie, trzeci w 1900 w Paryżu, czwarty w 1903 w Nowym Jorku, piąty w 1906 w Berlinie, szósty w 1909 w Wiedniu, siódmy w 1912 w Hadze.

Osmy Kongres miał się odbyć w 1915 roku w Petersburgu; wypadki wojenne nie pozwoliły jednak na to; przerwa wywołana wojną i stosunkami powojennymi trwała do roku 1927-ego, w którym to roku odbył się ósmy Kongres w Londynie; po trzech latach — w roku 1930 — dziewiąty Kongres gościł w Sztokholmie.

Następny Kongres został zaproszony na rok 1933 przez aktuariuszy Kanadyjskich do Montreal, jednakże kryzys gospodarczy zmusił organizatorów do cofnięcia ówczesnego zaproszenia; dziesiąty Kongres odbył się dopiero w roku następnym (1934) w Rzymie.

Obecny — XI Międzynarodowy Kongres Aktuariuszy — odbywał się w Paryżu podczas Wszechświatowej Wystawy, podobnie jak to miało miejsce w roku 1900 przy okazji III Kongresu.

Dlatego też udział uczestników zagranicznych był wyjątkowo duży; dokładnej liczby obecnych w Paryżu podać jeszcze nie można. Wymieniano jako liczbę obecnych około 1000 aktuariuszy, a z członkami rodzin 1700 — 1800 osób.

Z Polski przybyło na Kongres 16 członków (z członkami rodzin 25); zapisanych zaś było 23 osób fizycznych i 6 osób prawnych.

Oficjalnymi delegatami Rządu na Kongresie byli: p. Dr Tadeusz Dybeski, Dyrektor Departamentu Ubezpieczeń Społecznych w Ministerstwie Opieki Społecznej, p. Prof. Waclaw Fabierkiewicz, Dyrektor Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń, i p. Dr Henryk Greniewski aktuariusz w Departamencie Ubezpieczeń Społecznych. Zakład Ubezpieczeń Społecznych był reprezentowany przez Naczelnego Dyrektora p. Jana Włodzimierza Lgockiego i Matematyka Zakładu p. Piotra Bohdana Mroza.

Kongres odbywał się pod wysokim protektoratem Prezydenta Republiki Francuskiej i Rządu Francuskiego. W skład Prezydium honorowego, wszedł z ramienia Polski p. Marian Zyndram-Kościałkowski, Minister Opieki Społecznej, który powitał Kongres odpowiednim telegramem, w którym podkreślił znaczenie, jakie Rząd Rzeczypospolitej przywiązuje do zagadnień aktuarialnych przy rozwiązywaniu problemów ubezpieczeniowych.

Organizację Kongresu przygotował Francuski Instytut Aktuariuszy wraz z Brukselskim Stałym Komitetem Międzynarodowych Kongresów Aktuariuszy w częściowym oparciu na korespondentach krajowych; rolę korespondenta na Polskę pełnił p. Dr Tadeusz Poznański.

Obrady Kongresowe poprzedzone zostały uroczy-

stym zebraniem inauguracyjnym w Wielkiej Auli (Grand Amphithéâtre) Sorbony w obecności reprezentantów 31 krajów. Otwarcia dokonał p. Amédée Bégault, wieloletni przewodniczący Stałego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Aktuariuszy w Brukseli. Zaslugą tego Komitetu, a w szczególności jego przewodniczącego jest, że międzynarodowe Kongresy Aktuariuszy dochodzą w ogóle do skutku; Pan Bégault jest chyba jednym z nielicznych już uczestników wszystkich dotychczasowych Kongresów, od 1895 roku począwszy.

Po powitaniu przedstawiciela Rządu Francuskiego, w osobie p. J. Ferdinand Dreyfus, wybitnego aktuariusza i Dyrektora Generalnego Ubezpieczeń Społecznych w francuskim Ministerstwie Pracy, przewodniczący w krótkości podał ewolucję tematów prac kongresowych. Pierwsze kongresy zajmowały się wyłącznie sprawami dotyczącymi ubezpieczeń na życie, następne już interesowały się ubezpieczeniem nieszczęśliwych wypadków i innych ryzyk oraz ubezpieczeniem społecznym. Stopniowo sfery zainteresowań aktuariuszy się rozszerzały, co widać choćby z programu obecnego kongresu, gdzie po raz pierwszy wprowadzono sprawę ryzyka lotniczego oraz poświęcono sporo miejsca ubezpieczeniom od szkód.

Na przewodniczących kongresu wybrano przez akklamację pp. Louis Weber i Paul Razcus; na sekretarzy generalnych pp. Henri Auterbe i André Burlot, a na ich zastępców pp. Henri Marais i Pierre Dubois. W skład prezydium weszli poza tym w charakterze wiceprzewodniczących i sekretarzy przedstawiciele członków kongresu z poszczególnych krajów m. i. p. dr Tadeusz Poznański, w charakterze wiceprezesa i p. dr Aleksander Gruzewski, w charakterze sekretarza.

Bardzo ciekawe przemówienie wygłosił jeden z dwóch honorowych przewodniczących kongresu, p. Max Hermand, prezes Francuskiej Federacji Zakładów Ubezpieczeń (prywatnych). W przemówieniu swym zanalizował on rolę aktuariuszy i wiedzy aktuarialnej w ogólnych postępkach nauki; w szczególności mówca, powołując się na filozofa francuskiego Reichenbacha, podkreślił coraz więcej rozszerzający się zakres stosowalności teorii i rachunku prawdopodobieństwa; gdy dawniej we wszystkich dziedzinach wiedzy dominowało pojęcie „przyczynowości”, ustępuje ono obecnie coraz więcej pojęciu „prawdopodobieństwa”; tak ma się rzecz w naukach przyrodniczych, jak i filozoficznych. Przepowiednie naukowe w wielu dziedzinach według prof. Reichenbacha upodabniają się coraz więcej do „gier losowych”, będących wszak przedmiotem badań aktuariuszy. Dawniejsze twierdzenia kateryczne zastępowane są stopniowo przez **prawdopodobieństwa zjawiska** lub **prawdopodobieństwa prawa**; operacje algebraiczne rachunku prawdopodobieństwa stają się coraz silniej nieodzownym elementem wszystkich rozważań; istnienie teorii prawdopodobieństwa, jako „nauki o przypadku” wydaje się w tych warunkach elementem zasadniczym przy poznawa-

niu wszechświata. W ten sposób — według pięknych słów prezesa Maksa Hermant'a — doniosłość prac aktuariuszy staje się coraz wyraźniejsza.

W imieniu rządu francuskiego powitał Kongres p. Jacques Ferdinand Dreyfus; w przemówieniu swym wskazał on etapy rozwoju wiedzy aktuarialnej, podkreślając powszechność stosowania „teorii prawdopodobieństwa” w różnych dziedzinach wiedzy i cytując znane wyrażenie myśliciela francuskiego Henri Poincaré, że „les faits prévus sont seulement probables”. Mówca wskazywał wielką doniosłość prac Kongresu niniejszego, w szczególności badanie wpływu wahań stopy procentowej na ubezpieczenia życiowe i ubezpieczenia społeczne.

Program kongresu obejmował sześć tematów zasadniczych, które były dyskutowane na posiedzeniach kongresu w Paryżu oraz pięć tematów dodatkowych, dla których dyskusja nie była przewidziana.

Referatów dyskusyjnych zgłoszono na kongres 84, memoriałów (tj. prac, które nie były przedmiotem dyskusji) 36, i 4 prace na tematy poza programem.

Poniższe zestawienie ilustruje udział poszczególnych państw w pracach kongresu (w porządku alfabetycznym wg. brzmienia urzędowego w języku francuskim):

I. Niemcy	6 referatów i 5 memoriałów	—	razem 11
II. Austria	6	1	7
III. Belgia	1	1	2
IV. Kanada	5	2	7
V. Dania	1	1	2
VI. Stany Zjednoczone	6	4	10
VII. Finlandia	—	2	2
VIII. Francja	8	2	10
IX. Anglia	6	—	6
X. Włochy	9	3	12
XI. Japonia	3	—	3
XII. Norwegia	4	1	5
XIII. Holandia	2	2	4
XIV. Polska	6	3	9
XV. Rumunia	—	1	1
XVI. Szwecja	5	2	7
XVII. Szwajcaria	7	3	10
XVIII. Czechosłowacja	8	1	9
XIX. Jugosławia	1	2	3
Razem	84 referatów i 36 memoriałów	—	razem 120

Pierwszy temat nosił tytuł: **Badania statystyczne i techniczne ryzyka lotniczego zarówno w ubezpieczeniu osobowym, jak i w ubezpieczeniu rzeczowym.**

Organizatorzy — w notatce programowej — zaznaczyli, że oczekują referatów, obejmujących nie tylko studia dotyczące ryzyka „osobowego”, lecz także i „rzeczowego”, jak „casco” (aparatów lotniczych) oraz „cargo” (przewożonych towarów).

Na temat ten opracowano siedem następujących referatów:

p. G. M. M. Alting von Geusau (Holandia) — Badania statystyczne i techniczne ryzyka lotniczego.

p. M. Henry (Francja) — Ubezpieczenie lotnicze we Francji,

p. E. Hilgard (Niemcy) — tytuł zgodny z brzmieniem tematu,

p. J. E. Hoskins (Stany Zjednoczone) — Ryzyka lotnicze w ubezpieczeniu na życie i od nieszczęśliwych wypadków w Stanach Zjednoczonych,

p. J. H. Kitton (Anglia) — Lotnictwo cywilne a ubezpieczenie na życie,

p. J. D. Williamson (Kanada) — Statystyczne i aktuarialne studia ryzyka lotniczego w ubezpieczeniu na życie,

p. E. Wolfer (Szwajcaria) — Ryzyko lotnicze w ubezpieczeniu na życie.

Prace te były przedmiotem referatu generalnego p. M. Henry, wygłoszonego na Kongresie; w przemówieniu

swym referent omówił szczegółowo zagadnienia dotyczące ryzyka w lotnictwie a będące przedmiotem powyższych referatów, podkreślając indywidualne poglądy poszczególnych autorów na to aktualne zagadnienie. We wspomnianych referatach znajdujemy obok statystyk przebiegu wypadków lotniczych, także uwagi co do cech, jakie powinien posiadać dobry lotnik i dobry aparat, a także poglądy co do ewentualnego podziału ryzyka przez tworzenie „międzynarodowego pool'u”, ze względu na niewspółmierność wysokości sum, jakie mogą być płatne z jednego zdarzenia (kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt ofiar wraz z dużą wartością samego aparatu).

W dyskusji brało udział 8 osób, przeważnie Anglii i Niemcy. W dyskusji podkreślono m. in. bardzo szybki rozwój techniczny lotnictwa, co powoduje, że doświadczenia przeszłości tylko z nader wielką ostrożnością mogą być użyte dla oceny przyszłości, w szczególności wobec coraz większego zasięgu lotnictwa i coraz większej kumulacji osób przewożonych w jednym samolocie; zwrócono także uwagę na celowość ujednostajnienia przepisów międzynarodowych w dziedzinie odpowiedzialności cywilnej i kosztów ratunku, a także ciągłej wymiany doświadczeń i ewentualnej wymiany ryzyk drogą reasekuracji czy też pool'u.

Temat 2-gi nosił tytuł: „**Wahania stopy procentowej i ich wpływ na zakłady ubezpieczenia na życie i organizmy ubezpieczeń społecznych**”. Przy tym temacie dążono do: a) zbadania wpływu wahań stopy procentowej na składki, rezerwy, jak również na lokaty prywatnych

zakładów ubezpieczeń i ubezpieczeń społecznych; b) zbadania środków łagodzenia wpływu tych wahań na stan rezerw i c) zbadania okoliczności towarzyszących rapidnym zmianom stopy procentowej wskutek zarządzeń państwowych.

Na temat ten przedstawiono 22 referaty, a mianowicie:

A. Berger, (Austria) — Zależność wartości ubezpieczeniowych od technicznej stopy procentowej,

J. D. Craig (Stany Zjednoczone) — Wpływ zmian stopy procentowej na ubezpieczenie na życie w Stanach Zjednoczonych,

De Creeft (Belgia) — Ingerencja państwa w ustaleniu stopy procentowej,

R. Cultrera (Italia) — O wpływie wahań stopy procentowej na wysokość rezerwy matematycznej,

J. Frantikova (Czechosłowacja) — Kilka uwag o teorii zależności wartości aktuarialnych od różnych stóp procentowych,

R. Frucht (Italia) — Przyczynki matematyczne do zagadnienia wahań renty dożywotniej w zależności od stopy procentowej,

E. Gisi (Szwajcaria) — Wpływ zarządzeń państwowych na udział w zyskach w zakładach ubezpieczeń na życie, ze szczególnym uwzględnieniem zarządzeń ustawowych w sprawie obniżenia stopy procentowej lokat,

K. G. Hagstroem i R. Palmqvist (Szwecja) — Wahania stopy procentowej,

M. Jacob (Polska) — O kilku przybliżonych metodach obliczenia zmiany wartości składek i rezerw matematycznych przy zmianie stopy procentowej,

E. Lukacs (Austria) — O zmianie udziału w zyskach przy obniżce stopy procentowej,

I. Lah (Jugosławia) — Stopa procentowa w ubezpieczeniu społecznym w Jugosławii,

M. Lublin (Dania) — tytuł zgodny z brzmieniem tematu,

R. Masciotti (Italia) — Rozważania matematyczne nad wahaniami stopy procentowej,

C. Melzer (Czechosłowacja) — Wpływ obniżenia stopy procentowej na składki, rezerwy oraz wyniki rachunkowe zakładów ubezpieczeń na życie,

Y. Miura (Japonia) — Wahania stopy procentowej i wpływ tych wahań na zakłady ubezpieczenia na życie w Japonii,

A. Müller i F. Heinze (Niemcy) — Wpływ zmian stopy procentowej na zakłady ubezpieczeń na życie i zakłady ubezpieczeń społecznych,

K. Nakamura (Japonia) — Wpływ niskiej stopy procentowej na ubezpieczenia życiowe,

D. C. H. Potter (Anglia) — Wpływ zmian stopy procentowej na towarzystwa ubezpieczeń na życie,

A. Simionov (Francja) — Możliwości zmian stopy procentowej i skutki tych zmian dla towarzystw ubezpieczeń na życie,

V. A. Smith (Kanada) — Stopa procentowa w ubezpieczeniach życiowych. Przegląd sytuacji w Kanadzie,

C. L. Stoodley (Anglia) — Zmiany stopy procentowej i ich wpływ na wartości rezerw,

S. Vajda (Austria) — Zagadnienia stopy procentowej i kursu papierów wartościowych w ubezpieczeniach na życie.

Niektóre z wymienionych referatów zawierają materiał sprawozdawczy informujący o ruchach stopy procentowej w odpowiednich okresach w poszczególnych krajach, a częściowo także o związanej z tymi zmianami polityce lokacyjnej zakładów ubezpieczeń; do tej grupy należą referaty pp. Craig (Stany Zjednoczone), de Creeft (Belgia), Hagstroem i Palmqvist (Szwecja), Müller i Heinze (Niemcy), I. Lah (Jugosławia), Lublin (Dania), Miura oraz Nakamura (Japonia), Simionov (Francja) i Smith (Kanada). Inne referaty wykazują zależność wartości technicznych od ruchu stopy procentowej, w szczególności wpływ zmiany stopy procentowej na rezerwy techniczne.

Referat wprowadzający w omawiany temat opracowany został przez p. Henri Auterbe, który zanalizował przedstawione referaty, grupując je według cech:

a) wpływ zmiany stopy procentowej na taryfy, rezerwy, rodzaj lokat i ich terminy,

b) różne sposoby ustrzeżenia się od skutków wahań stopy procentowej,

c) badanie konsekwencji nagłej zmiany stopy procentowej, spowodowanej zarządzeniami ustawowymi

W dyskusji brało udział 11 osób, m. in. p. dr Henryk Greniewski i p. dr M. Jacob.

Pan Greniewski, zabierając głos w dyskusji, przypomniał o pewnych doświadczeniach w dziedzinie lokat o t. zw. „stałym oprocentowaniu”. Podczas ostatniej światowej depresji koniunkturalnej w pewnych krajach pod naciskiem konieczności gospodarczych przeprowadzono przymusową konwersję obligacji, polegającą przeważnie na niższe nominalnej stopy oprocentowania lub przedłużeniu okresu umarzania. W ten sposób przejściowe straty koniunkturalne dłużnika pociągnęłyby za sobą trwale straty wierzyciela (posiadacza obligacji). Mówca wyraził przekonanie, że nie ma dostatecznych podstaw do przypuszczenia, że w przyszłości nie będą się zdarzać również głębokie i uporczywe depresje koniunkturalne, jak ostatnia.

W związku z powyższym mówca proponuje emitowanie zamiast obligacji o konstrukcji klasycznej — obligacji o elastycznym oprocentowaniu, bądź elastycznym okresie umarzania. Elastyczność obsługi emisji byłaby w sposób z góry ustalony związana z pewnym odpowiednio skonstruowanym wskaźnikiem koniunktury gospodarczej. Pan Greniewski zaznaczył, że wysuwa powyższy projekt pomimo, że zdaje sobie całkowicie sprawę z trudności technicznych, związanych z emisją takich obligacji oraz ze sporządzeniem bilansu zakładu ubezpieczeń, któryby posiadał te obligacje w swym portfelu papierów wartościowych.

Pan dr Jacob, którego praca kongresowa została przez niego zreferowana w formie odczytu w Polskim Instytucie Aktuariuszy jeszcze w lutym r. b., a która ukazała się następnie w „Przeglądzie Ubezpieczeniowym” Nr 1 — 2 z r. 1937, zaznacza, że w swej pracy starał się w pierwszym rzędzie sformułować czysto praktyczny wynik swych badań, a mianowicie, że w razie zmiany stopy procentowej zmianą wartości ubezpieczeniowych jest funkcją jedynie stopy procentowej i czasu okresu ubezpieczeniowego i jest prawie niezależna od wieku ubezpieczonego. Wyniki te są jednakże szczególnym przypadkiem ogólniejszego rozumowania, które z jednej strony pozwala na jasne ujęcie problemu z punktu widzenia logicznego, a nie tylko na wskroś rachunkowe, a z drugiej strony pozwala na wyprowadzenie

formuł aproksymatywnych, umożliwiając równocześnie oszacowanie popełnionych przy tym odchyłań.

Zagadnienie, które należy w związku z tym rozwiązać, można ująć krótko w sposób następujący:

Mając daną najogólniejszą formę ubezpieczenia, opartą na pewnych założeniach demograficznych i finansowych, trzeba obliczyć, nie zmieniając dotychczasowych elementów, modyfikację odnośnych składek i rezerw matematycznych w przypadku, gdy założenia demograficzne i finansowe zostają zmienione.

Mówca zaznaczył, że rozwiązaniem tego zagadnienia zajęł się w ostatnich latach w całym szeregu prac, wychodząc przy tym z teorii Cantelli'ego o „kapitałach akumulowanych”. Rozwiązanie to polega na tym, że modyfikacja założeń demograficznych i finansowych zostaje zastąpiona przez rozszerzenie danej formy ubezpieczeniowej za pomocą specjalnych dodatkowych ubezpieczeń, przy czym ustalenie tych dodatkowych ubezpieczeń daje równocześnie możliwość znalezienia formuł aproksymatywnych i oszacowania popełnionych błędów.

W najprostszym przypadku rozumowanie to sprowadza się właściwie do konsekwentnego i logicznego zastosowania znanej formuły rekurencyjnej dla rezerwy matematycznej.

Temat 3-ci brzmiał „Zagadnienie reasekuracji ubezpieczeń życiowych, ogniowych, wypadkowych i innych ryzyk”. Przy tym temacie zależało autorom na zebraniu informacji co do sposobu reasekuracji poszczególnych działów ubezpieczeń w odpowiednich krajach; w szczególności wysunięto sprawę reasekuracji na podstawie metody tzw. Excess of Loss, przy której świadczenia reasekuratora nie są proporcjonalne do świadczeń zakładów ubezpieczeń względem ubezpieczających, ale pokrywają nadwyżkę szkody ponad ustalony poziom.

Na ten temat przedstawiono 13 prac, a mianowicie:

A. Alzheimer (Niemcy) — tytuł zgodny z brzmieniem tematu,

P. Dubois (Francja) — Przyczynek do studiów nad reasekuracją,

O. Gran (Norwegia) — Zastosowanie nadwyżki szkód w ubezpieczeniach na życie,

I. Hesselberg (Norwegia) — Reasekuracja nadwyżki szkód w ubezpieczeniu na życie,

J. Janko (Czechosłowacja) — Metody reasekuracji w Czechosłowacji,

J. M. Laird i L. M. Cathles (Stany Zjednoczone) — Nadzór nad reasekuracją ubezpieczeń życiowych w Stanach Zjednoczonych,

J. Loisel (Francja) — Projekt budowy racjonalnej taryfy reasekuracji ekscedentowej ryzyka nieuiszczenia czynszu,

B. Meidell (Norwegia) — Przyczynek do teorii i praktyki ustalania maksymów w ubezpieczeniu życiowym,

J. G. Parker (Kanada) — Nadzór nad reasekuracją ubezpieczeń życiowych w Kanadzie,

L. Riedel (Italia) — Rozważania nad różnymi formami umowy reasekuracyjnej dla ubezpieczeń życiowych,

E. Stiefel (Anglia) — Prawo reasekuracyjne na podłożu międzynarodowego orzecznictwa prawnego,

G. Tolentino (Italia) — Reasekuracja ubezpieczeń życiowych,

H. O. A. Wold (Szwecja) — Techniczne studium reasekuracji.

Zgłoszone prace noszą charakter bądź aktuarialny, bądź czysto prawny, bądź historyczno-sprawozdawczy; przy tym — zgodnie z programem kongresu — autorzy nie ograniczali się w swych referatach do ubezpieczeń życiowych, lecz omawiali również ubezpieczenia rzeczowe (szkodowe).

Specjalnie ciekawe są studia teoretyczne dotyczące reasekuracji według systemu Excess of Loss.

Referat wprowadzający wygłosił p. Cesmao Dumanoir, streszczając główne referaty.

W dyskusji ciekawa była polemika pomiędzy dyr. Schulz'em z Berlina i p. Luigi Riedel z Triestu co do pewnych metod charakteru raczej buchalteryjnego w reasekuracji ubezpieczeń życiowych; ciekawa również była obrona przez p. Ivara Hesselberga z Oslo jego referatu dotyczącego reasekuracji przy metodzie Excess of Loss, zwalczanej przez niektórych innych mówców. W tym przedmiocie w obronie wspomnianej metody Excess of Loss stanął prof. Harald Cramér (Szwecja), podkreślając wielką wagę tej formy reasekuracji i apelując do podjęcia dalszych prac w tym kierunku. W dyskusji wziął również udział dr Tadeusz Poznański, przypominając referat swój, zgłoszony w grupie prac bez dyskusji o księgowaniu obrotów reasekuracyjnych. Nawiązując do referatów, zgłoszonych w tej samej grupie przez pp. T. Dahlgren'a (Dania) oraz M. F. Riederer'a von Paar i W. Sachs'a z Niemiec, dr Poznański wystąpił z wnioskiem o międzynarodowe uregulowanie form sprawozdań zakładów ubezpieczeń.

Temat 4-ty brzmiał „Zagadnienie ustalenia międzynarodowych zasad sporządzania statystyk wypadków przy pracy. Ustalanie właściwych taryf w ubezpieczeniach tych ryzyk”. Temat ten znalazł 9 autorów, a mianowicie:

B. D. Flynn (Stany Zjednoczone) — Ubezpieczenie wypadkowe¹⁾,

A. Gutling (Czechosłowacja) — Związek między jednostką taryfową i klasą niebezpieczeństwa w robotniczych ubezpieczeniach,

Z. Łomnicki (Polska) — Kilka uwag o wpływie wieku na częstotliwość wypadków przy pracy i na wysokość związanych z nimi obciążeń,

S. H. Pipe (Stany Zjednoczone) — P. Razous (Francja) — R. Risser (Francja) — W. Thalmann (Szwajcaria) — K. Wicke (Niemcy) — tytuły zgodne z tekstem programu,

W. Wunderlin (Szwajcaria) — Wpływ wieku na częstotliwość wypadków przy pracy i na kosztowność świadczeń ubezpieczeniowych.

Referat wprowadzający wygłosił p. R. Risser, który streścił poszczególne referaty.

W związku z referatami pp. Thalmann'a i Wunderlina zabrał głos p. prof. Riebesell podczas dyskusji nad tematem 6-tym „Ubezpieczenie od ognia i ubezpieczenia rzeczowe” co do stosowności teorii prawdopodobieństwa do zjawisk różnego rodzaju, krytykując opinie

¹⁾ Pod tą nazwą rozumiane jest w Stanach Zjednoczonych jedynie indywidualne lub grupowe ubezpieczenie od wypadków, zawierane dobrowolnie przez poszczególne osoby w odróżnieniu od przymusowego ubezpieczenia pracodawców od odpowiedzialności cywilnej za wypadki przy pracy „Worksmen Compensation”.

ograniczające stosowalność teorii prawdopodobieństwa do ograniczonej grupy zjawisk, których wahania podlegają teorii błędów.

Temat 5-ty nosił tytuł „Związki między ubezpieczeniami grupowymi, instytucjami patronalnymi i ubezpieczeniami społecznymi“.

Na temat ten zgłoszono 19 prac, a mianowicie:

O. Bøe (Norwegia) — Związki między grupowymi ubezpieczeniami emerytalnymi, funduszami emerytalnymi i ubezpieczeniem społecznym w Norwegii,

A. H. Clough i A. S. Clarke (Anglia) — Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia grupowe w Wielkiej Brytanii oraz ich współdziałanie,

W. Dobbernack, H. Ullrich i E. Zahn (Niemcy) — tytuł zgodny z brzmieniem tematu,

K. Fuchs (Szwajcaria) — Uwzględnianie prywatnych instytucji patronalnych przy obowiązku ubezpieczenia społecznego w kantonie Bazylea-Miasto,

V. Keclik (Czechosłowacja) — Zwiększanie świadczeń ubezpieczeń społecznych przez ubezpieczenia dodatkowe w Czechosłowacji,

B. Kolovratnik (Czechosłowacja) — Instytucje zastępcze i ubezpieczenia dodatkowe w Czechosłowacji,

I. Laurin i H. Prawitz (Szwecja), J. F. Little (Stany Zjednoczone) — tytuły zgodne z brzmieniem tematu,

L. Maingie (Belgia) — Ubezpieczenie na starość i od przedwczesnego zgonu,

L. Molinaro (Italia) — Instytucje patronalne i ubezpieczenia grupowe jako środki dobrowolnego ubezpieczenia pracowników w Italii,

L. F. Müller (Austria) — Związki między ubezpieczeniami grupowymi, i instytucjami patronalnymi i ubezpieczeniem społecznym w Austrii,

R. Ottoviani (Italia) — O obecnym stanie zabezpieczenia urzędników prywatnych niepodlegających ubezpieczeniu społecznym w Italii,

A. G. Ploeg (Holandia) — Ubezpieczenia urzędników w Holandii,

M. Presburger (Polska) — Ubezpieczenia grupowe za składkę przeciętną jako uzupełnienie ubezpieczeń społecznych,

B. Robertson i G. A. Brown (Anglia) — Zaopatrzenia starcze w Wielkiej Brytanii. Problemy i możliwości,

S. Romanowski i A. Medwin (Polska) — Ubezpieczenia grupowe, instytucje patronalne i ubezpieczenia społeczne w Polsce,

O. Spuhler (Szwajcaria) — Wzajemny stosunek ubezpieczeń grupowych, instytucji patronalnych i ubezpieczeń społecznych w Szwajcarii,

L. Truska (Czechosłowacja) — Prywatne grupowe ubezpieczenia emerytalne przy instytucjach ubezpieczeń społecznych,

E. Zwinggi (Szwajcaria) — Wysokość składek w ubezpieczeniach grupowych z wyłączeniem inwalidztwa wskutek nieszczęśliwych wypadków.

Niektóre z tych referatów posiadały charakter sprawozdawczy (np. o stosunkach w Anglii, Austrii, Holandii, Italii, Niemczech, Norwegii, Szwecji, Stanach Zjedn. i innych krajach), do tej grupy zaliczyć można także referat z Polski pp. Romanowskiego i Medwina. Inne referaty natomiast posiadały charakter badań aktuarialnych np. referat p. Maingie z Brukseli, p. Zwinggi z Bazylei oraz referat p. Presburgera.

Referat wprowadzający wygłosił p. Henri Marais, który streścił zarówno referaty o charakterze sprawozdawczym jak i te, które posiadają charakter badań aktuarialnych.

W ustnej dyskusji, która zajęła dwa posiedzenia wzięło udział 16 mówców, m. in. pp. Dyr Dyboski i p. Koźniewski.

P. Dyr. Dyboski zaznaczył, że w przeciwieństwie do ogółu ustawodawstw zagranicznych — istnieje w Polsce ustawowe określenie ubezpieczeń społecznych. Specjalne rozporządzenie z 1928 r. za zakłady ubezpieczeń społecznych uważa: 1) instytucje ubezpieczeń oparte na przymusie prawnopublicznym i 2) pracownicze kasy ubezpieczeń, do których należą pracownicy na podstawie stosunku najemnego lub służbowego. W ten sposób w Polsce kasy pracownicze, które działają zarówno w dziedzinie ubezpieczenia emerytalnego jak i ubezpieczenia na życie (pośmiertnego), wchodzi w zasięg polityki społecznej Ministerstwa Opieki Społecznej.

Następnie p. Dyr. Dyboski przedstawił w krótkości historię problemu kas pracowniczych w Polsce.

Kasy emerytalne powstały w kilku skupieniach przemysłowych i to w okresach przed wprowadzeniem jeszcze publicznych ubezpieczeń emerytalnych. Były więc one prekursorami ubezpieczeń przymusowych, a po ich wprowadzeniu — grają rolę ubezpieczeń dodatkowych i uzupełniają te potrzeby pracowników danej gałęzi pracy, które nie mogą być zaspokojone przez ustawodawstwo ogólne. Działalność kas pośmiertnych nie jest zorganizowana jednolicie w całym państwie. Dają się tu we znaki stare przepisy dzielnicowe, dotychczas nie uporządkowane. Potrzeba jednak uregulowania całokształtu działalności i nadzoru nad pracowniczymi kasami ubezpieczeń wywołała konieczność opracowania projektu specjalnej ustawy, która rozszerza pojęcie tych kas i ma na celu zagwarantowanie im trwałych podstaw finansowych. Projekt ustawy obok dziedziny kas pracowniczych, uregulować ma również pewne zagadnienia z zakresu funduszy emerytalnych. Urządzenia patronalne są w Polsce szeroko rozwinięte. Prowadzone przez Państwo, samorządy i instytucje prawnopubliczne urządzenia emerytalne stanowią częstokroć ubezpieczenie zastępcze, w dziedzinie jednak prywatnej nie są poddane żadnym normom prawnym. Projekt ustawy odnosi się do tych prywatnych urządzeń emerytalnych, w których pracownicy opłacają składki i wciąga je w orbitę ubezpieczeń społecznych. W dalszym ciągu swego przemówienia p. Dyr Dyboski podkreślił, że aczkolwiek formalnie zupełnie niezależnymi, jednak ideowo pokrewnymi z ubezpieczeniami społecznymi są ubezpieczenia grupowe. Powstały one w Polsce przed około 10 laty i prowadzone są głównie przez P. K. O. Rozwój ich obok pracowniczych kas ubezpieczeń oraz różnorodnych urządzeń patronalnych wskazuje na fakt, że ubezpieczenia publiczne, ze względu na swą istotę obejmujące szerokie rzesze pracowników a dla zabezpieczenia ich od najpowszechniejszych ryzyk, pobierając skromne składki i udzielając świadczeń na niskim stosunkowo poziomie — pozostawiają szerokim masom pole do zapewniania sobie świadczeń dodatkowych, uzupełniających system ubezpieczeń publicznych.

Pan Andrzej Koźniewski zabierając głos w dyskusji przy temacie dotyczącym stosunków pomiędzy ubezpieczeniem grupowym, instytucjami patronalnymi i ubezpieczeniem społecznym zanalizował zagadnienie stosun-

ku dodatkowy eh ubezpieczeń emerytalnych do ubezpieczeń powszechnych.

Mówca podkreślił, że jeżeli ubezpieczenie specjalne dotyczy jedynie osób niepodlegających przynajmniej w danej chwili ubezpieczeniu powszechnemu, natenczas stosunki między tymi dwoma ubezpieczeniami polegają na uregulowaniu sprawy przejścia ubezpieczonych z jednego ubezpieczenia do drugiego. Gdy natomiast — jak to ma miejsce przy ubezpieczeniach dodatkowych — te same osoby są ubezpieczone zarówno w ubezpieczeniu powszechnym, jak i w ubezpieczeniu specjalnym, powstają różne nowe zagadnienia, które wymagają specjalnego uregulowania.

Pan A. Koźniewski zaznaczył na wstępie, że bez względu na formę świadczeń ubezpieczenia powszechnego, istnieje możliwość takiego uregulowania świadczeń ubezpieczenia specjalnego, by służyły one jedynie na zwiększenie świadczeń ubezpieczenia powszechnego.

Jeżeli jednakże świadczenia ubezpieczenia specjalnego przyznawane są w warunkach odmiennych, naogół dla ubezpieczonego korzystniejszych, aniżeli w ubezpieczeniu powszechnym, natenczas powstają poważne trudności w uregulowaniu nasuwających się tu zagadnień. Po szczegółowym omówieniu sposobów zwiększenia świadczeń ubezpieczenia ogólnego przez ubezpieczenie dodatkowe, mówca przytoczył jako przykład jednoczesnego funkcjonowania ubezpieczenia ogólnego i ubezpieczenia dodatkowego polskie ubezpieczenia górnicze na Górnym Śląsku, gdzie ubezpieczenia górnicze są dawniej wprowadzone od ogólnego ubezpieczenia społecznego i gdzie ubezpieczenia górnicze stały się dodatkowymi po wprowadzeniu ubezpieczenia powszechnego.

Na zakończenie mówca nadmienił, że Instytut Spraw Społecznych w Warszawie zapoczątkował specjalne prace badawcze nad wzajemnym stosunkiem różnych form ubezpieczenia emerytalnego i należy spodziewać się, że wyniki tych prac będą ogłoszone.

Temat 6-ty nosił tytuł „Ubezpieczenie ogniowe i ubezpieczenie rzeczowe“.

Na ten temat przedstawiono 14 prac, a mianowicie:

R. d'Addario (Italia) — Uwagi o taryfowaniu ubezpieczeń od szkody,

P. O. Berge (Szwecja) — Kilka uwag o taryfowaniu ubezpieczeń ogniowych,

P. Bernus (Francja) — O właściwej metodzie kalkulacji składek ubezpieczeń ogniowych,

O. Einfeld (Polska) — Przyczynki do statystyki ubezpieczeń budynków od ognia,

B. de Finetti (Italia) — Rozważania teoretyczne nad ubezpieczeniami działów elementarnych,

L. Neumann (Austria) — O stosowalności teorii matematycznej w ubezpieczeniach ogniowych i ubezpieczeniach rzeczowych,

A. Pedoe (Kanada) — Taryfy ubezpieczeń ogniowych w Kanadzie,

T. Poznański (Polska) — Rozważania nad ubezpieczeniami szkodowymi,

P. Qvale (Szwecja) — Wyrównanie danych w ubezpieczeniu żeglugi,

G. Raillard (Francja) — Uwagi o rezerwach bezpieczeństwa w ubezpieczeniu gradowym,

P. Riebesell (Niemcy) — Zagadnienia dotyczące ubezpieczeń ogniowych i rzeczowych,

Sergowski (Czechosłowacja) — Różnice wahań szkodowości i rezerwy na te wahania w ubezpieczeniach ogniowych,

Z. Takidani i S. Shirasugi (Japonia) — Teoria statystyki taryfowej w ubezpieczeniach ogniowych,

F. J. Weiss (Austria) — Zagadnienia statystyczne ubezpieczenia gradowego.

Referat wprowadzający opracował p. P. Dubois, wypowiadając się za stosowalnością metod matematycznych do badań w tej dziedzinie, co zostało jaszkawo uwidocznione w niektórych przedłożonych referatach. W dyskusji na ten temat brali udział m. in. pp. Weiss z Wiednia i Myslivec z Pragi, poruszając sprawy ubezpieczeń gradowych oraz prof. Riebesell, o którym mówiliśmy poprzednio.

Na tematy bez dyskusji przedstawiono razem 32 referaty oraz dodatkowo 4 referaty na tematy „poza programem“.

Na temat a „Zagadnienie bezrobocia“ przedłożono 6 prac, w tem dwie z Polski: A. Koźniewski: Wpływ bezrobocia na ubezpieczenie emerytalne w ujęciu aktuarialnym, tekst polski tego referatu wydrukowany został w Nr 7 i 8 „Przeglądu Ubezpieczeń Społecznych“ z b. r.; J. Pakulski i E. Vielrese — O technicznych podstawach ubezpieczenia na wypadek braku pracy.

Temat b pod tytułem „W jakich punktach jest pożądana unifikacja nadzoru i kontroli ubezpieczeń w poszczególnych krajach?“ opracowany został w pięciu referatach, w tem jeden z Polski:

Tadeusz Poznański: „Obroty reasekuracyjne w zamknięciach rachunkowych zakładów ubezpieczeń“; tekst polski tego referatu ogłoszony był w „Przewodniku Ubezpieczeniowym“.

Temat c pod tytułem: „Badania statystyczne ryzyk anormalne“ opracowany został w 11 referatach. Temat ten łączył się częściowo z obradami specjalnej Konferencji Międzynarodowej (pod przewodnictwem Dyr. P. Bergholm'a ze Stockholmu), która obradowała w Paryżu na kilka dni przed Kongresem Aktuariuszy.

Temat d pod tytułem „Migracje robotników i pracowników z punktu widzenia ustaw o ubezpieczeniu społecznym“ znalazł tylko dwu autorów.

Temat e pod tytułem: „Określanie kursu pożyczek długoterminowych“ opracowany został w 8 referatach.

Zebrań Kongresu odbywały się w Salle Gaveau przy ul. Boëtie. Dyskusje nad poszczególnymi tematami, o których przed tym mówiliśmy, były niezmiernie ożywione i ciekawe, aczkolwiek omówienie tych prac było znacznie utrudnione, gdyż Komitet Organizacyjny nie zdążył przygotować — tak, jak to było praktykowane na poprzednich kongresach — streszczeń poszczególnych referatów w innych językach, niż oryginał referatu, a poza tym same referaty były doręczone uczestnikom prawie w przeddzień Kongresu.

Chwile wolne od zebrań dyskusyjnych kongresu polscy poświęcali zaznajamianiu się z funkcjonowaniem niektórych paryskich instytucyj ubezpieczeniowych i finansowych oraz ich zakładów; poza tym zwiedzano Wystawę, która zresztą w owym czasie nie była jeszcze ukończona (pawilon polski był inaugurowany podczas Kongresu).

Polska delegacja rządowa wraz z polskimi członkami prezydium złożyła wizytę w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie była przyjęta przez p. Ambasadora Juliusza Łukasiewicza, który interesował się żywo zagadnieniami będącymi przedmiotem obrad kongresu.

Z zebrań towarzyskich należy wymienić przyjęcie przez J. E. Pana Prezydenta Republiki Francuskiej członków Kongresu w jego siedzibie w Pałacu Elizejskim, przyjęcie w Izbie Handlowej, „Święto Noe” w Wersalu z kolacją w Oranżerii oraz Bankiet Oficjalny.

Według zwyczajów kongresów poprzednich, uczestnicy kongresu obecni w Paryżu obdarowani zostali szeregiem druków mniej lub więcej związanych z pracami kongresu; druki te były nadesłane przez odpowiednie organizacje krajowe.

M. in. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaofiarował członkom Kongresu swe wydawnictwo zawierające „Podstawy Techniczne Ubezpieczenia Emerytalnego — 4½%”. W dedykacji skierowanej do czytelnika zagranicznego Zakład wyjaśnia, że — wobec braku własnych obserwacji statystycznych — podstawy techniczne kalkulacji ubezpieczenia pracowników umysłowych zapożyczono z obcych obserwacji; jednakże niektóre badania statystyczne były już w Polsce dokonywane z okazji pierwszego bilansu matematycznego tego ubezpieczenia; wyniki te są zawarte w omawianym wydawnictwie. Zakład zdaje sobie sprawę, że przedkładany zbiór nie przedstawia specjalnego zainteresowania naukowego, wobec oparcia się na dobrze znanych ogółowi obcych badaniach biometrycznych; jednakże ze względów praktycznych może mieć pewne znaczenie, choćby dla celów porównawczych.

Wydawnictwo Zakładu cieszyło się wśród kongresowiczów dużym zainteresowaniem, tak iż przesłany do Paryża nakład został szybko wyczerpany.

Drugim darem z Polski były wydane w obcych językach broszurki Instytutu Spraw Społecznych o jego działalności, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa pracy i profilaktyki wypadkowej.

Specjalnie dużą działalność w rozdawnictwie broszur okazali Japończycy, a to w związku z projektowanym zaproszeniem, był następny XII Kongres Aktuariuszy odbył się w Tokio. Poza oficjalnym drukiem Japońskiego Instytutu Aktuariuszy zawierającym umotywowane zaproszenie do Tokio oraz materiałami informacyjnymi o Japońskim Instytucie Aktuariuszy założonym w 1899 r. Japończycy rozdali szereg druków przedstawiających stan ubezpieczeń w Japonii.

W ostatnim dniu obrad, kongres miał zdecydować o miejscu następnego, dwunastego Międzynarodowego Kongresu Aktuariuszy, który ma się odbyć po trzech latach t. j. w roku 1940.

Uczestnicy kongresu z zainteresowaniem i z zacięciem oczekiwali tego punktu obrad; kursowały bowiem w kuluarach sali Gaveau różne pogłoski na ten temat.

Wiadomo było mianowicie, że Japoński Instytut Aktuariuszy wyraził chęć zaproszenia następnego Kongresu do Tokio; w kierunku przyjęcia tego zaproszenia

Japończycy rozwinęli energiczną propagandę, w której powoływali się m. in. na specjalne znaczenie jakie dla Japonii ma rok 1940, rok prawie że nieustannych świąt narodowych z okazji 2600-lecia panującej dynastii a także XII Międzynarodowych Igrzysk Olimpijskich.

Zaproszenie Japończyków miało jednak konkurenta w łącznym wystąpieniu aktuariuszy Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanady, którzy pragnęli zaprosić Kongres do Nowego Jorku.

Obydwa zaproszenia były przedmiotem rozważań Stałego Komitetu Kongresów podczas jego sesji w Paryżu w dniu 17 czerwca 1937 r. Każda ze stron wysuwała argumenty dla swego kraju. Głównym słabym punktem Japonii była sprawa odległości i koszty związane z wyjazdem do Tokio, chociaż aktuariusze japońscy zapowiadali — bez ścisłego sprecyzowania — znaczne ułatwienia w tym względzie.

Wypowiadane na Komitecie opinie wskazywały, że członkowie kongresu — w obliczu tych dwu propozycji — będą mieli bardzo trudny wybór; obawiano się także, by strona która w wyborach „ulegnie” nie poczuła się dotkniętą, co dla przyszłości kongresów nie byłoby rzeczą pożądaną.

W tych warunkach powstała myśl, czy nie należałoby dążyć do nakłonienia obu stron do wycofania ich zaproszeń; do rozmów na ten temat możnaby było jednak przystąpić, gdyby istniała pewność, że zgłoszone zostanie kongresowi zaproszenie trzeciego kraju. Sugierowano, by krajem tym była Szwajcaria.

Znany jest wszystkim wysoki poziom wiedzy aktuarialnej w tym kraju, jako też wielki rozwój przemysłu ubezpieczeniowego, zarówno na potrzeby wewnętrzne (asekuracja prywatna, publiczna i społeczna), jako też i na eksport (zakłady reasekuracyjne). Jednakże kraj ten dotychczas unikał występowania z oficjalnym zaproszeniem, obawiając się wielkiej trudności, jakie z organizacją kongresu są związane.

Wobec nowych okoliczności, szwajcarscy aktuariusze, obecni w Paryżu, odbyli specjalną naradę, w której dotychczasowe zastrzeżenia co do odbycia następnego kongresu w Szwajcarii upadły i w konsekwencji, w dniu 23 czerwca 1937 r. na posiedzeniu końcowym XI Międzynarodowego Kongresu Aktuariuszy, po zawiadomieniu przez prezesa Bégault, że obydwie ubiegające się kraje: Japonia i U. S. A. wycofują swe zaproszenie, prof. Dr. S. Dumas, Prezes Związku Szwajcarskich Aktuariuszy zaprosił następny kongres do Szwajcarii (nie precyzując miasta), co zostało przyjęte z nieklamanyim zadowolaniem przez cały obecny wówczas na sali świat aktuariuszy.

Organizacja XII Kongresu należy zatem do Związku Szwajcarskich Aktuariuszy w porozumieniu z Stałym Komitetem Kongresów. Projekt tematów kongresowych będzie przez Szwajcarów opracowany i przedłożony Komitetowi Stałemu do opinii.

Miejmy nadzieję, że zawierać on będzie sprawy, które znajdą zainteresowanie i polskich aktuariuszy i że udział nasz w pracy XII Kongresu nie będzie mniejszy, aniżeli na Kongresie Paryskim.

LECZNICTWO ZAPOBIEGAWCZE W NIEMIECKIM UBEZPIECZENIU INWALIDZKIM W 1935 R.

Uwagi wstępne.

Niezależnie od obowiązkowych świadczeń rentowych, niemieckie ubezpieczenie inwalidzkie udziela dobrowolnych świadczeń zapobiegawczych. Celem tych świadczeń jest podniesienie stanu zdrowotnego ubezpieczonych i ugruntowanie ich zdolności do pracy oraz zapobieganie występowaniu inwalidztwa i wzrostów przyznawanych rent. Są one udzielane w formie lecznictwa sanatoryjno-zdrowiskowego ubezpieczonym, inwalidom i członkom rodzin. Lecznictwo to obejmuje różne rodzaje chorób, przede wszystkim gruźlicę, choroby płciowe i t. p. Ponadto instytucje ubezpieczeniowe zużywają znaczne fundusze na rozbudowę urządzeń, mających na celu podniesienie zdrowotności wśród ubezpieczonych.

Aż do roku 1930 wysokość świadczeń profilaktycznych, udzielanych przez instytucje ubezpieczenia inwalidzkiego, wykazywała stały wzrost. W następnych trzech latach świadczenia te, z powodu kryzysu gospodarczego, uległy zmniejszeniu. W 1934 r. rozpoczął się ponowny ich wzrost, a w 1935 r. — lecznictwo zapobiegawcze zostało już znówu poważnie rozbudowane.

Wzmocniona w ciągu tego roku akcja lecznictwa sanatoryjno-zdrowiskowego, otwarcie czasowo zamkniętych uprzednio zakładów leczniczych, wyposażenie ich w nowe urządzenia, popieranie osadnictwa i budowy domów dla pracowników, popieranie inicjatywy innych czynników w dziedzinie opieki społecznej — stanowią najlepsze dowody konsekwentnie przeprowadzanej zasady; „Lepiej jest zapobiec szkodzie, niż ją wynagradzać”. Instytucje ubezpieczenia inwalidzkiego udzielają świadczeń zapobiegawczych celem zapobieżenia inwalidztwu, grożącemu ubezpieczonym, celem przywrócenia im zdolności do zarobkowania lub celem podniesienia stosunków zdrowotnych i materialnych wśród robotników.

Pod pojęcie lecznictwa zapobiegawczego podpadają wszystkie środki, stosowane celem przywrócenia zdrowia choremu lub podniesienia stanu zdrowia ubezpieczonych. Lecznictwo to obejmuje — obok opieki lekarskiej i zaopatrzenia w lekarstwa oraz inne środki lecznicze — również udzielanie środków pomocniczych, które są konieczne, celem zabezpieczenia wyniku leczenia lub zmniejszenia skutków upośledzenia zdrowia. Przy tym instytucja ubezpieczeniowa w wypadkach umieszczenia chorego w zakładach zdrowia — ma prawo ustalić rodzaj i czas trwania leczenia bez względu na jego zgodę.

W czasie leczenia chorego w zakładzie leczniczym, instytucje ubezpieczenia inwalidzkiego biorą na siebie obowiązek udzielania zasiłków domowych członkom rodziny, pozostającym na utrzymaniu ubezpieczonego w całości lub w części, a to nawet i wtedy, jeśli on nie posiada żadnych roszczeń do kasy chorych. Zasiłki domowe mogą być w razie potrzeby podwyższone ponad najniższą wysokość, przewidzianą w obowiązujących przepisach. Niemiecka akcja profilaktyczna rozróżnia stałą i niestałą opiekę nad zdrowiem.

Pod nazwą stałej opieki nad zdrowiem rozumie się każdą planową akcję leczniczą w szpitalach, w domach zdrowia, w miejscach uzdrowiskowych i kąpielowych, lub też stałą opiekę lekarską w domu ubezpieczonego.

Pod określeniem niestałej opieki rozumie się przejściową opiekę w godzinach oznaczonych przez lekarza oraz wszystkie jednorazowe zabiegi (udzielanie lekarstw, leczenie zębów, środki lecznicze i t. d.).

Leczenie chorych w szpitalu, w klinice albo w innym zakładzie leczniczym przez dłuższy czas, nawet bez przebywania w szpitalu, np. przy chorobach płciowych i innych, oraz dłuższe leczenie w czasie oznaczonym przez lekarza uważane jest za leczenie stałe.

Do kosztów leczenia stałego zaliczono koszty zarządu, które wynikają z akcji leczniczej (koszty zarządu, opieki i biurowe), następnie zasiłek domowy, wtedy także, gdy został zwrócony zakładom ubezpieczeniowym przez kasy chorych, samorządy i t. p. W razie, gdy leczenie przeprowadzane jest we własnych zakładach leczniczych — w skład kosztów leczenia wchodzi również odpisy na zużycie wartości nieruchomości i oprocentowanie włożonego w nie kapitału.

Koszty instytucji ubezpieczeniowych w zakresie opieki nad zdrowiem wzrastały co roku wraz z powiększeniem liczby ubezpieczonych oraz ich członków rodzin, którzy musieli być objęci leczeniem. W roku 1897 liczba osób, objętych leczeniem zapobiegawczym, wyniosła 11.000, w roku 1933 — 124.605, w r. 1934 — 153.053, a w r. 1935 — 202.683.

Liczba osób, którym udzielono pomocy leczniczej — wyniosła w 1935 roku — 174.650 osób. Z lecznictwa tego korzystało (według § 1310 ord. ub.) 146.506 ubezpieczonych, w tym 96.433 mężczyzn i 50.073 kobiet, 5.344 nieubezpieczonych dorosłych członków rodzin i 18.150 dzieci (według § 1252 ust. 1 ord. ub.), 213 wdów (według § 1303 ord. ub.).

Nadto w miejscowościach lesistych przebywało 831 osób, a w opiece lekarskiej pozostawało 3.606 osób.

Pod pojęciem nieubezpieczonych rozumie się żony i dzieci ubezpieczonych.

Jako dzieci określa się wszystkie osoby, aż do ukończenia 14 roku życia.

Za małoletnich zaś uważane są osoby od 15 do ukończenia 18 roku życia.

Pierwszeństwo w opiece zapewniały zakłady inwalidzkie dzieciom gruźlikom i zagrożonym gruźlicą. Dzieciom osłabionym, których stan wymaga odpoczynku, zapewniano pobyt w osadach wiejskich, leśnych i nadmorskich.

Ponadto opiekę na dziećmi roztaczały ubezpieczenia inwalidzkie przez udzielanie zapomóg dla gmin, związków samorządowych i zakładów dobroczynnych na cele związane z: a) prowadzeniem zakładów dla niewidomych, kalek i ułomnych, b) opieką nad niemowlętami i matkami, c) prowadzeniem ogródków dziecięcych, d) wysyłką dzieci miejskich na wieś, e) opieką nad zębami dzieci szkolnych, f) opieką nad małymi dziećmi.

Dzieci-sieroty, otrzymujące renty, umieszczano w domach i zakładach sierocych, przy czym na pokrycie kosztów pobytu przeznaczano rentę w całości lub w części.

Wysokość świadczeń profilaktycznych i liczba leczonych w 1935 r.

Łączne wydatki, poniesione na akcję zapobiegawczą, wyniosły w 1935 r. — 54.453.000 R. M. Na sumę tę złożyły się wydatki na leczenie ubezpieczonych (§ 1310 ord. ub.), w kwocie 37.880.090 R. M., nieubezpieczonych członków rodzin (§ 1252 ust. 1) — 13.292.000 R. M. (w tym koszt leczenia dzieci i młodocianych wyniósł 4.494.150 R. M.), wdów (§ 1303) — 68.000 R. M. Inne wydatki wyniosły — 3.213.000 R. M. Część powyższych wydatków zwracają zakładom ubezpieczenia inwalidzkiego — kasy chorych, samorzady, cechy i t. p. Łączna suma tych zwrotów wyniosła w 1935 r. 11.706.000 R. M.

Stosunek osób korzystających z lecznictwa zapobiegawczego do ogółu mieszkańców i ubezpieczonych oraz wydatki z tego tytułu poniesione, licząc na każdego ubezpieczonego i na każde 1.000 R. M. wpływów, ilustruje poniższe zestawienie:

- 1) Ogólna ilość mieszkańców (wraz z Saarą) 66.029.448 osób
- 2) Ogólna ilość ubezpieczonych w ubezp. inwalidzkim 13.515.553 osób
- 3) Wpływy składek ub. w 1935 r. 945.328.230 R. M.
- 4) Ilość osób korzystających z lecznictwa zapobiegawczego 174.650 osób
- 5) z leczenia zapobiegawczego korzystało:
  - a) na każde 1.000 mieszkańców 2,65 osób
  - b) na 100 ubezpieczonych 1,29 osób
- 6) Łączny wydatek na leczenie zapobiegawcze bez zwrotów 54.452.110 R. M.
Z tego przypadło:
  - a) na każdego ubezpieczonego 4,03 R. M.
  - b) na 1.000 R. M. wpływów 57,60 R. M.
- 7) Łączny wydatek ub. inw. po uwzględnieniu częściowych zwrotów 42.746.638 R. M.
Z tego przypadło:
  - a) na każdego ubezpieczonego 3,16 R. M.
  - b) na każde 1.000 R. M. wpływów 45,22 R. M.

Z poszczególnych krajów największą sumę na lecznictwo zapobiegawcze wydały Prusy — mianowicie 28.402.000 R. M., w tym Berlin — 3.405.000 R. M., a Śląsk — 2.978.000 R. M.

Jak już wspomniałem, liczba ubezpieczonych, którzy w 1935 r. skorzystali z lecznictwa zapobiegawczego, wyniosła 146.506 osób. Łączny wydatek na ten cel osiągnął sumę 37,9 mil. R. M. Świadczenia te, obliczone w stosunku do wpływów w 1935 r., wyniosły od 1,45 do 4,72 R. M. na każdy 1.000 R. M. wpływów składkowych, a na każdego ubezpieczonego wahały się między 22,37 i 63,35 R. M.

Wśród 146.506 leczonych było 19,1% chorych na gruźlicę płuc i gardła, 0,23% — na gruźlicę kości i stawów, 0,25% — na inną gruźlicę, 0,33% na toczeń skóry, 5,36% — na choroby płciowe, 8,13% — na choroby reumatyczne, 0,07% — na raka i 66,53% na inne choroby.

W zakładach zamkniętych w stałym leczeniu pozostawało 88.510 ubezpieczonych kosztem 34.737.709 R. M. (przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł 392,47 R. M.).

W niestarym leczeniu pozostawało 57.996 osób. Koszt ich leczenia wyniósł 3.142.134 R. M. (przeciętny koszt leczenia jednego ubezpieczonego wyniósł 54,18 R. M.).

Leczenie.

Gruźlica. W leczeniu na gruźlicę pozostawało — 29.171 ubezpieczonych (z tego w stałej opiece pozostawało 26.903, a w niestalej — 2.268 osób). Łączny koszt leczenia gruźlicy wyniósł 19,5 mil. R. M.

Najwięcej osób leczyło się na gruźlicę płuc i gardła, mianowicie 27.977 osób, t. j. 95,91% wszystkich leczonych na gruźlicę. Liczba leczonych na gruźlicę kości i stawów wyniosła — 336, na inne rodzaje gruźlicy — 371, a na lupus — 487 osób. Przeciętny czas leczenia na gruźlicę wynosił w 1935 r.: dla mężczyzn — 86 dni, a dla kobiet — 102 dni. Przeciętnie jeden wypadek leczenia na gruźlicę kosztował 709,98 R. M. Ilość osób całkowicie wyleczonych w 1935 r. wyniosła 17.530. Z poszczególnych dzielnic największa ilość leczonych przypada na Zagłębie Renu — 2.612 leczonych kosztem 2.002.570 R. M., Berlin — 2.081 leczonych kosztem 1.288.153 R. M., Śląsk — 1.779 leczonych kosztem 957.344 R. M.

Według poszczególnych zawodów, w leczeniu na gruźlicę płuc i gardła pozostawało na każdych 100 leczonych 12,3 pracowników demowych, 10,8 pracowników bez określonego zawodu, 9,5 pracowników przemysłu żelaznego, stalowego i metalowego, 8,1 rolników, ogrodników i hodowców zwierząt, 8 pracowników budowlanych, 6,2 pracowników krawieckich, 4,3 pracowników górniczych (węgiel, saliny, torf), 4,4 pracowników maszynowego. Wśród pracowników poszczególnych innych zawodów liczba zachorowań na gruźlicę wynosi poniżej 3 na stu leczonych.

Liczba dzieci i młodocianych członków rodzin leczonych na gruźlicę wyniosła w 1935 r. — 12.945 osób. Koszt tego leczenia wyniósł 3.622.477 R. M.

Nadto instytucje inwalidzkiego ubezpieczenia zwalczały gruźlicę również przez udzielanie długoterminowych pożyczek osobom trzecim, z przeznaczaniem na budowę sanatoriów, oraz przez udzielanie subwencji i składek dla związków i organizacji społecznych, mających na celu budowę zakładów leczniczych, urządzenie i utrzymywanie osad leśnych przeciwgruźliczych, na poprawę warunków mieszkaniowych i inne cele. W 1935 r. łączne wydatki na składki i subwencje z tego tytułu wyniosły 6.078.857 złotych. Pożyczki udzielane na budowę sanatoriów miały niższe oprocentowanie. Zakłady inwalidzkie, udzielając tych pożyczek, zastrzegały sobie pewne ulgi, jak prawo pierwszeństwa do pewnej liczby łóżek, ulgowe ceny dla leczonych i t. d.

Łączna suma tych pożyczek wyniosła z końcem 1935 r. 11,8 mil. R. M.

Choroby weneryczne. Ilość chorych ubezpieczonych, podlegających w 1935 r. leczeniu na choroby płciowe, wyniosła 7.857 osób, z tego w leczeniu szpitalnym pozostawało 1.580, a w ambulatoryjnym — 6.277 osób. Łączny koszt tego leczenia wyniósł — 598.000 R. M.

Z pośród leczonych — 4.067 chorowało na kiłę, 2.815 — na rzeżączkę, 72 — na kiłę i rzeżączkę, 98 — na wrzód miękki, 805 — na inne choroby płciowe. Przeciętny czas leczenia jednego chorego wyniósł 55 dni.

Po ukończeniu leczenia osiągnięto dobre wyniki u 97,5% leczonych. Koszt leczenia jednej osoby w leczeniu szpitalnym wyniósł 192.13 R. M., a w ambulatoryjnym — 46.97 R. M. Koszt jednego dnia leczenia wyniósł w szpitalach 3.51 R. M., a koszt ambulatoryjnego leczenia jednej osoby wyniósł — 46.97 R. M.

Reumatyzm. W stałej opiece lekarskiej z powodu reumatyzmu znajdowało się w 1935 r. 11.906 osób. Łączny koszt ich leczenia wyniósł 3.421.806 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł 288.62 R. M.

Rak. Na raka leczyło się w 1935 r. 98 osób kosztem 22.270 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł 227.24 R. M.

Inne choroby. W opiece leczniczej z powodu innych chorób (niewymienionych poprzednio) pozostawało w 1935 r. — 97.474 osób.

Ogólny koszt leczenia tych osób wyniósł w 1935 r. 14.322.416 R. M.

Przeciętny koszt leczenia tych chorób wyniósł w 1935 r. — 280.42 R. M. na osobę pozostającą w stałym leczeniu, przy czym koszt jednego dnia tego leczenia wyniósł 7.85 R. M. W stałym leczeniu pozostawało w 1915 r. 41.810 osób, w niestałym 55.664 osób. Ogólny koszt stałego leczenia wyniósł 11.724.426 R. M., a niestałego — 2.597.990 R. M.

Z tych innych chorób wymienia się następujące.

Na choroby nerwowe leczyło się w 1935 r. — 14.019 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. — 3.903.627 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. 278.38 R. M.

Na ogólne wyczerpanie (niedokrwistość, stany osłabienia) leczyło się w r. 1935 — 6.778 osób.

Łączny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. — 1.612.201 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. 237.86 R. M.

W leczeniu organów oddechowych (schorzenia niegruźlicze) pozostawało 6.273 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. 1.958.109 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 312.15 R. M.

Chorych na serce, na naczynia krwionośne i chłonne limfatyczne pozostawało w 1935 r. w leczeniu 5.221 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w tym czasie 1.541.966 R. M.

Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 295.34 R. M.

Chorych na narządy trawienia (żołądek, jelita i t. d.) pozostawało w leczeniu 4.741 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. — 1.357.854 R. M.

Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł 286.41 R. M. Chorych na cukrzycę pozostawało w leczeniu stałym — 394, a w niestałym — 137 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. — 126.472 R. M.

Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 320.99 R. M.

Chorych z powodu nadużywania alkoholu pozostawało w 1935 r. w leczeniu 37 osób. Koszt tego leczenia wyniósł 19.399 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 524.30 R. M.

Na choroby kobiece leczyło się w 1935 r. — 771 osób. Ogólny koszt tego leczenia wyniósł w 1935 r. 206.454 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 267.77 R. M. W leczeniu na inne choroby pozostawało w 1935 r. 3.576 osób. Ogólny koszt leczenia wyniósł w 1935 r. 998.344 R. M. Przeciętny koszt leczenia jednej osoby wyniósł w 1935 r. — 279.18 R. M.

W leczeniu dentystycznym pozostawało w 1935 r. 52.762 osoby. Ogólny koszt leczenia zębów wyniósł w 1935 r. 2.344.381 R. M.

Poradnie, sanatoria i zakłady zdrojowiskowe.

Leczenie zapobiegawcze przeprowadzały ubezpieczenia inwalidzkie w poradniach, szpitalach, sanatoriach przeciwgruźliczych, domach zdrojowiskowych, kąpielowych i t. d.

Poradnie. Własne poradnie prowadziły ubezpieczenia inwalidzkie przede wszystkim dla chorych na płuca. W kosztach prowadzenia poradni partycypują również inne zakłady ubezpieczeniowe oraz państwo i samorządy. Te ostatnie najczęściej w ten sposób, że bezpłatnie dają ubezpieczeniom odpowiednie lokale z urządzeniem, opalem i światłem, narzędziami lekarskimi, a nieraz i obsługę lekarską.

Niektóre zakłady i spółki brackie prowadziły również poradnie dla planowego zwalczania chorób płciowych.

Poradnie udzielały bezpłatnie porad, przeprowadzały badania, pouczyły chorych, skłaniały ich do leczenia.

W 1935 r. było zgłoszonych 97.119 wypadków chorób płciowych, a to przez lekarzy — 28.057, szpitale — 7.736, kasy chorych — 2.946, wojsko 1.426, samych chorych — 26.747 i innych — 30.207 wypadków. Wśród zgłoszonych wypadków chorób wenerycznych było 7.740 żonatyh mężczyzn i 6.592 zamężnych kobiet. W obserwacji poradni było w 1935 r. — 175.787 osób.

W końcu 1935 r. było 257 poradni przeciwwenerycznych, w tym 182 poradnie prowadziły ubezpieczenia we własnym zakresie, a 75, prowadzonym przez związki samorządowe i charytatywne, udzielano subwencji. W poradniach tych było zatrudnionych 12 profesorów uniwersytetów, 69 lekarzy specjalistów, 152 administracyjnych lekarzy, 16 administracyjnych lekarzy specjalistów i 20 lekarzy praktyków. W 1935 r. na prowadzenie poradni zakłady inwalidzkie wydały łącznie 767.000 R. M.

Sanatoria przeciwgruźlicze i zakłady zdrojowiskowe.

Własnych sanatoriów przeciwgruźliczych miały instytucje ubezpieczenia inwalidzkiego 58, z 9.674 łózkami (5.292 dla mężczyzn, 3.502 dla kobiet i 880 dla dzieci). Ilość osób, które wykorzystały te sanatoria w 1935 r., wynosiła 38.299 (21.740 mężczyzn, 13.869 kobiet i 2.690 dzieci).

Dzieci chore na gruźlicę leczono w 18 zakładach leczniczych o 1.525 łózkach dziecięcych. Prócz tego w 6 zakładach istniały dla dzieci chorych na gruźlicę oddziały o 374 łózkach.

Zakładów zdrojowiskowych miały instytucje inwalidzkiego ubezpieczenia również 58, z 7.483 łózkami (3.525 dla mężczyzn, 2.953 dla kobiet, i 1.005 dla dzieci).

Z leczenia zdrojowiskowego korzystało w 1935 r. 42.398 osób (21.583 mężczyzn, 16.666 kobiet i 4.149 dzieci).

Nadto instytucje inwalidzkiego ubezpieczenia posiadały — dla badania gruźlików — 5 punktów obserwacyjnych ze 175 łózkami. W punktach tych przebywało na obserwacji w 1935 r. — 3.547 osób. Łączny koszt prowadzenia tych zakładów wyniósł 28.290.000 R. M. (sanatoriów — 19.595.000, zdrojowisk 8.447.000, a punktów obserwacyjnych — 248.000 R. M.).

Przeciętny czas leczenia jednego chorego w poszczególnych sanatoriach przeciwgruźliczych wyniósł w 7 sanatoriach — do 60 dni, w 36 sanatoriach — do 90 dni, a w 7 sanatoriach — do 120 dni, w innych — ponad 120 dni. Najniższy czas leczenia wyniósł 31 dni, a najwyższy — 298 dni. Najwyższy dzienny koszt przeciwgruźliczego leczenia sanatoryjnego jednego chorego wyniósł 9.14 R. M., a najniższy — 2.43 R. M.

Przeciętny czas leczenia jednego ubezpieczonego w zakładach zdrojowych wyniósł od 28 do 51 dni. Najwyższy koszt leczenia zdrojowiskowego wyniósł 8.88 R. M., a najniższy — 2.47 R. M. Przeważający czas pobytu na punktach obserwacyjnych wyniósł od 12 do 91 dni. Najwyższy dzienny koszt pobytu chorego na punktach obserwacyjnych wyniósł 18.98 R. M., a najniższy — 7.52 R. M. Do obcych sanatoriów skierowano w 1935 r. łącznie 32.881 osób. Łączny koszt leczenia w obcych sanatoriach wyniósł 10.4 mil. R. M. Z poszczególnych chorób leczono się na gruźlicę 5.896 osób, kosztem 3.5 mil. R. M., a na inne choroby — 26.986 osób, kosztem 6.9 mil. R. M.

Osoby zagrożone gruźlicą, które z powodu stanu zdrowia lub z innych powodów nie mogły być leczone w sanatoriach leczniczych, były wysyłane do miejscowości lesistych. Z pobytu w tych miejscowościach skorzystało w 1935 r. — 831 osób, w ciągu 30.955 dni leczenia. Łączny koszt pobytu tych osób wyniósł 72.558 R. M.

Popieranie akcji zapobiegawczej.

Akcja zapobiegawcza zakładów inwalidzkich uwydatnia się również w akcji lokalnej tych instytucji.

Lokaty funduszków — wg. § 26 ust. 1 ord. ub. — mogą być dokonywane w pożyczkach na cele, przynoszące korzyść ogółowi. Pożyczki są udzielane przede wszystkim na złagodzenie biedy mieszkaniowej w ogóle i zwalczanie gruźlicy, przez usunięcie możliwości zarażenia się.

Do 1930 r. lokaty w tym zakresie były poważne. Wzrastający jednak kryzys zmuszał zakłady inwalidzkiego ubezpieczenia nie tylko do ograniczenia udzielania pożyczek i zaprzestania ich udzielania, ale nawet

do wymówienia hipotek i pożyczek, celem upłynnienia funduszków, niezbędnych do wypłaty ustawowych świadczeń. Ograniczeniom tym położyło kres ożywienie życia gospodarczego, które dało się zauważyć już w 1934 r.

Stan lokat instytucji ubezpieczenia inwalidzkiego w pożyczkach na cele przynoszące korzyść ogółowi z **końcem 1935 r. wyniósł 543.854.000 R. M.**, wobec 60.733.000 R. M. w 1925 r.

Na ogólną sumę pożyczek 543.854.000 R. M. składają się pożyczki: a) na budowę mieszkań robotniczych — w tym dla spółdzielni, товариств, związków budowlanych i innych związków użyteczności publicznej — w kwocie 197.068.000 R. M., dla krajów, prowincji, okręgów, gmin, kas oszczędności i dla innych zakładów oraz związków prawa publicznego — w sumie 69.244.000 R. M.; bezpośrednio pracownikom ubezpieczonym — 67.731.000 R. M.; pracodawcom — 1.667.000 R. M.; b) na budowę schronisk, przytułków i t. p. — 6.532.000 R. M.; c) na inne cele dobra powszechnego — 95.329.000 R. M., w tym: 1) na budowę szpitali, domów zdrowia, ludowych domów wypoczynkowych i t. d. — 70.815.000 R. M.; 2) na budowę łaźni ludowych, rzeźni, wodociągów, kanalizacji i t. d. — 9.423.000 R. M.; 3) na cele, związane z wychowaniem, nauką i podniesieniem wykształcenia powszechnego — 3.134.000 R. M.; 4) na inne cele dobra powszechnego — 11.957.000 R. M.; d) na własne zakłady, szpitale, sanatoria przeciwgruźlicze, domy wypoczynkowe, zdrojowiskowe, domy dla inwalidów i t. d. — 106.283.000 R. M.

Lokaty, przeznaczone na powyższe cele w roku 1935, wykazały ich wzrost o 16,7 mil. R. M.

Z powyższych danych widoczne jest, w jak poważnym stopniu instytucje ubezpieczenia inwalidzkiego popierały bezpośrednio akcję budowlaną. Nadto poszczególne instytucje tego ubezpieczenia popierały pośrednio akcję budowlano-mieszkaniową przez kupno papierów wartościowych, których równowartość przeznaczono na budowę mieszkań na terenie poszczególnych instytucji. W 1935 r. tego rodzaju lokaty w papierach wartościowych wyniosły 14.1 mil. R. M. Z końcem 1935 r. ogólny stan tego rodzaju lokat w papierach wartościowych osiągnął sumę 138,7 miliona R. M. Przeważające oprocentowanie pożyczek, udzielonych na cele ogólne, wynosiło około 4,3%. W okresie kryzysu oprocentowanie pożyczek, udzielonych na cele ogólne, uległo poważnej obniżce¹⁾.

¹⁾ Praca niniejsza opiera się na sprawozdaniu Reichsversicherungsamt - Gesundheitsfürsorge in der Invalidenversicherung 1935.

Dziś płacisz ty — jutro płacą tobie

WPŁYW ZMIANY GRANIC WOJEWÓDZKICH NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Z dniem 1 kwietnia 1938 r. wchodzi w życie przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r. o zmianie granic województw: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego i łódzkiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 350); zastosowanie ustawy tej na odcinku ubezpieczeń społecznych wymaga omówienia tym więcej, że unormowała ona tylko jedno zagadnienie, a mianowicie w art. 2 ust. (4) ustala, że na obszarze powiatów lipnowskiego, nieszawskiego, rypińskiego i włocławskiego, włączonych do obszaru województwa pomorskiego z województwa warszawskiego oraz na obszarze powiatów kaliskiego, kolskiego, konińskiego i tureckiego, włączonych do obszaru województwa poznańskiego z województwa łódzkiego — „tracą moc obowiązujące obecnie w tych powiatach przepisy w zakresie rozstrzygania sporów w sprawach ubezpieczeń społecznych, a zamiast nich wprowadza się przepisy, obowiązujące obecnie w tym zakresie na dotychczasowym obszarze województw poznańskiego i pomorskiego”. Zatem na obszary, przyłączone do województw poznańskiego i pomorskiego rozciąga się działalność i właściwość Wyższych Urzędów Ubezpieczeń w Poznaniu i Toruniu oraz Trybunału dla Spraw Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oraz tok postępowania, obowiązujący przed tymi instancjami.

Niewątpliwie przepis ten otrzyma postanowienie przejściowe, wydane przez Radę Ministrów na zasadzie art. 2 ust. (7) omawianej ustawy; koniecznym bowiem jest stwierdzenie, od jakiego terminu stosować się będzie nowe postępowanie w sprawach, zawisłych już w instancjach odwoławczych według przepisów obecnie obowiązujących. Istnieją możliwości różnych rozwiązań i tak: a) wszystkie sprawy zawisłe a jeszcze nie rozstrzygnięte, zostaną przekazane instancjom odwoławczym, przewidzianym w omawianej ustawie, które rozstrzygną je w postępowaniu, obowiązującym uprzednio; b) wszystkie sprawy zawisłe, będą rozstrzygnięte według dotychczasowego trybu przez instancje, w których zawisły, aż do rozstrzygnięcia prawomocnego; c) środki prawne przeciw rozstrzygnięciom, dokonany przez instancje, w których sprawy zawisły, będzie się wnieść do instancji, które rozstrzygają spory według przepisów omawianej ustawy np. przeciw rozstrzygnięciu Urzędu Wojewódzkiego środek prawny do Trybunału dla Spraw Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu. Unormowania wymaga również kwestia środka prawnego przeciw decyzjom wydanym przed 1 kwietnia 1938 r., wnoszonym po tym dniu — i w tych przypadkach, możliwe są trzy rozwiązania: a) środek prawny wnosi się do instancji odwoławczej, wskazanej w decyzji lub b) środek prawny należy wnieść do instancji właściwej na zasadzie nowej ustawy, wreszcie c) wnoszący środek prawny ma wybór instancji.

Poza przepisem art. 2 ust. (4) ustawa nie porusza żadnych spraw dotyczących ubezpieczeń społecznych, uważając zapewne unormowanie za zbędne oraz przestrzegając zasady unikania wszelkich perturbacji w trybie urzędowania administracji. Rozpatrzyć zatem wypada sytuację, w jakiej znajdują się ubezpieczenia społeczne

w dniu 1 kwietnia 1938 r., jeżeli do tego terminu nie zostaną wydane dalsze przepisy ustawowe.

1) Powiat działdowski zostaje włączony do obszaru województwa warszawskiego z województwa pomorskiego. Rozumując a contrario — w zakresie rozstrzygania sporów pozostają w mocy przepisy dotychczas obowiązujące w tym powiecie; zmiana byłaby niewskazana zwłaszcza wobec projektów unormowania sądownictwa w sprawach ubezpieczeń społecznych jednolicie dla całej Rzeczypospolitej.

2) Ustawa zmierza — jak to zresztą wyraźnie w uzasadnieniu projektu ustawy powiedziano — do utrzymania dotychczasowego stanu prawnego na obszarach, włączonych do innych województw. Przyjmując tę zasadę, należy stwierdzić, że:

a) Ubezpieczenie inwalidzkie robotników rolnych, wykonywane na podstawie przepisów ordynacji ubezpieczeniowej, będzie obowiązywało nadal na terenie powiatu działdowskiego a nie będzie rozciągnięte na obszar powiatów lipnowskiego, nieszawskiego, rypińskiego, włocławskiego, kaliskiego, kolskiego, konińskiego i tureckiego.

b) Również tak samo należy potraktować ubezpieczenie wypadkowe drobnych producentów rolnych, wykonywane na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 793).

Ad a i b) Za takim rozwiązaniem przemawia nie tylko unikanie zmiany obecnego stanu prawnego, lecz również fakt, że ubezpieczenie inwalidzkie robotników rolnych oczekuje generalnego unormowania (art. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym) a ubezpieczenie drobnych producentów rolnych jest kontynuowaniem stanu prawnego, obowiązującego przed dn. 1 stycznia 1934 r., który zapewniał tej kategorii osób korzyści, które miały na podstawie przepisów ordynacji ubezpieczeniowej (art. 305 ustawy o ubezpieczeniu społecznym). Koniecznym zatem jest utrzymanie tego ubezpieczenia na obszarze powiatu działdowskiego, natomiast brak uzasadnienia dla rozszerzenia go na powiaty, które będą włączone do obszaru województw poznańskiego i pomorskiego, ponieważ nie korzystały przed dniem 1 stycznia 1934 r. z ubezpieczenia.

c) Zgodnie z powyższą zasadą nie ulegną również zmianie postanowienia art. 311 ust. (1) pkt. 2 i ust. (2), odraczające stosowanie postanowień ustawy o ubezpieczeniu społecznym w zakresie obowiązku pracodawcy rolnego do udzielania świadczeń pracownikowi i jego rodzinie w razie choroby i macierzyństwa (art. 212 i 213) w stosunku do pracowników rolnych na obszarze poniżej 30 ha oraz obowiązku ubezpieczenia od wypadków i chorób zawodowych w stosunku do osób, zatrudnionych w takich gospodarstwach na obszarze powiatów, wyłączonych z województw warszawskiego i łódzkiego.

3) Zmiana granic wojewódzkich nie powoduje zmiany granic właściwości terytorialnej ubezpieczalni społecznych; zmiany te nie są konieczne, bo obecnie również granice działalności ubezpieczalni społecznych nie pokrywają się z granicami administracyjnymi. Po

wejściu w życie przepisów ustawy obszar Ubezpieczalni Społecznej w Kaliszu znajduje się w obrębie granic województwa poznańskiego a Ubezpieczalni Społecznych w Bydgoszczy i Włocławku -- województwa pomorskiego; Ubezpieczalnia Społeczna w Inowrocławiu znajduje się w okręgu województwa pomorskiego z wyjątkiem powiatu mogileńskiego, pozostającego nadal w granicach województwa poznańskiego; w okręgu Ubezpieczalni Społecznej w Grudziądzu powiat rypiński przejdzie do województwa pomorskiego a powiat działowski do województwa warszawskiego; z Ubezpieczalni Społecznej w Kutnie powiat kolski znajduje się w granicach województwa poznańskiego.

Przyjmując, że sprawy, wykazane powyżej pod 2), zostaną w podany tam sposób załatwione t. zn. że nie zajdą żadne zmiany na obszarach przechodzących z jednego województwa do drugiego, dla ubezpieczalni spo-

lecznych zmiana granic wzgl. ich położenia wywoła jedynie zmianę postępowania odwoławczego¹ w tych przypadkach, gdy znajdują się w całości lub w części na obszarze województw poznańskiego lub pomorskiego.

4) W związku z tym wymaga zastosowania i ew. zmiany terytorjalny zakres działania Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, działającego obecnie na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego; możliwym jest pozostawienie zakresu obecnego ze względu na — prawdopodobnie — utrzymanie stanu prawnego, choć racjonalniejszym byłoby rozszerzenie na nowowłączone powiaty, analogicznie do rozszerzenia właściwości Wyższych Urzędów Ubezpieczeń i Trybunału dla Spraw Ubezpieczeń Społecznych. Ułatwiłoby to zastępstwo przed tymi instancjami, sprawowane obecnie przez Oddział w Poznaniu.

Dr BRONISŁAWA MALBERG — Warszawa

PROCEDURA SPORNA WE FRANCUSKIM UBEZPIECZENIU

Cechą właściwą francuskiego sądownictwa ubezpieczeniowego jest wielka łagodność w traktowaniu ubezpieczonego. Rys ten przejawia się przede wszystkim w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który interpretując ustawę o ubezpieczeniu społecznym z reguły na korzyść ubezpieczonego, przyznaje mu wszelkie udogodnienia, mające na celu uniknięcie przez niego skutków nieświadomości, niedbalstwa lub opieszałości.

Gwarancję bezstronności sądownictwa ubezpieczeniowego stanowi powierzenie rozstrzygania sporów, wynikających ze stosowania ustawy o ubezpieczeniu społecznym specjalnie w tym celu powołanym Komisjom Kantonalnym z udziałem przedstawiciela świata pracy, obejmującym, każda swym zakresem działania, kanton¹).

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym nadaje Komisjom Kantonalnym właściwość rozstrzygania wszelkich sporów, wynikłych z jej stosowania. Jednakże Sąd Najwyższy (orzec. z dn. 28.XII.1931 r.) zwał zakres kompetencji tych Komisji, ograniczając go do rozstrzygania sporów, związanych bezpośrednio z postanowieniami tej ustawy. Co za tym idzie spory mające wprawdzie za przedmiot zobowiązanie, wynikające ze stosunku ubezpieczeniowego, jednakże opierające się na zasadzie prawa powszechnego, zostały wyłączone z pod właściwości Komisji Kantonalnych. W myśl tej zasady potwierdzonej uchwałą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego (12.VI.1934), spór ubezpieczonego przeciwko pracodawcy o wynagrodzenie szkód i strat, wynikłych na skutek niewypelnienia przez pracodawcę obowiązków, nałożonych na niego przez ustawę o ubezpieczeniu społecznym, podlega właściwości sądu cywilnego, nie zaś Komisji Kantonalnej.

Jakkolwiek bowiem spór taki wynika ze stosowania ustawy o ubezpieczeniu społecznym, to jednakże ze stanowiska Sądu Najwyższego skarga tego rodzaju opierając się na zasadach prawa powszechnego, winna być rozpatrzona przez sąd cywilny.

¹) Zakres terytorjalny Komisji Kantonalnej pokrywa się z zakresem terytorjalnym sądów pokoju.

Za takim rozstrzygnięciem przemawia również to, że ustawa o ubezpieczeniu społecznym, przewidując sankcje karne przeciwko opieszałemu pracodawcy, pominęła całkowicie moment jego odpowiedzialności cywilnej. Z konieczności rzeczy zatem luki pozostawione przez ustawę o ubezpieczeniu społecznym w tym zakresie, muszą być uzupełnione przez zasady prawa powszechnego.

W związku z rozstrzygnięciem przez sądy cywilne sporów, wynikających z ustawy o ubezpieczeniu społecznym powstała w judykaturze francuskiej wątpliwość, czy sędzia rozstrzygający spór cywilny jest właściwy jednocześnie do interpretowania ustawy o ubezpieczeniu społecznym. Sąd Najwyższy nie rozstrzygając kwestii tej w sposób ostateczny, przychylił się do opinii przypisującej sędziemu sądu powszechnego taką właściwość, zastrzegając jednakże oparcie wyroku, w razie zaistnienia kwestii ubocznej z zakresu ustawy ubezpieczeniowej, na rozstrzygnięciu tej kwestii przez Komisję Kantonalną.

Komisja Kantonalna składa się z trzech członków: z przewodniczącego Komisji, w osobie sędziego pokoju, z przedstawiciela pracodawców oraz z przedstawiciela ubezpieczonych. Kadencja Komisji trwa 3 miesiące.

Komisja jest zwoływana w imieniu przewodniczącego przez sekretarza danego sądu pokoju listem poleconym na 8 dni przed zebraniem się Komisji. Członek Komisji, niestawiający się na posiedzenie bez podania przyczyny, uznanej przez Komisję za uzasadnioną, zostaje ukarany grzywną w wysokości 5 — 10 frs. za każdą nieusprawiedliwioną nieobecność.

Komisja może zażądać osobistego stawiennictwa stron, które mogą również dać się zastąpić przez pełnomocnika; na rozprawie dokłada ona wszelkich starań, zmierzających do ich pogodzenia się. Dopiero w razie niepojednania się stron wydaje ona orzeczenie.

Niebezpieczeństwo dla ubezpieczonego leży w stosunkowo krótkim terminie, przewidzianym dla zgłaszania odwołań od decyzji instytucji ubezpieczeniowych: termin ten wynosi dni dziesięć.

Bieg tego dziesięciodniowego terminu liczy się nie od daty doręczenia decyzji, lecz od daty otrzymania przez zainteresowanego listu poleconego, w którym zostaje on poinformowany przez instytucję ubezpieczeniową, że żadna zmiana na jego korzyść nie może mieć miejsca. Wyraża to niejako myśl: „przed wytoczeniem sporu przed Komisją Kantonalną, mam zaszczyt zapisać Pana, czy trwa Pan w dalszym ciągu w błędzie”.

Tego rodzaju pismo instytucji ubezpieczeniowej skierowane jest do zainteresowanego na skutek jego reklamacji. Pomiędzy decyzją instytucji a reklamacją ubezpieczonego upływa często kilka tygodni; dlatego też ubezpieczony jest nierzadko zaskoczony upływem dziesięciodniowego okresu, co zamyka mu nieodwołalnie drogę sporu.

Właściwą do rozpatrzenia odwołania jest Komisja Kantonalna siedziby strony pozwanej, z tym zastrzeżeniem, że odwołania od decyzji, mających za przedmiot zgłoszenie oraz wystąpienie z ubezpieczenia winny być wnoszone do Komisji Kantonalnej, właściwej dla miejsca zatrudnienia ubezpieczonego.

Odwołanie winno być zgłoszone listem poleconym — przesyłka zwykła jest niewystarczająca. Teoretycznie Komisja Kantonalna zbiera się najpóźniej po 10 dniach od otrzymania odwołania. Komisja działa stosownie do przepisów procedury cywilnej. M. in. ma prawo stosowania wszelkich środków dowodowych. Strony zainteresowane otrzymują orzeczenie Komisji Kantonalnej jeszcze tego samego dnia, w którym odbyło się posiedzenie w danej sprawie.

Przed oznaczeniem terminu rozprawy Komisja Kantonalna może udzielić stronom, zgodnie z przepisem prawa cywilnego (art. 1244 fr. k. c.), ulgowego terminu do wywiązania się z ich zobowiązań. W ciągu jednego miesiąca, licząc od doręczenia orzeczenia Komisji Kantonalnej, strony mogą odwołać się od powyższego orzeczenia do sądu okręgowego. Odwołanie winno być zgłoszone do sądu pokoju właściwego dla danego kantonu. Sekretarz tego sądu informuje bezzwłocznie stronę drugą o wniesieniu odwołania, wzywając ją do złożenia motywów sprzeciwu do sądu okręgowego w ciągu dni 15 od doręczenia wezwania, po czym przekazuje akta sprawy sądowi okręgowemu.

Sąd okręgowy rozpatruje sprawę merytorycznie. W jednym tylko wypadku może on orzeczenie Komisji Kantonalnej uchylić, odsyłając jej sprawę do ponownego rozpatrzenia, a mianowicie w razie zastosowania przez Komisję niewłaściwego przepisu prawnego.

Od wyroku sądu okręgowego strony mogą odwołać się do Sądu Najwyższego w razie pogwałcenia przez sąd okręgowy przepisów prawa ubezpieczeniowego, a to w ciągu 10 dni od daty doręczenia stronom wyroku sądu okręgowego.

Koszty sporu obciążają stronę przegraną — koszty te są bardzo nikle, obejmują one jedynie opłatę manipulacyjną, gdyż w myśl ustawy o ubezpieczeniu społecznym, w sprawach ubezpieczeniowych, sądy orzekają bez kosztów.

Inaczej przedstawia się procedura sporna, jeżeli przedmiotem sporu jest ocena inwalidztwa. Sprawy tego rodzaju są rozpatrywane w pierwszej instancji przez tzw. Komisje Techniczne. Komisja taka składa się z trzech lekarzy, a mianowicie: lekarza domowego ubezpieczonego, lekarza Kasy Ubezpieczeń oraz lekarza-rzeczoznawcy, wyznaczonego przez sędziego pokoju, je-

żeli w grę wchodzi niezdolność czasowa, lub też przez prezesa sądu, jeżeli chodzi o niezdolność trwałą.

O ile na ogół udział sądownictwa cywilnego w sporach ubezpieczeniowych jest przeważający, to tutaj czynnik sędziowski ogranicza się jedynie do interwencji, wyrażającej się w wyznaczeniu osoby lekarza-rzeczoznawcy.

Lekarz-rzeczoznawca, wyznaczony przez sąd, ma niejako charakter urzędowy: do niego należy zwołanie komisji technicznej, oznaczenie miejsca i dnia jej zebrania; on również redaguje orzeczenie komisji, które składa w sądzie pokoju. Od orzeczenia komisji technicznej strony mogą odwołać się do Najwyższej Rady Ubezpieczeń Społecznych (Conseil Supérieur des assurances sociales) w ciągu 10 dni licząc od daty doręczenia im orzeczenia komisji. Odwołanie winno być złożone w sądzie pokoju, właściwym dla siedziby Kasy Ubezpieczeń. Odbiór odwołania sąd potwierdza listem poleconym.

Teoretycznie Rada Ubezpieczeń wydaje orzeczenie w ciągu wpływu jednego miesiąca, licząc od daty zgłoszenia odwołania.

Orzeczenie Najwyższej Rady Ubezpieczeń jest ostateczne.

Ochrona praw ubezpieczonego przez judykaturę francuską wyraża się nie tylko w interpretowaniu ustawy na jego korzyść, lecz widoczna jest również w rygorystycznym traktowaniu pracodawcy.

Kwestia podwójnej odpowiedzialności pracodawcy w razie niezgłoszenia pracownika do ubezpieczenia lub nieopłacenia za niego składek ubezpieczeniowych, a mianowicie sankcji karnej i skargi cywilnej stanowiła przedmiot rozbieżnych opinii w judykaturze francuskiej.

W myśl postanowień ustawy o ubezpieczeniu społecznym, pracodawca nie wykonywujący obowiązków, nałożonych na niego przez ustawę o ubezpieczeniu społecznym płaci grzywnę (5 — 15 frs.). Grzywna skumulowana nie może przekraczać 500 frs.

W razie recydywy sprawa może być wytoczona przed sądem poprawczym i grzywna podwyższona od 10 — 100 frs.

Ponadto ustawa o ubezpieczeniu społecznym przewiduje ukaranie pracodawcy przez pozbawienie go prawa wybieralności do izb handlowych, sądów handlowych; sąd może również orzec ogłoszenie wyroku skazującego w pismach i to nawet na koszt skazanego.

Od samego jednak wprowadzenia w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym ustaliła się opinia, że ustawa nie wyczerpuje sankcyj karnych, które winny grozić pracodawcy w razie niesumiennego postępowania wobec pracowników, oraz że ustawa posiada w tym zakresie luki, które należy wypełnić postanowieniami prawa powszechnego.

Pracodawca, potrącający część składki, należnej od pracownika, a nie wpłacający jej do Kasy Ubezpieczeń, uznany został za przestępcę, przywłaszczającego sobie pieniądze pracownika i nadużywającego w ten sposób jego zaufanie.

Według tej opinii, ku której zresztą skłania się orzecznictwo francuskie w sposób przeważający, sam fakt, że ustawa o ubezpieczeniu społecznym nie wyklucza możliwości ścigania pracodawcy za przestępstwa, przewidziane w kodeksie karnym, przemawia za uznaniem pracodawcy, przywłaszczającego sobie składki pracownicze, winnym nadużycia zaufania (art. 408 fr. k. k.).

Pracodawca jako mandatariusz pracowników przywłaszcza sobie część składki, potrąconej pracownikowi, która stanowi w dalszym ciągu jego własność jako integralna część należnej mu od pracodawcy płacy.

Opinia powyższa znalazła wyraz w całym szeregu wyroków sądów francuskich.

Opinia przeciwna, wyrażona w dwóch kolejnych wyrokach Izby Karnej Sądu Najwyższego, odrzuciła tezę mandatu prawnego, uznając, że pracodawca, przywłaszczający sobie część składki potrąconą pracownikowi, nie popełnia nadużycia zaufania. Nie istnieje tutaj bowiem pełnomocnictwo, ani prawne, ani zwyczajowe, nie może być zatem mowy o nadużyciu zaufania. Natomiast przez potrącenie części składki, należnej kasie ubezpieczeń od pracownika, ma miejsce przeniesienie długu tego pracownika na osobę pracodawcy, który w ten sposób staje się dłużnikiem osobistym Kasy Ubezpieczeń z tytułu składki pracowniczej oraz składki pracodawcy.

Ponadto nie ma tutaj miejsca odprowadzenie rzeczy na niekorzyść właściciela, posiadacza lub dzierżyciela. Pracownik w stosunku do części płacy, która została mu potrącona tytułem należnej od niego składki ubezpieczeniowej, nie posiada żadnej z tych cech, ponieważ kwota odpowiadająca tej części jego płacy nie została jeszcze wydzielona z kasy pracodawcy. Zobowiązanie pracodawcy stanowi w/g tej opinii delegację prawną, dającą kasom ubezpieczeń prawo bezpośredniej skargi przeciwko pracodawcy.

Kwestię powyższą rozstrzygnęła ustawa z dnia 1.VII.1934 r., uzupełniając przepis ustawy o ubezpieczeniu społecznym w tym sensie, że pracodawca winny niewpłacenia do kasy ubezpieczeń składek, potrąconych pracownikowi, winien być uznany za winnego nadużycia zaufania i ponieść karę, przewidzianą kodeksem karnym (art. 406 i 408 fr. k. k.).

Ustawa z 1.VII.1934 r. nie daje kwalifikacji prawnego czynu pracodawcy, lecz bez względu na to, jakiby

nie był ten charakter, z punktu widzenia kary, należy go podporządkować pod pojęcie nadużycia zaufania.

Skarga cywilna przeciwko pracodawcy obejmuje przede wszystkim opłacenie przez niego składek wstecz, z osetkami zwłoki w kwocie 0,5% kwoty niewpłaconych składek. Nadwyżkę tę zapisuje się na dobro ubezpieczonego.

Kwestia wynagrodzenia pracownikowi przez pracodawcę szkód i strat, wyrządzonych mu na skutek niezastosowania się do warunków ustawy o ubezpieczeniu społecznym, stała się również przedmiotem krzyżowania się różnych opinii. Sądy skłaniały się po większej części do uznania czynu pracodawcy za quasi-delictus, uważając czyn ten za pogwałcenie zobowiązania niezależnego i odrębnego od zobowiązań umownych w stosunku do pracowników.

Przedstawiciele opinii przeciwniej byli natomiast zdania, że pracodawca nie spełniając obowiązku, nałożonego na niego przez ustawę o ubezpieczeniu społecznym, nie dopełnił jedynie jednego z warunków umowy najmu usług, zawartej z pracownikami. W ten sposób pogwałcił on przepisy prawa zobowiązaniowego, co znów nakłada na niego obowiązek wynagrodzenia szkód i strat w myśl przepisów prawa cywilnego.

Sąd Najwyższy nie zanegował pierwszej koncepcji odpowiedzialności pracodawcy (quasi-delictus), jednakże przyjął raczej drugą koncepcję przez ustalenie dla spraw tych właściwości sądów pracy.

Implicite Sąd Najwyższy uznał więc zobowiązanie pracodawcy, wynikające z ustawy o ubezpieczeniu społecznym, za integralną część umowy najmu usług.

Już z niniejszej notatki można się zorientować, że orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach ubezpieczeniowych, dość bogate pomimo wpływu dopiero kilku lat od wprowadzenia w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym (1.VII.1930 r.), stanowi doskonale jej uzupełnienie jako życiowo ujęta interpretacja nierealnych często przepisów ustawowych.

EDWARD ARNEKKER — Warszawa

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE W NIEMCZECH A ZMIANY, ZACHODZĄCE W PŁACACH I DOCHODZIE SPOŁECZNYM W LATACH 1932 — 1935

Ciekawy ten temat porusza w czasopiśmie „Die Innungskrankenkasse“ 1937 nr. 1 i 2, Fr. Ebeling, któremu chodzi o zanalizowanie dochodów różnych grup ludności i zmian jakie w nich zachodzą, a który posiłkuje się w pierwszej linii danymi ubezpieczeń społecznych.

Przed wszystkim więc bada jakie zmiany zaszły w okresie 1932 — 1935 w ogólnej sumie dochodów, tak publicznych jak i prywatnych; otóż zwiększyły się one z 45 na 57 miliardów, czyli o 12 miliardów, co odpowiada 27% wzrostu. Tą sumą objęte są zarówno dochody osób samodzielnych w rolnictwie, przemyśle i handlu, dzierżawców, dochody kapitałowe, jak i dochody z pracy, wreszcie — renty i zasiłki. Ten szeroki zakres

osób nie pokrywa się oczywiście z zakresem osób należących do sfer pracowników fizycznych i umysłowych, ani też z zakresem osób, podlegających ubezpieczeniu społecznemu.

Jeżeli z ogólnej liczby osób, biorących udział w dochodzie społecznym wyłączymy pracowników instytucyj prawa publicznego, kolei państwowych, poczty i wreszcie — tę kategorię, która, ze względu na przekroczenie odpowiedniej granicy zarobku, nie podlega ogólnemu ubezpieczeniu chorobowemu, — otrzymamy liczbę osób ubezpieczonych. Ogólny dochód sfer pracowniczych wynosił w milionach marek:

Rok	Ogółem	Robotników	Pracowników umysłowych		Urzędników	Pozostałych (innych)
			obowiązani do ubezpieczenia pracowników umysłowych	nie obowiązani do ubezpieczenia pracowników umysłowych		
w m i l j o n a c h m a r e k						
1932	25 711	11 320	5 766	1 568	5 412	1 645
1933	25 960	12 051	5 722	1 512	5 350	1 325
1934	29 262	14 642	6 261	1 546	5 304	1 509
1935	32 330	16 684	7 056	1 632	5 331	1 527

Jak widzimy dochód społeczny pracowników podniósł się w ciągu 4 lat bardzo znacznie, bo o 6,5 miliarda, przy czym największy wzrost udziału wykazują robotnicy, bo o 5,4 miliarda, czyli o 47,3%.

Przechodząc do sprawy tej części dochodu, która stanowi podstawę dla ubezpieczenia chorobowego, autor podaje, iż dla lat 1932 — 34 opiera się na danych estatecznych, co się zaś tyczy roku 1935, to, wobec braku danych w statystyce państwowej, posiłkuje się liczbami szacunkowymi dokonany przez dr. O. Paula (w „Handbuch für die Praxis der Krankenversicherung“, Berlin 1936). Otóż ogólna suma zarobków podstawowych, t. j. zarobków, od których oblicza się należne składki, z pominięciem kas ubezpieczenia niustawowego, czyli kas zastępczych, wyniosła za poszczególne lata:

w roku 1932	— 18,5	miliarda	mk.
1933	— 18,6	..	..
1934	— 21,0	..	..
1935	— 22,5	..	..

Jak widzimy, suma zarobków podstawowych w tym ubezpieczeniu wzrosła w roku 1935 w porównaniu z r. 1932 o 20%. Ponieważ poprzednio obliczone zostało, iż na podstawie źródeł statystyki państwowej wzrost dochodu

robotników wyniósł	— 47,3%
pracowników umysłowych	— 22,4%
obu grup razem wyniósł	— 43,7%,

przezo przyczyną tej wielkiej różnicy, jaka tutaj występuje, może być tylko fakt, iż zakres osób, które mają udział w ogólnym dochodzie społecznym, a składających się z robotników i pracowników umysłowych — nie pokrywa się z zakresem osób ubezpieczonych od choroby.

Dla dokładniejszego zanalizowania zachodzących różnic należy jeszcze sięgnąć do innych, dodatkowych źródeł, t. j. do danych ubezpieczenia inwalidzkiego i ubezpieczenia pracowników umysłowych. Co do ubezpieczenia inwalidzkiego, które dotyczy robotników, to tutaj nie ma większych różnic w zakresie osobowym, natomiast jeśli chodzi o pracowników umysłowych, to w ubezpieczeniu emerytalnym granica zarobku, powyżej której nie podlega się obowiązki ubezpieczenia, wynosi 7.200 mk. rocznie, podczas gdy w ubezpieczeniu chorobowym tylko 3600 mk; stąd wniosek, że w pierwszym wypadku zakres osób jest większy, a przeciętny zarobek przypadający na 1 ubezpieczonego — wyższy. Wyrównanie do pewnego stopnia tendencji w liczbie członków powoduje fakt, że w ubezpieczeniu chorobowym wpłaca składkę pewna liczba dobrowolnie ubezpieczonych, którzy nie są znów obowiązani do ubezpieczenia inwalidzkiego, ale naodwrot — w jakiejś części uzyskują rentę. Zestawienie tych różnych zakresów osób przedstawia się jak następuje:

Rok	Liczba członków w ubezpieczeniu chorobowym	Liczba zatrudnionych znajdujących się w ubezpieczeniu chorobowym	Liczba wpłacających składki do:		Liczba pracowników umysłowych nie obowiązanych do ubezpieczenia chorobowego
			ubezpieczenia inwalidzkiego	ubezpieczenia pracowników umysłowych	
w m i l j o n a c h o s ó b					
1932	18,71	12,50	9,99	2,69	0,35
1933	18,54	13,07	10,89	2,79	0,30
1934	19,95	15,04	12,57	2,97	0,31
1935	20,89	15,95	13,48	3,17	0,33

Jak widzimy z powyższego liczba osób, które są członkami ubezpieczenia chorobowego, znacznie przewyższa liczbę osób, które z tytułu zatrudnienia należą

do tego ubezpieczenia. Porównanie poszczególnych składników ubezpieczenia chorobowego i rentowego przedstawia się w sposób następujący:

Rok	Zatrudnieni — w/g statystyki zatrudnienia	Członkowie ubezpieczenia chorobowego				Liczba osób wpłacających składki do ubezpieczenia inwalidzkiego		
		zatrudnieni	bezrobotni	dobrowolnie ubezpieczeni	Ogółem	robotników	pracowników umysłowych o zarobku ponad 3 600 mk	Ogółem
w m i l i o n a c h o s ó b								
1932	12,50	12,78	2,56	3,37	18,71	9,99	2,34	12,33
1933	13,07	13,23	1,97	3,34	18,54	10,89	2,49	13,38
1934	15,04	15,21	1,43	3,31	19,95	12,57	2,66	15,23
1935	15,95	16,55	1,18	3,16	20,89	13,48	2,84	16,32

Jak widać z zestawienia liczba osób wpłacających składki do ubezpieczenia inwalidzkiego, zgadza się w przybliżeniu z liczbą osób, będących w zatrudnieniu, a należących do ubezpieczenia chorobowego. Ponieważ jednak ogólna suma dochodów podstawowych i dochód na 1 członka odnosi się do wszystkich osób ubezpieczonych od choroby, nie mogą się te sumy pokryć z dochodem z pracy, odnoszącym się tylko do części ogółu rozpatrywanych osób, należących do ubezpieczenia chorobowego. Stąd wniosek, że przeciętny dochód na 1 ubezpieczonego jest niższy od rzeczywistego przy czym ten przeciętny dochód obniżany jest przez wpływ grup osób, które nie są zatrudnione, i których dochód wskutek tego stoi poniżej dochodów osób zatrudnionych, a więc dochodów z pracy. Jeżeli więc w porównaniu z rokiem 1932 ujawnił się w Niemczech znaczny wzrost przeciętnego dochodu na 1 członka w ubezpieczeniu chorobowym, to nie należy tego przypisywać wyłącznie odpowiedniemu wzrostowi zarobków, ale przede wszystkim temu, że zmienił się stosunek liczby pracujących do bezrobotnych, należących do tego ubezpieczenia. Liczba trzeciej kategorii — osób dobrowolnie ubezpieczonych, zmieniła się nieznacznie.

Zwiększenie się liczby członków w ub. chorobowym nie odpowiada również wzrostowi liczby osób wpłacających składki do ubezpieczenia inwalidzkiego robotników i pracowników umysłowych. O ile ten ostatni wyniósł 32,4%, wzrost zatrudnionych w ub. chorobowym tylko 27,7%, a wzrost ogólnej liczby członków ubezpieczenia chorobowego — 11,6%. Stąd wniosek, że faktyczny wzrost dochodu podstawowego robotników i pracowników umysłowych nie znalazł właściwego uwidocznienia w ubezpieczeniu chorobowym.

Nasuwa się pytanie, na jakim poziomie kształtuje się dochód niezatrudnionych członków ubezpieczenia chorobowego i porównanie z dochodem osób zatrudnionych. Otóż przeciętny dochód podstawowy bezrobotnych szacują na 700 — 900 mk. rocznie. Co do przeciętnego dochodu członków ub. chorobowego dobrowolnie ubezpieczonych, to nie ma liczb oficjalnych, ale istnieje możliwość posługiwania się obliczeniami, dokonanymi na podstawie wpływu ze składek przypadających na 1 dobrowolnie ubezpieczonego. Ponieważ w roku 1934 wpływ na 1 ubezpieczonego wynosił 43,10 marki przy składce przeciętnej, wynoszącej 5,1%, — odpowiada to dochodowi podstawowemu w wysokości 845 mk. rocznie. Jeżeli przeciętny zarobek podstawowy łączny bezrobotnych i ubezpieczonych dobrowolnie w r. 1934 wyniósł 825 mk. rocznie, to ogólna suma dochodów podstawowych dla tych dwóch grup osób sięgała

3,91 miliarda marek, a wobec tego suma dochodów podstawowych ubezpieczonych zatrudnionych wyniesie 17,13 miliarda marek. Przeciętny przeto dochód podstawowy na 1 osobę ubezpieczoną w ubezpieczeniu chorobowym podnosi się z 1164 marek — na 1285 marek rocznie.

W poszukiwaniu jednak właściwej wysokości przeciętnego dochodu osób pracujących w Niemczech nie można ograniczyć się wyłącznie do eliminowania tych, którzy nie mają pracy, ale należy uwzględnić, w jakim stopniu przeciętny zarobek ogółu zmniejsza się przez włączenie do ubezpieczenia grupy osób, które, chociaż należą do kategorii zatrudnionych, jednakże dla pewnych specyficznych powodów wchodzi do tego ubezpieczenia z bardzo niskim dochodem, który służy za podstawę dla wymiaru składki. Wszak w ubezpieczeniu rentowym przeciętny dochód ubezpieczonego jest wyższy od dochodu w ubezpieczeniu chorobowym i wynosi: dla robotników 1165 marek, a dla pracowników umysłowych — 2109 marek, zaś dla obu kategorii razem — 1345 marek. Ponieważ do ubezpieczenia chorobowego należą pracownicy umysłowi, których dochód nie przekracza 3600 mk. rocznie, a do ubezpieczenia emerytalnego — 7.200 mk., przeto wylania się pewna różnica co do zakresu osób, które wchodzi do ubezpieczenia inwalidzkiego, nie wchodzi zaś do chorobowego: są to ci pracownicy umysłowi, których zarobek waha się w granicach od 3600 mk do 7200 marek rocznie: chodzi tutaj o 310.000 osób, których zarobek wzięty w/g odpowiednich klas zarobkowych (E — K) wynosił 1,52 miliarda, a więc przeciętnie na 1 osobę — 4910 marek rocznie. Sumę tę należy odjąć od ogólnej sumy dochodu podstawowego osób wpłacających składki do ubezpieczenia pracowników umysłowych, który w roku 1934 wyniósł 6,26 miliarda. W ten sposób dochodzimy do tej części dochodu, która dotyczy obowiązanych do ubezpieczenia chorobowego pracowników umysłowych: liczba osób, która tu musi być wzięta w rachubę wynosi (2,97 miliona minus 0,31 miliona) — 2,66 miliona, a ich dochód 4,74 miliarda, czyli przeciętnie na 1 osobę — 1782 marki rocznie. Ponieważ dla obowiązujących do ubezpieczenia chorobowego robotników i pracowników umysłowych — to jest dla 15,23 miliona osób w roku 1934, ogólny dochód podstawowy wyniósł 19,38 miliarda marek, przeto na 1 osobę przypadało przeciętnie 1282 marki rocznie. Zestawmy obecnie liczby osób oraz ich dochody według poszczególnych ubezpieczeń dla zorientowania się w rozpiętości i różnicach jakie zachodzą między poszczególnymi źródłami:

	Obowiązanych do ubezpieczenia chorobowego			Podział ubezpieczonych od choroby			Ubezpieczonych w ubezpieczeniu inwalidzkim		
	robotników	pracowników umysłowych	razem	zatrudnieni	dobrowolnie ubezpieczeni i bezrobotni	razem	robotników	pracowników umysłowych	
								ogółem	w tym zarabiających ponad 3600 mk.
Osób w milionach	12,57	2,66	15,23	13,33	4,74	18,07	12,57	2,97	0,31
Dochód w milionach marek	14,64	4,74	19,38	17,13	3,91	21,04	14,64	6,26	1,52
Przeciętny dochód na 1 osobę w mk. (1934)	1,165	1,782	1,282	1,285	825	1,164	1,165	2,109	4,910

Wpływ na przeciętną wysokość dochodu podstawowego w ubezpieczeniu chorobowym, ma ta okoliczność, że do tego ubezpieczenia zaliczani są także członkowie kas zastępczych (Ersatzkassen), których dochód podstawowy (zasadniczy) nie jest znany. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że do tej kategorii ubezpieczonych należą przeważnie pracownicy umysłowi, a w znacznie mniejszym stopniu robotnicy — to dojdziemy do przekonania, że przeciętny dochód podstawowy kształtować się tutaj będzie powyżej przeciętnego dochodu ubezpieczonych od choroby zatrudnionych (1285 mk.), lecz poniżej dochodu pracowników umysłowych w tym ubezpieczeniu (1782 mk.); istotnie — dla ubezpieczonych w kasach zastępczych pracowników umysłowych, którzy podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby — przeciętny dochód podstawowy wyniósł 1334 mk.

Jeżeli rozpatrywać będziemy wzrost przeciętnego dochodu podstawowego przypadającego na 1 osobę w ubezpieczeniu chorobowym, to odpowiednie liczby nie będą wyrazem faktycznym zmian jakie zachodzą, a więc i faktycznego wzrostu jaki miał miejsce; np. wzrost z 1066 mk. w roku 1932 do 1147 mk. w roku 1934 i do 1196 mk. w roku 1935 (według szacunku Paula) — nie podąża za tempem wzrostu dochodu z pracy osób obowiązanych do ubezpieczenia. Wpływa na to fakt, że zmienia się w pewien sposób udział osób należących do ubezpieczenia, które żyją nie z pracy lecz z rent i zasiłków, a udział różnych źródeł utrzymania zmienił się bardzo w Niemczech w rozpatrywanym okresie czasu. Te zmiany, jakie zaszły w porównaniu z rokiem 1932 w wielkości dochodu z pracy, i dochodów z rent oraz zarobków w ubezpieczeniu chorobowym przedstawia nam zestawienie odpowiednich wskaźników:

Rok	Dochód z pracy		Renty	Zarobki podstawowe w ubezpieczeniu chorobowym
	robotników	pracowników umysłowych		
R o k 1 9 3 2 = 1 0 0				
1933	107	99	94	102
1934	129	109	86	108
1935	147	122	83	112

Przejdźmy obecnie do zbadania wysokości przeciętnego dochodu ludzi pracy w Niemczech, uwzględniając poszczególne zajęcia zawodowe, oraz zanalizujmy, kogo uważać należy za zatrudnionego całkowicie i wobec tego — zarobkującego normalnie, a kogo i dla jakich przyczyn uważać należy za zarobkującego częściowo, co wpływa na obniżenie przeciętnej. Cytowany autor stoi na stanowisku, że przeciętna zarobków dla całej Rzeszy, wahająca się około sumy 1300 mk. rocznie, czyli około 100 marek miesięcznie (25 mk. tygodniowo) jest zarobkiem głodowym, ponieważ jest obniżaną przez pewne kategorie osób, których rodzaj zatrudnienia a przede wszystkim — fakt szacowania zarobku w naturze — składają się na to. Zarobki w poszczególnych gałęziach pracy, według oficjalnych źródeł (spis przeprowadzony w Niemczech w roku 1935) wskazują, iż na poszukiwaną przez autora przeciętna składają się bardzo niejednolite zarobki. Naprzykład ważniejsze przemysły wykazują następujący przeciętny zarobek roczny w uszeregowaniu od najwyższej do najniższej przeciętnej:

1. Drukarnie	2.415 mk.
2. Produkcja żelaza i stali	2.210 ..
3. Obróbka metali	2.026 ..
4. Przemysł chemiczny	1.791 ..
5. Stolarstwo budowlane i meblowe	1.665 ..
6. Introligatorstwo	1.634 ..
7. Papiernictwo	1.538 ..
8. Budownictwo	1.456 ..
9. Krawiectwo na miarę	1.414 ..
10. Tartaki	1.310 ..
11. Przemysł wyrobów z papieru	1.288 ..
12. Przemysł odzieżowy	1.220 ..
13. Przemysł włókienniczy	1.120 ..

W roku 1935, wobec zniesienia świętówek, zwiększyły się płace w niektórych przemysłach jak: chemicznym — o 3%, metalowym — o 5%, budowlanym — 8 — 9%, ale za to w innych spadły (drukarskim, odzieżowym, włókienniczym) i w rezultacie zmiany te nie spowodowały większego wpływu na poziom płac w tym roku.

Kasy Chorych, które ściągają składki również i na ubezpieczenie od bezrobocia, nie ściągają ich od pewnych kategorii osób, które podlegają ubezpieczeniu chorobowemu, nie podlegają natomiast ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Należy tu wymienić: robotników rolnych, służbę domową, uczniów oraz kategorię osób, zatrudnionych nie stale (sezonowo, dorywczo). Te cztery grupy pokrywają się prawie całkowicie z kategorią osób, wynagradzanych szczególnie nisko, znacznie poniżej przeciętnej dla reszty grup zawodowych i wobec tego one przede wszystkim przyczyniają się do obniżenia przeciętnego zarobku podstawowego w ubezpieczeniu chorobowym. Zastanówmy się, dla jakich powodów zarobki tych osób wypadają tak nisko. Wynika to stąd, że robotnicy rolni, służba domowa i częściowo uczniowie część zarobku otrzymują w naturaliach, przy czym tę część zarobku szacuje się dla celów ubezpieczenia bardzo nisko, znacznie poniżej ich wartości rynkowej. Gdyby zmienić sposób szacowania, niewątpliwie zarobki te by się podniosły.

Nieco inaczej przedstawia się kategoria osób, zatrudnionych niestale: tutaj zaliczane są przede wszystkim w znacznym stopniu kobiety (82% ogółu) których charakter zatrudnienia nie zawsze daje się ściśle określić, a niekiedy należy uważać je właściwie za pozostające bez pracy. Otóż ich zarobki są bardzo niskie i wobec tego silnie wpływają na obniżenie przeciętnego zarobku w ubezpieczeniu. Jeżeli obecnie rozdzielić ogólną liczbę pozostających w ubezpieczeniu chorobowym na poszczególne kategorie, to w roku 1935 wśród 19.85 miliona osób znajdowało się:

3.267 tys.	dobrowolnie ubezpieczonych
2.130 ..	robotników rolnych
1.405 ..	bezrobotnych (ubezpieczonych w ub. chorobowym przez urzędy pracy)
784 ..	służby domowej
551 ..	uczniów (praktykantów)
472 ..	zatrudnionych nie stale (z zarobkiem poniżej zwykłego poziomu).

Ogólna liczba osób, których zarobki nie odpowiadają zarobkiem normalnie zatrudnionych, a przebywających w ubezpieczeniu chorobowym, wynosi 8.61 milio-

na, to jest 43,2% ogółu ubezpieczonych, a więc udział bardzo znaczny, wpływający silnie na obniżenie przeciętnego poziomu zarobku zasadniczego. O ile zarobek dobrowolnie ubezpieczonych określony został na 845 marek rocznie, to taki sam zarobek dla bezrobotnych oścaowały urzędy pracy na 800 marek rocznie.

Przejdźmy obecnie do ustalenia wysokości zarobków robotników rolnych i służby domowej. Spośród osób ubezpieczonych w kasach wiejskich pewien odsetek stanowi służba domowa (10%) przy czym robotnicy rolni stanowią znaczną, ale tylko część ogółu w nich ubezpieczonych (73,6%). Co do plac służących, to w zależności od okręgu wahają się one w gotówce od 220 do 480 marek rocznie. Zarobek robotnika rolnego z wyżej wymienionych przyczyn stoi powyżej zarobku tego, jaki wykazują kasy wiejskie, przy czym prawdopodobnie wynosi on przeciętnie 850 marek rocznie. Autor wnioskuje przeto, że zarobek dobrowolnie ubezpieczonych jest niższy od zarobku robotników rolnych i służby domowej.

W poszukiwaniu miary dla zarobków służby domowej można sięgnąć do tych kas wiejskich, gdzie odsetek służby domowej wśród ubezpieczonych jest bardzo wysoki: do takich należą 3 kasy wiejskie w Dortmundzie, Szczecinie i Poczdamie, w których służba domowa stanowi ogromną większość wśród ogółu ubezpieczonych:

	Dortmund	Szczecin	Poczdam
Udział służby domowej w % ogółu ubezpieczonych	84	94	96
Roczny zarobek podstawowy na 1 ubezpieczonego w tych kasach	751 mk.	944 mk.	737 mk.

czyli przeciętnie 813 marek na 1 ubezpieczonego.

Pozostaje jeszcze jedna kategoria osób, — uczniowie, których zarobek podstawowy jest szacowany na 700 mk. rocznie, przy czym szacunek ten uważany jest raczej za zbyt wysoki aniżeli za zbyt niski. Zdaniem autora zresztą, zarobki wszystkich kategorii osób o których mowa powyżej są raczej wzięte zbyt wysoko. W zależności od tego czy tak jest w istocie czy też nie, doszlibyśmy do wniosku, że ich wpływ oddziałuje w stopniu większym lub mniejszym na obniżenie przeciętnego ogółu osób w ubezpieczeniu chorobowym.

Posiadając liczby osób według kategorii oraz szacunki ich przeciętnego zarobku podstawowego, możemy obliczyć, jak się przedstawiają odpowiednie sumy zarobków składających się na ogół dochodu społecznego tych warstw, które czerpią bądź bezpośrednio, bądź pośrednio z pracy:

	Ogółem	Dobrowolnie ubezpieczeni	Robotnicy rolni	Bezrobotni	Służba domowa	Uczniowie	Zatrudnieni stale
Osób w milionach	8,609	3,267	2,130	1,405	0,784	0,551	0,472
Roczny zarobek podstawowy w mk.	817	845	850	800	850	700	600
Suma zarobków podst. w mil. mk. za rok	7,030	2,701	1,811	1,124	666	386	283

Ponieważ suma zarobków podstawowych w roku 1934 w czterech rodzajach kas (państwowych): miejscowych, wiejskich, zakładowych i cechowych wyniosła 20.082 milionów marek, a liczba członków tych kas — 17.456 tysięcy, to, po odjęciu liczby osób i sumy zarobków, wyżej przedstawione zestawienie wykaże, że pozostaje 8.847 milionów osób o zarobku podstawowym sięgającym 13.052 milionów marek, którą to grupę osób autor nazywa kategorią „całkowicie odszkodowywanych”: otóż przeciętny zarobek podstawowy dla tej grupy osób podnosi się do 1475 marek, co uważa autor już za bliższe faktycznej przeciętnej zarobku podstawowego w Niemczech. O ile do tej kategorii dołączyć tylko robotników rolnych — to od razu zarobek przeciętny spada do 1285 marek, a więc jak widzimy obniża się o około 200 marek. O ile wyłączyć spośród ogółu ubezpieczonych kategorię „częściowo odszkodowywanych” za pracę, to przeciętny zarobek podstawowy podniesie się o prawie 200 marek.

Różnorodność składu członków w czterech wyżej wymienionych rodzajach ubezpieczenia chorobowego wpływa silnie na przeciętną zarobku podstawowego w każdym rodzaju kas wziętym oddzielnie:

Rodzaje kasy	1932	1933	1934	1935
	w markach			
Kasy uprawnione ogółem	1 066	1 083	1 147	1 196 ¹⁾
Kasy Zakładowe	1 446	1 506	1 560	1 597
Kasy Cechowe	1 196	1 172	1 257	1 251
Kasy Miejskowe	1 021	1 030	1 093	1 141
Kasy Wiejskie	753	750	769	786

Wzrost, jaki obserwujemy w stosunku do roku 1932, przypisać należy zmniejszeniu się udziału grup osób „częściowo odszkodowanych”, w szczególności — bezrobotnych, wśród ogółu ubezpieczonych. Zwiększyła się także liczba ubezpieczonych od choroby robotników rolnych, uczniów i służby domowej, zmniejszyła natomiast liczba dobrowolnie ubezpieczonych.

Grupy ubezpieczonych	1932	1933	1934	1935	Wzrost lub spadek w stosunku do 1932 r.
	w tysiącach osób				
Ogólna liczba członków Kas w tysiącach	18 712	18 540	19 949	20 886	+ 2 174
Całkowicie odszkodowani	10 450	9 967	11 300	12 246	+ 1 799
Robotnicy rolni	1 525	1 663	2 130	2 140	+ 615
Dobrowolnie ubezpieczeni	3 372	3 304	3 267	3 300	— 72
Bezrobotni	2 562	1 969	1 428	1 178	— 1 384
Służba domowa	.	711	801	861	+ 150
Uczniowie	529	504	657	657	+ 128
Zatrudnieni stale	274	422	504	504	+ 230

Zmiany jakie zachodzą w wysokości zarobku podstawowego w poszczególnych kategoriach kas są wynikiem wpływu zmian w ustosunkowaniu się liczby osób, należących do różnych wyżej rozpatrywanych kate-

¹⁾ Nie zgadza się z podaną w zestawieniu końcowym liczbą 1205 mk., chociaż różnica jest nie wielka.

gorii, — a następnie — zmian w wysokości zarobku, których wahania każdorazowe w stosunku do stanu z roku poprzedniego w % wyrażają się w sposób następujący:

Niezbyt wiarygodne powyższe dane wskazują jednak na znaczne różnice, jakie zachodzą w wysokości zarobku podstawowego w zależności od rodzaju kasy. W rezultacie autor dochodzi do następującego zestawienia dla roku 1935:

Rodzaje Kas	1932	1934	1935	
			szacunek Paula	szacunek Ebelinga
w procentach				
Ogółem	1,59	5,91	4,27	5,06
Kasy miejscowe	0,88	6,12	4,39	4,76
„ zakładowe	4,01	3,59	2,37	4,31
„ wiejskie	0,40	2,53	2,21	4,30
„ cechowe	2,05	7,25	0,48	0,95

Wyszczególnienie	Kasy uprawnione ogółem	Kasy miejscowe	Kasy wiejskie	Kasy zakładowe	Kasy cechowe
Wpływ ze składek w mil. marek	1 160	770	78	222	33
Stopa składki w 1934 r.	5,10%	5,36%	5,31%	4,01%	4,61%
1935 r.	5,17%	5,41%	5,54%	4,15%	4,72%
Suma zarobków podstawowych w milj. mk.	22 659	14 286	1 438	5 434	709
Przeciętna liczba członków w tysiącach osób	18 802	12 474	1 792	3 348	559
Zarobek podstawowy na 1 członka w ubezpieczeniu w mk.	1 205	1 145	802	1 623	1 269

Z powyższego zestawienia widoczną jest rola różnego typu kas chorych w Niemczech w całokształcie dzia-

łalności kas chorych, a w szczególności jakie sfery ludności zarobkującej każda z nich gromadzi.

KRONIKA KRAJOWA

ZJAZD LEKARZY POWIATOWYCH WOJEWÓDZTWA LWOWSKIEGO.

W dniu 2 i 3 lipca 1937 r. odbył się we Lwowie do- roczny Zjazd lekarzy powiatowych województwa lwowskiego. W zjeździe tym wzięli udział również lekarze miejscy oraz naczelnicy lekarze ubezpieczalni społecznych z terenu województwa lwowskiego. Nadto przybyli na zjazd naczelnicy wydziałów zdrowia z sąsiednich województw krakowskiego i stanisławowskiego oraz z Ministerstwa Opieki Społecznej inspektor Służby Zdrowia dr M. Zachert i Główny Dyrektor Państwowego Zakładu Higieny Doc. G. Szulc.

Obradom Zjazdu przewodniczył dr Wacław Majewski, naczelnik Wydziału Zdrowia Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Na Zjeździe wygłoszone zostały następujące referaty:

1. *O stanie sanitarnym w województwie*, przez dra Neugebauera Ludwika, inspektora lekarskiego Urzędu Wojewódzkiego. W referacie tym na podstawie sprawozdań za rok 1936 przedstawił referent szczegółowo stopniowy postęp w zakresie podniesienia stanu sanitarnego w Województwie w szczególności podkreślając niewłaściwy stosunek ilości lekarzy w gminach miejskich i wiejskich, brak przeszkolonych pielęgniarek i odpowiednich położnych, oraz wynikające stąd trudności przy organizowaniu okręgów sanitarnych, Ośrodków Zdrowia i przychodni samodzielnych, oraz opieki zdrowotnej nad młodzieżą szkolną.

2. *Problemy sanitarne większych miast.* — dr Euge-

nusz Doliński, naczelnik miasta Lwowa, na podstawie ankiety rozpisanej do wszystkich miast w Polsce, przedstawił najważniejsze potrzeby sanitarne miast polskich w szczególności w zakresie planowej rozbudowy miast i urządzeń techniczno-sanitarnych oraz uregulowania podstaw prawnych co do wykonywania nadzoru sanitarnego przez samorządy miejskie.

Wnioski swe sformułował, jak następuje:

a) wobec niezadawalniającego poziomu stanu urządzeń sanitarnych, kąpielisk, studzien, taboru do usuwania śmieci i nieczystości w realności i do oczyszczania miast, konieczna jest zmiana na tym polu, wymagająca nowych źródeł dochodów dla samorządów miejskich,

b) miasta powinny przystąpić do sporządzenia planów zabudowania z uwzględnieniem budowy domków robotniczych na peryferiach miast,

c) ujednostajnienie na terenie Państwa współdziałania policji państwowej w ściganiu przekroczeń sanitarno-porządkowych, przez nakładanie kar mandatowych,

d) z uwagi na istnienie szczególnie zaniedbanych dzielnic prawie w każdym mieście, należy tworzyć ośrodki zdrowia i wzmoczyć propagandę higieny przez udział ideowych pracowników społecznych,

e) ponieważ podniesienie i utrzymanie odpowiedniego stanu sanitarnego miast jest typowym zagadnieniem dla zarządów tych miast pożądanym byłoby wyposażenie Zarządów miejskich w ustawowe uprawnienia do samodzielnego prowadzenia spraw sanitarno-porządkowych w możliwie szerokim zakresie. Prezydenci i burmistrzowie miast od 50.000 mieszkańców w górę, których zadania

administracji sanitarno-porządkowej spełniają obecnie inne władze, otrzymaliby w drodze ustawowej takie atrybucje i kompetencje jakie w tym względzie mają Prezydenci miast wymienionych w § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 1932 r. o powiatach miejskich (Dz. U. R. P. nr. 41, poz. 408).

3. *Praca ruchomej kolumny przeciwgruźliczej na terenie wiejskim*, Dr Stanisław Hornung, kierownik ruchomej kolumny przeciwgruźliczej przedstawił, jak ważnym momentem w akcji przeciwgruźliczej jest wczesne rozpoznawanie gruźlicy płuc. Jest ono jednak możliwe jedynie przy zastosowaniu badania Roentgenowskiego. Zorientowanie się w nasileniu endemii gruźliczej na wsi było pierwszym zadaniem ruchomej kolumny, stworzonej przez II. Klinikę chorób wewnętrznych Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie wspólnie z Wojewódzkim Towarzystwem Przeciwgruźliczym. W pierwszym roku działalności (do czerwca 1937) wykonano 7250 badań roentgenologicznych i 4096 odczynów tuberkulinowych metodą śródskórną (Mantoux). Wśród dorosłych mieszkańców wsi było gruźlicy niebezpiecznej dla otoczenia 3,3%, gruźlicy wymagającej leczenia 5,1%, gruźlicy wymagającej obserwacji 5,8%, gruźlicy wygojonej 26,7%. U dzieci wiejskich odpowiednie cyfry wynosiły 0,8%, 2,7%, 8,5%. Ilość dodatnich odczynów tuberkulinowych wzrastała z wiekiem dzieci (od 3 roku życia od 10% do 60%). Stwierdzono bardzo znaczne różnice w zachowaniu się odczynów tuberkulinowych w różnych wsiach. Kierownictwo kolumny zamierza w najbliższym czasie zorganizować „placówkę przeciwgruźliczą”, która objęła całość akcji przeciwgruźliczej na terenie jednej z gmin. Referat ten został następnie uzupełniony pokazem, jak kolumna zainstalowuje i pracuje w terenie.

4. *Rozważania epidemiologiczne nad durem plamistym*.

Dr Piotr Radło, na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań epidemiologicznych na terenie powiatu Jaworowskiego, stwierdza, że dur plamisty nie występuje w postaci jednostajnie rozprzestrzenionej lecz w formie ognisk endemicznych i epidemicznych, których dopiero ujawnienie pozwala na skuteczne tłumienie epidemii. Wykrycie ognisk można skutecznie za pomocą nakładania na siebie map zachorowań dla każdego roku i dla każdej miejscowości, map przedstawiających daty pierwszych zachorowań, zachorowań nietypowych pod względem klinicznym, szkieł dróg szerzenia się epidemii, map za-

wszczenia ludności, stanu sanitarnego oraz map zalesienia terenów. Okazuje się, że ogniska endemiczne występują jakoby chętniej wśród gajów, a nie ma ich wśród gęstych lasów lub w terenach otwartych. Pauzę letnią w epidemii i następowe pierwsze zachorowania jesienne można tłumaczyć zdolnością przetrwania zarazka w zjadliwej postaci we wszach przez 3 miesiące (badania Mosinga i Starzyka). Obecnie są również przeprowadzane badania w kierunku udziału kleszczy w zakażeniach durowych.

5. *Uwagi o stanie obecnym oraz możliwościach rozwoju uzdrowisk i letnisk na terenie województwa lwowskiego*.

Referent dr Neugebauer przedstawia szczegółowo stan obecny 8 miejscowości posiadających charakter uzdrowiskowy oraz przedstawia wartości klimatyczne i letniskowe 30-kilku miejscowości na terenie województwa, które mogłyby być zorganizowane jako letniska. Podaje, że w uzdrowiskach zanotowano w okresie sprawozdawczym 32.327 kuracjuszy, w letniskach ponad 6.000 przyjezdnych, w koloniach i półkoloniach 18.746 dzieci, razem więc ponad 57.000 osób. Liczba ta zwiększyłaby się znacznie z chwilą zorganizowania i adoptowania odpowiednich miejscowości do odpowiedniego stanu. Pracę tę należałoby przeprowadzić zdaniem referenta w porozumieniu z biurem regionalnym planu zabudowania we Lwowie, ze Związkiem Ziemi Górskich oraz z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi, zajmującymi się tym zagadnieniem.

Najważniejszymi postulatami byłyby:

- a) budowa względnie naprawa sieci dróg komunikacyjnych oraz usprawnienie połączeń kolejowych,
- b) sporządzenie planów regulacyjnych,
- c) gruntowna asenizacja tych osiedli,
- d) szkolenie służby hotelarskiej i pensjonatowej,
- e) zorganizowanie zagadnień turystycznych i sportowych.

Przeprowadzenie powyższej akcji wpłynie dodatnio na podniesienie stanu kulturalnego ludności, zwłaszcza pod względem sanitarnym, z drugiej zaś strony na podniesienie stopy życiowej mieszkańców.

W czasie Zjazdu uczestnicy zwiedzili urządzenia kąpielowe miasta Lwowa, Muzeum Higieny, zorganizowane przez Towarzystwo Higieniczne i Wystawę Uzdrowiskową oraz Zakłady Zdrojowe w Lubieniu Wielkim i Szkle, a wreszcie urządzenia wodociągowe miasta Lwowa ze zbiornikami w Woli Dobrostańskiej.

KRONIKA ZAGRANICZNA

III MIĘDZYNARODOWY KONGRES DOKSZTAŁCANIA LEKARZY W BERLINIE.

21 — 25 sierpień 1937 r. ¹⁾

W zjeździe wzięło udział 222 Niemców i 164 delegatów z 38 państw. Organizacją kształcenia lekarzy zajmuje się w Niemczech Izba Lekarska, przy czym każdy lekarz musi co 5 lat odbyć najmniej 3-tygodniowe przeszkolenie. Oddzielnie i na podstawie odrębnych progra-

mów urządzone są kursy dla lekarzy wiejskich i z małych miast i dla lekarzy z miast powyżej 100.000 mieszkańców.

Na szczególną uwagę zasługuje powitalne przemówienie przywódcy lekarzy niemieckich (Reichsärztführer), *Dra Wagnera*, który przedstawił wytyczne polityki zdrowotnej i populacyjnej partii narodowo-socjalistycznej i Rządu III Rzeszy. Lekarz niemiecki musi współpracować nad podniesieniem się liczebności narodu, w usuwaniu z rozrodu elementów mało wartościowych i w zapobieganiu mieszanemu się krwi nordyckiej z obcą, a szczególnie żydowską. Państwo nie może pozwolić, by na jakąkolwiek

¹⁾ Podane na podstawie sprawozdania delegatów polskich.

dziedzinę życia narodu i państwa miał wpływ obcy rasowo element. W łonie partii jest już obecnie 25.000 lekarzy niemieckich i na nich głównie opiera się cała praca nad uzdrowieniem narodu.

Praca rozwija się pod hasłem zapobiegania i w tym celu zakłada się dla wszystkich obywateli księgi zdrowia. Z biegiem czasu każdy Niemiec otrzyma paszport zdrowia, w którym znajdzie się wszystko, co dotyczy jego zdrowia i dziedziczności. W metodach swej pracy, w terenie nie uznają lekarze niemieccy żadnego dogmatu ekonomicznego, ani naukowego. Dogmatem jest wyłącznie dobro narodu niemieckiego. Zbliżenie się do przyrody (leczenie przyrodnicze, homeopatia, ludowa medycyna) umożliwi lekarzowi jego pracę.

Przywódcy lekarzy niemieckich podlegają również wszyscy lekarze pracujący w ubezpieczalniach społecznych, wskutek czego ma on decydujący wpływ na przystosowanie ubezpieczeń społecznych do ogólnych potrzeb zdrowia narodu. Stan lekarski uniezależniony został zupełnie od czynników ubezpieczeniowych, tak w sprawach finansowych, jak i dyscyplinarnych. Związek lekarzy kasowych sprawuje nadzór nad pracą zawodową lekarzy.

Dr Dr Borst, Blome i Putz mówili o szkoleniu lekarzy w Niemczech, które odbywa się w 300 zakładach leczniczych. Corocznie szkoli się 4.800 lekarzy. Lekarze urzędowi i docenci zwolnieni są od przeszkalanania; lekarze niezamożni otrzymują zasiłek w kwocie 15 R M. dziennie. Doktryna szkoleniowa jednolita i głęboko przemysłana opiera się na medycynie klinicznej i na przyrodolecznictwie. Na razie istnieje w Niemczech w Berlinie specjalna akademia, która zajmuje się urządzaniem kursów przeszkoleniowych dla lekarzy niemieckich i zagranicznych. W przyszłości powstaną jeszcze 3 akademie, a to: w Hamburgu z programem w zakresie medycyny tropikalnej oraz higieny i medycyny krajów zamorskich; w Monachium z programem w zakresie opieki nad człowiekiem pracującym, łącznie z medycyną i higieną zawodową, oraz w Dreźnie.

Prof. Böhler z Wiednia omawiał szczegółowo zdobywcze współczesnej chirurgii urazowej ważny szczególnie dla ubezpieczeń społecznych wypowiedział on pogląd, że stany upośledzenia fizycznego po wypadkach są w 80% wynikiem złego postępowania leczniczego. Podał wytyczne szkolenia lekarzy w opatrywaniu ran, ostrzegając przed stosowaniem odkażających środków chemicznych i bakteriologicznych; i wskazał przykład dobrej współpracy w terenie, powołując się na oddział Płk. Dra Sokołowskiego z Warszawy.

Delegaci Japonii zwrócili uwagę na wzrost ubezpieczenia chorobowego, które dysponuje dla swoich członków 30% ogółu łóżek szpitalnych w państwie.

Dr Engel, z Berlina, dyrektor departamentu Ub. Społ. Min. Pracy omawiał znaczenie dokształcania lekarzy dla ubezpieczeń społecznych, obejmujących swoim zasięgiem połowę ludności w państwie.

Dr Schraenen z Belgii poruszył szczegółowo zagadnienia kształcenia lekarzy w walce z rakiem, zwracając, między innymi, uwagę na konieczność zastosowania ubezpieczeń społecznych do walki z rakiem.

Specjalnym tematem na Kongresie było kształcenie lekarzy w dziale medycyny zawodowej.

Prof. Baader z Berlina omawiał szybko postępującą industrializację i konieczność szkolenia lekarzy, którzy,

winni zapoznać się praktycznie z możliwościami szkód na miejscu pracy. Lekarze winni często odwiedzać kopalnie, fabryki, warsztaty, wystawy medycyny zawodowej i specjalne muzea. Niemiecki lekarz inspekcji pracy musi poznać w równym stopniu leczenie chorób i uszkodzeń zawodowych, jak i zapobieganie im. Ostatnio rząd niemiecki wprowadził obowiązek zatrudniania lekarzy fabrycznych w zakładach, o 200 pracownikach.

Dr Middleton z Londynu zwrócił uwagę, że obecnie włączono do programów nauczania na angielskich wydziałach lekarskich uniwersytetów, jako 8-y obowiązkowy przedmiot, — medycynę zawodową. Podniósł doniosłość współpracy technika i lekarza w zakresie bezpieczeństwa pracy. W skład delegacji polskiej na Kongresie wchodził: prof. Dr Czyżewicz, Dr Lauber i dyr. Dr Wroczyński.

Jednocześnie odbyło się w Berlinie posiedzenie „Międzynarodowego Komitetu dokształcania lekarzy”, przy udziale delegatów z 25 państw, na którym uchwalono stworzenie „Międzynarodowej Akademii dokształcania lekarzy” w Berlinie. Nad odnośnym wnioskiem wstrzymały się od głosowania delegacje: polska, szwedzka i szwajcarska.

Dr. J. Szumski.

ANGLIA

Nadwyżka Funduszu Ubezpieczenia od Bezrobocia w W. Brytanii i problem jej zużycia.

W. Brytania przeżywa obecnie we wszystkich wielkich zakładach pracy, w ciężkich przemysłach w szczególności, okres prosperity, a w łączności ze wzrostem stanu zatrudnienia, doniedawna jeszcze deficytowy Fundusz Ubezpieczenia od bezrobocia wykazuje obecnie olbrzymią nadwyżkę w sumie 50 milionów funtów szterlingów (1.320 mil. zł.).

W związku z dobrą koniunkturą w przemysłach, która przeszła najśmielsze oczekiwania i rachuby ekonomistów i ze spadkiem bezrobocia w głównych ośrodkach produkcji, jak w przemyśle: okrętowym, węglowym, stalowym i tekstylnym, automatycznie zmniejsza się liczba osób korzystających z zasiłków, natomiast płynie coraz więcej składek na rzecz Funduszu Ubezpieczenia Bezrobocia od rzesz pracowniczych, które odzyskały zatrudnienia. Coraz większa liczba stemplowanych kart ubezpieczeniowych jest wskaźnikiem uzdrowienia stosunków na rynku pracy — recovery, przyspieszonego w dużej mierze realizacją programu dobrojeniowego W. Brytanii.

Na tle nadwyżki, jaką wykazuje obecnie Fundusz Ubezpieczenia od Bezrobocia, wyłoniła się zarówno w sferach ubezpieczeniowych, jak i w opinii publicznej gorąca polemika: chodzi o racjonalne użycie nadwyżki w sumie 50 milionów funtów szterl. Pieniądze wpływają do Funduszu w formie składek ze strony pracowników, pracodawców i Państwa, a odpływają z Funduszu dotychczas tylko w formie zasiłków na rzecz ubezpieczonych, którzy utracili zatrudnienie.

W latach wielkiej depresji gospodarczej Fundusz Ubezpieczenia zaciągnął pożyczkę w Skarbie Państwa, a dług z tego tytułu przekracza obecnie sumę 110 mil. funtów (2.630 milionów złotych), przeto wyłoniła się kwe-

stia, co zrobić z nadwyżką, powstałą obecnie w okresie prosperity i jak wyrównać dawniejszy dług?

Zadłużenie Funduszu nastąpiło w okresie, gdy władzę w Wielkiej Brytanii sprawował rząd laburzystowski, obecnie parlamentarna Partia Pracy bierze żywy udział w dyskusji, jak użyć nadwyżkę Funduszu. Labour Party wychodzi z założenia, iż w dobie pomyślności narodowej dług Funduszu powinien zostać umorzony, i że Fundusz Bezrobocia należałoby zwolnić z obowiązku spłacenia długów, powstałych w okresie ogólnego kryzysu gospodarczego.

Rządzące stronnictwo konserwatywne stoi jednak na stanowisku, że zwolnienie Funduszu Bezrobocia z długów zaciągniętych w okresie złej koniunktury gospodarczej stworzyłoby precedens, iż różne ugrupowania społeczne, zadłużone wobec Skarbu Państwa, w dobie depresji, podniosłyby również żądania skreślenia swych zobowiązań. W pierwszym rządzie chodzi tu o podatników, zalegających z płacaniem podatku dochodowego i obrotowego. Dłużnicy wspomnianej kategorii — w całej opinii konserwatystów — wystąpiliby niewątpliwie z roszczeniami w razie zwolnienia Funduszu Bezrobocia z płacenia dawniejszych długów. Skreślenie zaś długu wobec Skarbu, na zasadzie, iż jest to dług zaciągnięty w okresie depresji wobec narodu, wyrządziłby — zdaniem konserwatystów — wielkie szkody Skarbowi Państwa. Rzecznicy przeto wyrównania dawnych zobowiązań Funduszu Ubezpieczeń od bezrobocia, stojąc na gruncie, iż z natury rzeczy Fundusz musi ucierpieć w okresie złej koniunktury gospodarczej, a wykazywać wielkie nadwyżki w dobie prosperity narodowej, domagają się, by z obecnej nadwyżki 50 milionów funtów szterli użyć część sum na rozpoczęcie spłat długu wobec Skarbu z czasu złej koniunktury. Parlament brytyjski postanowił, iż dług 100 mil. funtów szterli należy spłacić w ratach 5 mil. funtów rocznie, a więc w okresie 20-letnim, a odnośna ustawa weszła w życie, gdy nawet czołowi ekonomiści nie przewidywali odrodzenia gospodarczego w skali, jaką dziś przeżywa W. Brytania. Obecnie pojawiają się przeto żądania, by na nowej sesji parlamentarnej, rozpoczynającej się w końcu października b. r., Izba Gmin w drodze znowelizowania ustawy przyspieszyła tempo spłaty długu na rzecz Skarbu Państwa w czasie, gdy Fundusz Ubezpieczenia od bezrobocia jest w możliwości spłacenia swych zobowiązań.

Narodowa Rada Pracy (National Council of Labour) wystąpiła z zaleceniem zużycia nadwyżki Funduszu Ubezpieczeń od Bezrobocia w trojaki sposób, a mianowicie: a) by zasiłki płacone były ubezpieczonemu pracownikowi niezwłocznie z chwilą utraty zatrudnienia, a nie po 6 dniach wyczekiwania jak obecnie, b) ażeby zwiększyć wysokość zasiłków dla wszystkich kategorii ubezpieczonych osób, c) ażeby przedłużyć okres płacenia zasiłków poza przewidziane w ustawie 26 tygodni.

Zalecenia wspomniane uwzględnione zostały częściowo: okres wyczekiwania na pierwszy zasiłek z Funduszu skrócono do 3 dni, zaś możliwość korzystania z zasiłków przedłużono poza ustawowych 156 dni, w zależności od składek ubezpieczonego pracownika w ciągu pięciu lat poprzedzających zgłoszenie się po zasiłek. Proponowana zwyżka skali zasiłków dla bezrobotnych jest rozpatrywaną obecnie przez Min. Pracy i poruszoną zostanie na nowej sesji w parlamencie.

L. C.

CZECHOSŁOWACJA

Działalność Centralnego Zakładu Ubezp. Społ. w Pradze w 1936 r.

1. Działalność ogólna.

Czechosłowacki Centralny Zakład ubezp. społ. przeprowadza ubezpieczenie emerytalne robotników, oraz sprawuje nadzór nad ubezpieczeniem chorobowym. W numerach 1, 5, 6 1937 r. organu Zakładu „Mitteilungen der Zentralsozialversicherungsanstalt“ opublikowane zostało sprawozdanie z działalności Zakładu w 1936 roku. Ze sprawozdania tego podajemy ważniejsze dane liczbowe, ilustrujące rozwój działalności tego Zakładu.

W 1936 r. przypis składek za ubezpieczenie obowiązkowe wyniósł kwotę 461.883.439 koron czeskich (t. j. przeszło 92 miliony złotych), za dobrowolne kontynuowanie 583.615 kor., łącznie kwotę 472.217.054 koron. Przeciętą liczbą ubezpieczonych w roku sprawozdawczym wyniosła 1.850.797 osób. Dochód z majątku Zakładu wyniósł 268.485.061 kor. (około 54 milionów zł.). W ogóle nadwyżka dochodów nad wydatkami wyniosła 399.123.072 koron.

Na świadczenia rentowe i odprawy wydano następujące kwoty:

renty inwalidzkie	170,429,526 kor.
„ starcze	43,341,612 „
„ wdowie	16,311,456 „
„ sieroce	12,266,014 „
jednorazowe odprawy	21,427,000 „
odprawy (pośmiertne)	8,221,882 „
razem	367,134,866 kor.

Są to wypłaty brutto, gdyż dopłaty skarbu państwa do rent wyniosły 95.137.373 kor., wydatki więc netto Zakładu z tytułu świadczeń pieniężnych wyniosły w 1936 r. 271.997.492 kor. t. j. więcej o 46.217.364 kor. niż w roku 1935.

Pomoc lecznicza Zakładu wyniosła ogółem 26.068.292 kor. (t. j. 5 milionów przeszło zł.), w tej kwocie na leczenie indywidualne wydano 23.056.789 koron (przeszło 4.600 tys. zł.).

Wydatki na leczenia indywidualne przedstawiały się następująco:

sanatoria i szpitale	16,110,771 kor.
uzdrowiska i domy zdrowia	5,410,748 kor.
ortopedia	199,228 kor.
przeszkolenie	42,570 kor.
leczenie insulina	27,516 kor.
terapia pracy	13,120 kor.
honoraria lekarskie	285,340 kor.
wydatki na podróże leczonych	685,200 kor.
badanie lekarskie gruźlików	15,006 kor.
koszty stacji badań płucno chorych	710,048 kor.

Przy czym oszczędności na rentach osób leczonych (lecznictwo restytucyjne) wyniosły kwotę 442.770 koron.

Koszty administr. Zakładu wyniosły ogółem kwotę 54.537.707 kor. a to: koszty osobowe 16.024.224 kor., rzeczowe 3.774.015 kor., P. K. O. i Banki 1.488.128 kor. koszty przyznawania świadczeń 5.657.161 kor. Zwroty kasom chorych wyniosły 27.594.177 kor.

Aktywa Zakładu w końcu 1936 r. były następujące (między innymi):

Kasa	61,167 kor.
wkłady w bankach	334,302,806 kor.
papiery wartościowe	1,804,251,077 kor.
pożyczki na papiery	10,805,769 kor.
pożyczki	1,959,679,177 kor.
(w tym Państwo)	1,116,442,128 kor.
gminy	529,068,193 kor.
Zakłady ubez. chorob.	80,862,267 kor.
pożyczki melioracyjne	48,364,103 kor.
pożyczki bezpośrednie	680,233,708 kor.
nieruchomości	35,430,449 kor.
należności za składki nieprze-	
kazane przez K. Chorych	74,060,196 kor.

Majątek netto Zakładu w końcu 1936 r. wyniósł 5,778,811,918 koron.

2. Działalność świadczeniowa Zakładu.

W 1936 r. wpłynęło roszczeń:

o renty inwalidzkie	47.900
„ „ starcze	8.674
„ „ wdowie	8.120
„ „ sieroce	6.429
„ odprawy posagowe	52.513
„ „ pośmiertne	7.808
ogółem	131.444

W 1936 r. w następujący sposób załatwiono roszczenia:

	Przyznano świadczeń	odmówiono	załatwiono ogółem	% odmów do ogółu załatwień
renty inwalidzkie	26 961	23 688	50 649	46,8
„ starcze	7 720	1 764	9 484	18,6
„ wdowie	5 881	2 387	8 268	29,0
„ sieroce	6 153	694	6 847	10,0
odprawy posagowe	48 331	4 037	52 368	8,0
„ pogrzebowe	7 982	1 895	9 877	19,0
razem	103 028	34 465	137 493	25,0%

Widzimy więc, że najwięcej stosunkowo odmownych załatwień było wśród roszczeń o renty inwalidzkie i wdowie, t. j. tych świadczeń, które uzależnione są od inwalidztwa.

Główne przyczyny odmów ilustruje następujące zestawienie:

Świadczenia	Ilość odmów ogółem	Według główniejszych przyczyn		w % odmów	
		liczby bezwzględne brak inwalidztwa	brak wyczerkiwania	brak inwalidztwa	brak wyczerkiwania
renty inwalidzkie	23 688	20 929	2 353	90%	9%
„ starcze	1 764	—	1 383	—	81%
„ wdowie	2 387	1 847	431	77%	18%
odprawy (posagowe)	4 037	—	2 828	—	70%

Rent w końcu 1936 roku było:

inwalidzkich	141.407
starczych	32.834
wdowich	27.226
sierocych	31.906
razem	233.373

Odmowne decyzje Zakładu ubezpieczeni zaskarżyli do sądów ubezpieczeniowych w 10.557 przypadkach (odmów ogółem 34.465), t. j. przeszło $\frac{1}{3}$ część odmownych decyzji Zakładu zaskarżono.

Z odwołań, dotyczących braku inwalidztwa sądy ubezpieczeń rozstrzygnęły na korzyść Zakładu w 74,83% przypadków, na korzyść ubezpiecz. w 22,46%.

WŁOCHY

Stan ubezpieczeń społecznych w dziesięć lat po ogłoszeniu Karty Pracy.

(c. d.).

Ustawa z 17 lipca 1910 r., zmieniona w niektórych szczegółach dekretem z 24 lipca 1923 r., wprowadziła przymusowe ubezpieczenie macierzyństwa, obejmujące co prawda tylko robotnice przemysłowe i mające zasadniczo na celu jedynie wypełnienie luki, spowodowanej ustawowym obowiązkiem położnic do wstrzymywania się od pracy przez pewien okres czasu po położeniu bez przewidywania zasiłków pieniężnych w tym okresie.

W r. 1927 nastąpiła zapowiedź Mussoliniego stworzenia systemu ochrony rasy, równocześnie zaś wydana Karta Pracy zawierała postulat ulepszenia systemu ubezpieczenia macierzyństwa.

Postulat ten został zrealizowany drogą kilku kolejnych aktów ustawodawczych, stwarzających z ubezpieczenia macierzyństwa jeden z głównych czynników ochrony rasy i poprawy warunków bytu mas pracujących. Ustawa z 13 maja 1929 r. rozciągnęła ubezpieczenie na wszystkie pracownice przemysłu i handlu, podwyższyła stawki zasiłków połogowych do kwoty 150 lirów. Dekret z 5 października 1935 r. przyniósł podwyższenie zasiłków do kwoty 300 lirów (kwota ta obejmowała zasiłek połogowy i zasiłek bezrobocia za czas przerwy z powodu położenia) i uproszczenia natury administracyjnej przy likwidacji zasiłków. Wreszcie dekret z 7 sierpnia 1936 objął ubezpieczeniem pracownice gospodarstw rolnych, podciągając pod to pojęcie kobiety pracujące zarobkowo na rzecz osób trzecich, oraz kobiety należące do rodzin drobnych dzierżawców i kolonistów. Uwzględniając specjalne warunki życia i pracy tych ubezpieczonych — ustawa zapewnia im poza zasiłkami połogowymi obowiązkową opiekę sanitarną i higieniczną dla matki i dziecka.

W większych ośrodkach, obejmujących znacznie większą ilość ubezpieczonych kobiet, zakłada Narodowy Instytut Faszystowski opieki społecznej, poradnie macierzyńskie.

Ubezpieczenie macierzyństwa, które w r. 1910 obejmowało zaledwie nieco ponad 4.000 pracownic, obsługuje obecnie ponad 2.000.000 kobiet, zatrudnionych we wszystkich gałęziach gospodarstwa narodowego.

W r. 1927 podjęty, Włochy walkę z *gruźlicą drogą ubezpieczenia społecznego*. Wydana w tym roku ustawa objęła wszystkie osoby ubezpieczone na wypadek inwalidztwa i na starość oraz ich rodziny, w sumie około 15 milionów osób. Działanie ustawy zostało rozciągnięte w r. 1936 (dekret z 19 marca 1936 r.) na drobnych dzierżawców rolnych i kolonistów, oraz ich rodziny, co powiększyło krąg ubezpieczonych do 18.000.000.

Ten ostatni akt ustawodawczy, podobnie jak i ustawa z r. 1936, dotycząca ubezpieczenia macierzyństwa w rolnictwie, uczyniła wyłom w dotychczasowym systemie włoskich ubezpieczeń społecznych w kierunku objęcia ubezpieczeniem przymusowym nie tylko osób, pozostających w stosunku pracy najemnej, ale również drobnych samodzielnich producentów rolnych.

Stworzenie specjalnego ubezpieczenia przeciw gruźlicy umożliwiło rozwój energicznej akcji przeciw tej groźnej pladze społecznej. W okresie lat 1928 — 1936 udzielono pomocy 294.000 osób kosztem 950 milionów lirów. Wynikiem tej akcji było zmniejszenie się śmiertelności z powodu gruźlicy o 40% w porównaniu z okresem przed r. 1928.

Przedmiotem badań jest obecnie kwestia rozciągnięcia ubezpieczenia przeciw gruźlicy na nauczycieli, w celu zapobieżenia zarażaniu w tak ważnym środowisku, jakim jest szkoła. W rachubę wchodzi 130.000 nauczycieli szkół powszechnych i średnich oraz 93.000 członków ich rodzin. W uwzględnieniu wymogów profilaktycznych środowiska, państwo ma przyczynić się znacznymi sumami do sfinansowania tego ubezpieczenia.

Dla uzupełnienia ochrony środowisk szkolnych rozważana jest również ewentualność objęcia ubezpieczeniem studentów szkół wyższych, wchodzących w skład faszystowskich grup uniwersyteckich, jak również osób, które ukończyły już studia, ale należą nadal do grup uniwersyteckich do 28 roku życia. Całe to środowisko obejmuje obecnie około 100.000 osób.

Instytut Faszystowski Opieki Społecznej opracował plan rozbudowy aparatu sanatoryjnego. Dotychczasowa realizacja planu objęła 37 sanatoriów z 11.979 łózkami, wzniesionych kosztem 518 milionów lirów. Pozostałe wykonanie obejmuje budowę 23 sanatoriów i kolonij wypoczynkowych posanatoryjnych. Ogólna ilość łóżek będzie wynosić 20.958.

Pobór składek wynosił w r. 1936 sumę zł. 160.000.000 lirów. wydatki około 150.000.000 lirów.

Ubezpieczenie na wypadek choroby polega we Włoszech na organizacji kas wzajemnego ubezpieczenia.

Karta Pracy zawierała zapowiedź, że „skoro to tylko będzie możliwe pod względem technicznym, umowy zbiorowe pracy obejmą swymi postanowieniami organizację kas wzajemnych ubezpieczeń na wypadek choroby z udziałem pracodawców i pracobiorców. Administracja kas będzie spoczywać w ręku przedstawicieli obu stron pod nadzorem organów korporacyjnych”.

Instytucją zorganizowaną w duchu powyższej zapowiedzi jest Kasa Chorych dla pracowników handlowych, utworzona w r. 1930 i wyposażona w statut w r. 1932. Z

końcem r. 1935 liczyła ona 249,454 członków. Członkom przysługuje wolny wybór lekarza. Wysokość składki jest ustalana corocznie przez komisję administracyjną Kasy na podstawie wyników finansowych uprzedniego okresu. Kasa wykonuje swą działalność centralistycznie dla wszystkich pracowników handlowych. Składki wynosiły w r. 1935 lirów: 34,726,549,— wypłaty świadczeń — lirów: 23,616,936.

Na terenie rolnictwa ubezpieczenie chorobowe jest administrowane przez terytorialne kasy chorych, zgrupowane w narodowej Federacji Rolniczych Kas Chorych. Do r. 1935 działalność rolniczego ubezpieczenia chorobowego była dość ograniczona. W październiku r. 1935 zostało zawarte porozumienie między konfederacjami rolniczymi, w wyniku którego zorganizowanie kas chorych zostało włączone do zbiorowych zakładów pracy jako jedno z podstawowych ich postanowień. Porozumienie to dało podstawę do pomyślnego rozwoju kas. W chwili obecnej działa 58 kas, obsługujących 1,600.000 pracowników rolnych. Działalność ich ma być rozmiarzoną na drobnych dzierżawców i kolonistów, wraz z ich rodzinami.

Na terenie przemysłu pierwsze kasy wzajemnego ubezpieczenia na wypadek choroby powstały w r. 1926 na podstawie układu międzysyndykatowego. W r. 1930 wydano statut wzorowy dla tych kas, zaś w r. 1934 dekret królewski z 6 września powołał do życia Federację Kas przemysłowych, mającą za zadanie koordynację lecznictwa i wyrównywanie niedoborów finansowych poszczególnych kas. Kasy są zorganizowane na zasadzie terytorialnej, a działalność ich jest koordynowana przez biura techniczne Federacji, utworzone w poszczególnych prowincjach. Obecnie działa 2.000 kas, a ilość ubezpieczonych wynosi 2,229,750 osób.

Świadczenia obejmują zasiłki pieniężne, opiekę lekarską, pomoc położniczą, zasiłki pogrzebowe, premie dla nowych małżeństw. Ostatnio zostały podjęte próby zorganizowania przy kasach poradnictwa zawodowego w porozumieniu z ambulatoriami i biurami pośrednictwa pracy.

W r. 1936 zawarły obie Konfederacje przemysłowe układ, na mocy którego mają powstać w każdej prowincji kasy wzajemnego ubezpieczenia na wypadek choroby dla pracowników umysłowych przedsiębiorstw przemysłowych i kooperatyw.

Zagadnienie ubezpieczenia chorobowego zbliża się w ten sposób do końcowego stadium organizacji, obejmując całe gospodarstwo narodowe.

W dziedzinie *ubezpieczenia od wypadków* okres ostatnich dziesięciu lat był poświęcony unifikacji instytucyj ubezpieczenia od wypadków, działających na podstawie ustawy z r. 1904 i zorganizowaniu ubezpieczenia przeciw chorobom zawodowym. Agendy ubezpieczenia od wypadków w przemyśle zostały ześrodkowane na podstawie dekretu z 22 maja 1933 r. w Narodowym Instytucie Faszystowskim, który od r. 1929 prowadzi również ubezpieczenie obowiązkowe przeciw chorobom zawodowym.

W r. 1935 wprowadził dekret z 17 sierpnia zasadniczą zmianę istoty działalności ubezpieczenia wypadkowego. Uprzednio ubezpieczenie było nastawione na odszkodowanie doznanej szkody. System nowy zdąży przede wszystkim do przywrócenia poszkodowanemu w granicach możliwości zdolności do pracy. Odszkodowanie jest zagadnieniem drugoplanowym. Zabiegi lecznicze i chirurgiczne mają zapobiegać utrwaleniu się skutków wypadku

i w konsekwencji konieczności odszkodowania. W tej reformie ma przejawiać się celowość społecznej polityki faszystów: ochrona zdolności do pracy pracowników, którzy powinni znajdować w instytucjach przezorności nie tyle środki odszkodowania wypadków, ile raczej pomoc przeciw utrwalaniu się szkody lub przynajmniej opiekę co do ograniczenia znaczenia szkody.

Ubezpieczenia od wypadków w rolnictwie, zorganizowane

wane dekretem z 23 sierpnia 1917 r., koncentruje się w kasach ubezpieczenia wzajemnego od wypadków w rolnictwie, obejmujących swym działaniem jedną lub kilka prowincyj. Dla uzgadniania działalności kas utworzono w r. 1930 Federację, noszącą od ubiegłego roku nazwę Narodowej Federacji faszystowskiej kas wzajemnych ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie.

(d. n.).

KSIĄŻKI I CZASOPISMA

Doc. Dr Włodz. Missiurc: Czynniki ludzkie w racjonalizacji pracy. Odbitka z miesięcznika „Wychowanie Fizyczne” 1936 Nr. 1 — 2.

Autor analizuje przemiany, jakie zaszły ostatnio w organizacji produkcji przemysłowej, jako wyraz coraz postępującej intensyfikacji życia i pracy zawodowej. Zastępowanie drogich ludzkich rąk roboczych czynnikiem mechanicznym powoduje monotonię pracy, która z ludzi robi automaty. Postęp mechanizacji zwiększa częstość wypadków przy pracy. Badanie ich przyczyn dostarcza coraz więcej dowodów doniosłości czynnika ludzkiego. Zagadnienie organizacji pracy zaprzęta od szeregu lat umysł badaczy. Badania Taylor'a rozszerzyły znacznie i pchnęły naprzód zagadnienie biologicznego podłoża pracy. Coraz bardziej rozwijają się nowe gałęzie wiedzy: fizjologia i fizjopatologia pracy. Czyniąc zadość wymaganiom racjonalizacji pracy, stosowana fizjologia pracy uwzględniła obecnie interes produkcji przy zachowaniu zdrowotności mas pracujących. Zajmuje się ona zagadnieniem kształcenia, racjonalizacji treningu, rytmu i natężenia pracy, znużenia, wypoczynku, monotonii, wypadków, wpływów wszelkich warunków pracy na ustrój ludzki i t. p.

Dr J. Szumski.

Doc. Dr Włodzimierz Missiuro: Badania nad wpływem wypoczynku czynnego w pracy zawodowej. Wydawn. „Przeglądu fizjologii ruchu” 1937 r.

Na wstępie autor zapoznaje ze stanem obecnym badań nad zagadnieniem wypoczynku, akcentując jego znaczenie dla wzmocnienia tęczyzny i przedłużenia zdolności do pracy zarobkowej, co leży zarówno w interesie pracownika jak i pracodawcy. Skomplikowane zagadnienia wymagają dokładnych i wnikliwych analiz ze strony ekonomicznej, organizacyjnej, fizjologicznej i higienicznej. Sprawy te są obecnie traktowane szablonowo wskutek czego marnuje się nieproduktywnie siły ludzkie. Zły stan ekonomiczny robotnika, odbija się ujemnie na warunkach jego bytu i odżywiania, prowadząc do obniżenia odporności na znużenie. We wszelkich reformach w kierunku racjonalizacji pracy należy uzgodnić wymagania biologiczno-lekarskie z elementami natury technicznej, ekonomicznej i ideowej.

Skrócenie dnia pracy spowodowało zwiększenie jej wydajności. Do tego celu służą przerwy wypoczynkowe, które w sposób właściwy wykorzystane powodują w następstwie podniesienie nie tylko ilości, ale i jakości produkcji, jak to wykazały liczne badania.

Wydajność pracy badana w sposób naukowy może

zrzucić właściwe światło na efekt wypoczynku. W chwili pojawienia się spadku wydajności, winna nastąpić przerwa wypoczynkowa, po której stwierdza się znaczne zmniejszenie spadku krzywej wydajności. Szereg poważnych badaczy jest zdania, że przerwy dłuższe ponad 10 min. nie są wskazane, gdyż dłuższy wypoczynek obniża poziom dynamiki funkcjonalnej i powoduje konieczność nowego wciągania się organizmu w pracę.

Powszechnie panuje przekonanie, że zupełne wstrzymanie się od wszelkich ruchów, lub sen stanowią kwintesencję wypoczynku. Badania Vernon'a, Ford'a, Setchenow'a wykazały, że wypoczynek czynny ma wpływ daleko dodatniejszy na organizm. Przy umiejętnym zastosowaniu pracy innych mięśni poprzednio nieczynnych, przyspiesza się wypoczynek zmęczonych grup mięśniowych. Wzrasta przy tym wydajność pracy i odporność na znużenie. Niezależnie od efektu doraźnego, objawiającego się w warsztacie pracy, stwierdza się po dłuższym czasie poprawę ogólnego stanu zdrowia.

Jako teren własnych badań wybrał Dr Missiuro fabrykę wyrobów gumowych „Rygawar” w Warszawie. Stosowano przerwy wypoczynkowe z gimnastyką, poddając robotnice dokładnej obserwacji i badaniom. Autor poddał dokładnym badaniom: środowisko i warunki pracy i przeprowadzał bardzo skrupulatną analizę elementów składowych wytwórczości. Następnie prowadzono żmudne badanie fizjologiczne w zakresie oddychania i wymiany gazów, krążenia (tętno, krew, cukier), czynności nerek, wreszcie przeprowadzono badania ergografem Mosso i dynamometrem Collin'a.

Porównanie zmian fizjologicznych w ciągu całego dnia pracy ze zmianami po wprowadzeniu wypoczynku czynnego pozwoliło stwierdzić, że 10-minutowe ćwiczenia gimnastyczne prowadzone podczas wypoczynku nie wywierają ujemnego wpływu na stan organizmu i wydajność pracy. Zaobserwowano dodatni wpływ takiego wypoczynku na stan psychiczny, niwelujący skutki monotonii pracy.

Autor wstrzymuje się na razie z wypowiedaniem daleko idących wniosków na podstawie swoich obecnych badań.

Dr J. Szumski

Die Lungentuberkulose in der Begutachtung zum Gebrauch in der Praxis dargestellt von Dr. Martin Eltze 1936 r. str. 80, cena 4.20 Mk Księg. wydawnicza Rich. Schoetz Berlin S. W. 68.

W trudnej i skomplikowanej dziedzinie orzecznictwa gruźlicy książka ta ma stanowić praktyczny poradnik dla lekarzy. Na wstępie szkicuje autor zwiąże i poglądowo

istotę, powstawanie, rozwój i klasyfikację gruźlicy u dorosłych i dzieci, podnosząc szczególnie znaczenie wrodzonej konstytucji i wpływ środowiska.

W związku z dużym postępem rentgenodiagnostyki, nie należy nigdy zaniedbywać dokładnego badania fizykalnego i wszelkich innych badań pomocniczych. W tym celu autor szkicuje dokładnie cały tok badania klinicznego, dając również praktyczne wskazówki z zakresu diagnostyki różniczkowej.

W ocenie przypadków należy bardzo doceniać znaczenie czynnika dziedziczności i mieć dokładny wywiad w kierunku całej rodziny.

Z zakresu orzecznictwa porusza autor zagadnienie niezdolności do pracy w ogóle i do pracy zawodowej, wpływ wypadków na przebieg gruźlicy i gruźlicy jako choroby zawodowej. Szczególnie ważne ze względów praktycznych są ustępy, w których autor wypowiada się o zdolności do pracy chorego w związku z wykonywanymi różnymi zabiegami leczniczymi. Jak wiemy, leczenie gruźlicy płuc zmienia się coraz bardziej z zachowawczego na radykalne i przechodzi stopniowo w ręce wytrawnych chirurgów. W związku z tym coraz częściej wykonywane są różne zabiegi, jak odma gazowa i olejowa, przepalanie zrostów metodą Jakobaeus'a, przecinanie i wrywanie nerwów przeponowych, plastyka klatki piersiowej i t. p. W tych wszystkich wypadkach autor stara się dać wytyczne dla orzecznictwa o niezdolności do pracy, dołączając do tego kwalifikowanie różnych stanów w związku z licznymi powikłaniami gruźlicy płuc. W obszerniejszym rozdziale omówione jest zagadnienie współistnienia pylic płucnych i gruźlicy płuc, następnie stanowisko lekarza w udzielaniu zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego i w ocenie konieczności przerwania ciąży. Wskazówki do kwalifikowania przy kierowaniu chorych do leczenia sanatoryjno-klimatycznego kończą tę cenną pracę. *Autor podnosi, że orzecznictwem gruźlicy może się zajmować wyłącznie doświadczony specjalista ftjzjolog, stosujący zasadę wybitnie indywidualnego traktowania każdego przypadku, unikając przy tym wszelkiego szablonu.*

Dr J. Szumski.

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ.

REVUE INTERNATIONALE DU TRAVAIL —

miesięcznik, Genewa.

Vol. XXXVI. Nr 1. Lipiec, 1937.

Maurette Fernand: Un an d'„expérience“ française. (Rok doświadczeń francuskich na polu ustawodawstwa społecznego — dok. w nr. nast.).

Geck Ad., dr: La nouvelle orientation de la politique sociale en Allemagne. (Nowy kierunek polityki społecznej w Niemczech).

INFORMATIONS SOCIALES — tygodnik, Ge-

newa.

Vol. LXIII. Nr 9. 30 sierpnia 1937.

Rapport actuariel sur l'assurance — maladie — in validité en Grande-Bretagne. (Sprawozdanie aktuarialne ze stanu ubezpieczenia na wypadek choroby i inwalidztwa w Wielkiej Brytanii).

REICHSARBEITSBLATT — dekada, Berlin.

Nr 22 z dn. 5 sierpnia 1937.

Lüders, Else: Ressefragen in der sozialen und wirtschaftlichen Entwicklung Ostafrikas. (Zagadnienia raso-

we w społecznym i gospodarczym rozwoju wschodniej Afryki)

Nr 24 z dn. 25 sierpnia 1937.

Zwei Stimmen zur Eigentumsfrage. (Dwa głosy o kwestii własności):

I. Seesemann, Kurt: Arbeit und Eigentum. (Praca a własność).

II. Brauweiter, Heinz: Eigentum und Sozialpolitik. Die Bedeutung des Eigentums in der Sozialpolitik. (Własność a polityka społeczna. Znaczenie własności w polityce społecznej).

DIE ORTSKRANKENKASSE — dekada, Berlin.

Nr 20 z dn. 11 lipca 1937.

Anders G.: Urlaub und Sozialversicherung. (Kwestia urlopów a ubezpieczenia społeczne — dok. w Nr. 21).

Nr 21 z dn. 21 lipca 1937.

Schiekel dr: Versicherungsträger und private Versicherungsgesellschaften. (Instytucje ubezpieczeń społecznych a prywatne towarzystwa ubezpieczeniowe).

Nr 20 z dn. 1 sierpnia 1937.

Zschucke, dr: Die neuen Unterstützungssätze in der Arbeitslosenhilfe. (Nowe normy zasiłków w akcji pomocy dla bezrobotnych).

Nr 23 z dn. 11 sierpnia 1937.

Kadgiehn, Fritz dr: Das Verhältnis von Wochenhilfe zur Krankenhilfe. (Stosunek pomocy połogowej do ogólnej pomocy leczniczej dla ubezpieczonych).

Wagner: Familienhilfe und Barleistungen für kinderreiche Familien. (Pomoc dla rodzin i świadczenia pieniężne dla rodzin, mających większą liczbę dzieci).

Nr 24 z dn. 21 sierpnia 1937.

Kreil, dr: Die Anstaltspflege im Rahmen der Wochenhilfe. (Opieka zakładowa w ramach pomocy połogowej).

Nr 25 z dn. 1 września 1937.

Lauterbach, dr: Krankenkassen und Berufsgenossenschaften. (Kasy Chorych a spółki zawodowe).

DIE REICHSVERSICHERUNG — miesięcznik, Berlin.

Nr 6 z 1937 r.

Wogan, dr: Einfluss der Kassengrösse auf die wirtschaftlichkeit der Krankenkassen. (Wpływ wielkości Kas chorych na oszczędność ich gospodarki).

Nr 7 z 1937 r.

Schiekel, dr: Die Familienangehörigen in der Sozialversicherung. (Członkowie rodzin w ubezpieczeniu społecznym).

DIE BETRIEBSKRANKENKASSE — dwutygodnik, Berlin.

Nr 14 z dn. 25 lipca 1937.

Alexander, K.: Luftschutz und Unfallversicherung.

Nr 15 z dn. 10 sierpnia 1937.

Zawezky, dr: Krankenkassen und Arbeitslosenversicherung unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung. (Kasy Chorych a ubezpieczenie na wypadek bezrobocia — ze specjalnym uwzględnieniem orzecznictwa).

MONATSCHRIFT FÜR ARBEITER UND ANGESTELLTEN VERSICHERUNG — miesięcznik, Berlin.

Nr 9 — wrzesień, 1937.

Peters Horst: Ein Jahr vertrauensärztlicher Dienst in der Krankenversicherung. (Po roku działalności służby lekarzy zaufania w ubezpieczeniu na wypadek choroby) — PUS — nr. 10

roby).

Haneisen, dr: Die Eingliederung der Ersatzkassen in die Sozialversicherung. (Włączenie kas zastępczych do systemu ubezpieczeń społecznych).

SOZIALE PRAXIS —

Nr 29 z dn. 16 lipca 1937.

Kerber, Robert: Die Entwicklung der österreichischen Sozialversicherung. (Rozwój ubezpieczeń społecznych w Austrii).

Sitzler, dr: Internationale Arbeitskonferenz, 1936. (Międzynarodowa Konferencja pracy w r. 1936).

Nr 33 z dn. 6 sierpnia 1937.

Die Weiterbildung des Heimarbeiterschutzes. (Dalszy rozwój ochrony prawnej chałupników).

Nr. 34 z dn. 13 sierpnia 1937.

Seiler, Reinhold: Arbeitseinsatz und Arbeitsverdienst im Kohlenbergbau. (Stawki płac i zarobki robotnicze w górnictwie węglowym).

Schieren, dr: Wie wirkt sich die Zusammenlegung von Krankenkassen aus? (Łączenie Kas Chorych w większe jednostki).

DIE SOZIALVERZICHERUNG — miesięcznik, Wiedeń.

Nr 8 — sierpień 1937.

Burda, Franz: Berufständische Gliederung der Sozialversicherung? (Rozczłonkowanie ubezpieczeń społecznych na grupy zawodowe).

Wieder, Karl: Die Staublungerkrankungen der Arbeiter. (Zachorowania na pylicę pośród robotników).

Nr 9 — wrzesień, 1937.

Czerny, Ferdinand: Über die Wahrung der Antwortschaften in der Pensionsversicherung der Angestellten. (O zachowaniu uprawnień w ubezpieczeniu emerytalnym pracowników umysłowych).

Metzler, Hermann: Die Krankenversicherung in der Schweiz. (Ubezpieczenie na wypadek choroby w Szwajcarii).

LE ASSICURAZIONI SOCIALI — dwumiesięcznik, Rzym.

Nr 3: maj — czerwiec, 1937.

Mikelli, Guido: La mortalità per tubercolosi in Italia nel periodo dal 1925 al 1935. (Umieralność na gruźlicę we Włoszech w latach 1925 — 1935).

Weber, Charles H.: L'assicurazione contro la tubercolosi nella Svizzera. (Ubezpieczenie od gruźlicy w Szwajcarii).

Glazer, Milan: Cenni sulla situazione della assicurazioni sociali in Jugoslavia. (Stan ubezpieczeń społecznych w Jugosławii).

Schoenbraun, Emil: Il risanamento dell'assicurazione Sociale dei minatori in Cecoslovacchia. (Uzdrowienie ubezpieczenia społecznego górników w Czechosłowacji).

SOZIALE REVUE — miesięcznik, Praga.

Nr 6-7: czerwiec — lipiec 1937.

Schmidt, Adolf: Wirtschaft und Sozialpolitik in Kanada. (Gospodarstwo społeczne i polityka społeczna Kanady).

THE MINISTRY OF LABOUR GAZETTE — miesięcznik, Londyn.

Nr 7 z lipca 1937.

Unemployment Benefit Act in South Africa. (Zasłki dla bezrobotnych w Afryce południowej).

Nr 8 z sierpnia 1937 r.

Unemployment Assistance Board: Report for the year 1936. (Sprawozdanie Urzędu pomocy dla bezrobotnych za rok 1936).

CHRONIQUE DE LA SECURITE INDUSTRIELLE — dwumiesięcznik, Genewa.

Nr 3: maj — czerwiec, 1937.

L'Organisation des services de sécurité dans les entreprises industrielles en Suède. (Organizacja służby bezpieczeństwa pracy w przedsiębiorstwach przemysłowych w Szwecji).

PRZEGLĄD PRASY KRAJOWEJ.

Goniec Nadwiślański (Grudziądz) z dn. 5 września b. r. i *Gazeta Grudziądzka* z dn. 14 września b. r. zamieściły artykuł p. t. „Trzeba natychmiast przywrócić samorząd w Ubezpieczalniach Społecznych”. Autor opierając się na interpelacji posła Krukowskiego, wykazuje istniejące zdaniem jego błędy w gospodarce komisarycznej Ubezpieczalni Społecznych, i wzrost z rokiem każdym w budżecie ubezp. społ. sumy wydatków administracyjnych. Sposób zaradzenia istniejącemu stanowi rzeczy, przewiduje w przywróceniu samorządu na terenie ubezpieczalni społecznych.

Gazeta Polska z dn. 12 września b. r. w artykule p. t. „Realizacja bezpieczeństwa pracy” podkreśla możliwości i zasięg realnej pracy na terenie bezpieczeństwa pracy w ośrodkach przemysłowych i handlowych przez Instytut Spraw Społecznych i Zakład Ubezpieczeń Społecznych w akcji zapobiegania wypadkom w zatrudnieniu, oraz chorobom zawodowym. Głównym czynnikiem wysokiego poziomu działalności Instytutu Spraw Społecznych w dziedzinie bezpieczeństwa pracy w przemyśle są organizowane bezpośrednio przy fabrykach i biurach technicznych odpowiednie komórki pod postacią kół lub sekcji bezpieczeństwa pracy. W skład poszczególnych kół wchodzi nie tylko kierownicy czy inżynierowie danego zakładu, ale i wykształceni fachowo robotnicy, których praca na terenie kół jest bardzo owocną. Działalność kół bezpieczeństwa pracy datuje się zaledwo od r. 1934. Należy przypuszczać, że zainteresuje ona szersze koła przemysłowców i to nie tylko przemysłowców społecznie uświadomionych. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym przewiduje bowiem przeniesienie do niższej kategorii składek ubezpieczeniowych tych zakładów, w których warunki będą dawały gwarancję bezpiecznej pracy.

Ruch Pracowniczy z dn. 15 września zamieścił notatkę p. t. „Poradnie Ubezpieczeniowe przy związkach pracowniczych i robotniczych”. W notatce tej autor daje obraz owocnej pracy Związku Zawodowego Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych. Aktualnie centrala Z. Z. P. I. U. S. przystępuje do realizacji

zasadniczego punktu swej deklaracji ideowej — „obowiązku służby dla idei ubezpieczeń społecznych”. Związek Z. P. I. U. S. zwraca się do związków zawodowych w Polsce z propozycją utworzenia przy tych związkach poradni ubezpieczeniowych. Poradnie te zaopatrzone w bogaty materiał informacyjny staną się bezwzględnie najżywczymszym i bezpłatnym doradcą ubezpieczonych w bieżących sprawach ich ubezpieczenia, będąc jednocześnie najlepszym propagatorem tych ubezpieczeń.

Dziennik Poranny (Warszawa) z dn. 5 września b. r. daje przedruk z „Pracownika Bankowego” z dn. 1 września, uwag p. t. „Przed twardą i pracowitą jesienią”. Autor uwag, powołując się na interpelację posła Krukowskiego, i wykazując wady i niedomagania gospodarki komisarycznych rządów w Ubezpieczalniach Społecznych, widzi jako środek zaradczy przywrócenie samorządu w Ubezpieczalniach Społecznych.

Ilustrowany Kurjer Codzienny z 23 września b. r. w swej notatce p. t. „Jak wypełnić luki w finansach ubezpieczeń społecznych” podaje informacje w związku z podjęciem prac przez komisję międzyzrybową powołaną przez Związek Izb Przemysł. Handl. w sprawie reformy ubezpieczeń społecznych. Koła gospodarcze zwracają uwagę, że redukcja kosztów administracji zmniejszyłaby jedynie nieznacznie luki w finansach ubezpieczeń społecznych. Wobec tego, że największe luki wykaże zapewne ubezpieczenie społeczne pracowników umysłowych — koła gospodarcze przewidują konieczność przedłużenia okresu wyczekiwania na rentę (5 lat) oraz częściowe zmniejszenie wymiaru renty. Dalej zdaniem kół gospodarczych należałoby może za przykładem Niemiec skasować drobne renty inwalidzkie, które nie mają wielkiego znaczenia dla ubezpieczonego, zaś w sumie czynią dużą pozycję w finansach ubezpieczenia. Rentę należałoby wtedy wypłacać dopiero, gdy utrata zdolności do pracy przekracza 20 — 25 proc. Należałoby zreformować ubezpieczenie górników i skasować podwójne ubezpieczenie emerytalne na Górnym Śląsku.

Gazeta Polska z 20 września b. r. w artykule p. t. „Kasy emerytalne” omawia ubezpieczenia dobrowolne, o charakterze prywatnym w niektórych zakładach przemysłowych i ośrodkach fabrycznych. Dobrowolne ubezpieczenia są pozostałością z czasów, kiedy nie było przymusu ubezpieczenia. Nie zniesiono ich z chwilą wprowadzenia obowiązku powszechnego ubezpieczenia, choć nasuwa się kwestia zbędności podwójnego ubezpieczenia dla poszczególnych zakładów pracy. System przymusowych ubezpieczeń społecznych obejmując szerokie rzesze pracowników i ograniczając się do nieznacznej stosunkowo składki, dać może minimalne zabezpieczenie. Instytucje zaś dobrowolnych ubezpieczeń, opierając się na zgodzie zainteresowanych, mogą bez wzbudzenia czyjegokolwiek niezadowolenia pociągnąć do znacznie większych świadczeń, i dzięki temu mogą dawać poważne zabezpieczenie. Po za tym dobrowolne ubezpieczenia mogą być dopasowywane swą strukturą do jednej gałęzi pracy, a nawet do poszczególnych zakładów pracy. Członkowie dobrowolnych instytucji ubezpieczeniowych wykazują na ogół duże przywiązanie do swoich różnego rodzaju kas (pożrębowych, emerytalnych i t. d.) i bez zastrzeżeń ponoszą ciężary na rzecz przymusowych instytucji ubezpieczeniowych jak i swoich kas emerytalnych.

Nasz Przegląd z dn. 23 września w artykule p. t.

„Gospodarcze usamodzielnienie się pracownika a świadczenia z powodu braku pracy”, poddaje krytyce interpretację Rozporządzenia Prezydenta R. P. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, o prawach do świadczeń na wypadek braku pracy z powodu gospodarczego usamodzielnienia się pracownika, stosowaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który odmawia prawa do świadczeń ubezpieczonemu bez pracy, w wypadku gdy ten ostatni usamodzielniał się gospodarczo.

Depesza z dn. 9 września 1937 w artykule p. t. „Zapomniana reforma” opierając się na notatkach i artykułach zamieszczanych w „Przeglądzie Gospodarczym” wykazuje ciągłą aktualność zreformowania gruntownego ubezpieczeń społecznych w Polsce, mimo kilkakrotnych prób, jakie już miały miejsce. Nie odniosły bowiem one spodziewanych i pożądaných efektów.

Przegląd Gospodarczy z dn. 1 września, b. r. umieścił artykuł p. t. „Zapomniana Reforma”. Autor artykułu po scharakteryzowaniu zmian, jakie poczyniono w ubezpieczeniach społecznych w Niemczech, odtwarza nam wysiłki poczynione w tym kierunku w Polsce. Więc: ustawa scaleniowa w r. 1933, powołana specjalnie komisja dla spraw finansowych w r. 1934, która skonstatowała rosnący wciąż deficyt techniczny sięgający w 1934 r. 140 milionów zł., następnie w r. 1936 ukazał się dekret obniżający wysokość składek na ubezpieczenie emerytalne o blisko 20%, a ubezpieczenia wypadkowe o 8% na przeciąg dwu lat. Została powołana specjalna komisja złożona z przedstawicieli świata pracodawców, świata pracy i rzeczoznawców ubezpieczeniowych. Przedstawiciele świata pracy oświadczyli, że zagadnienia ogólniejszej natury mogą być dyskutowane jedynie przez władze samorządowe. Autor podkreśla, że rząd, interesuje się dość jednostronnie ubezpieczalniami społecznymi — a przeważnie sprawą lokat kapitału. Wobec bezwzględnej dotychczas pracy nad reformą ubezpieczeń społecznych w Polsce i traktowania jej dość powierzchownie, należy podjąć akcję — wedle stanowiska autora — na rzecz dalszej gruntownej reformy ubezpieczeń społecznych w Polsce.

W Ruchu pracowniczym z 15 września b. r. ukazał się artykuł p. St. Gackiego p. t. „Jak rozwiązano ostatni samorząd w ubezpieczeniach”. Autor omawia okoliczności, w których na tle ciężkiej położenia finansowego funduszu ubezpieczenia pracowników umysłowych na wypadek braku pracy na przełomie lat 1932/1933 nastąpił konflikt między Tymczasową Komisją Zarządzającą byłego ZUPU w W-wie i władzą nadzorczą co do środków zaradczych dla sanowania funduszy, który to konflikt spowodował rozwiązanie organu samorządowego. Autor wyraża mniemanie, że stanowisko zajęte wówczas przez przedstawiciela Unii Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych było słusznym i, że zarząd w ubezpieczeniach społecznych winien być oddany w ręce samym ubezpieczonym.

Grodzieński Dziennik Kresowy z 16 września r. b. omawia w artykule p. t. „Podstawa wymiaru rent wypadkowych pracowników rolnych” sposób ustalania tych rent i współdziałanie wojewódzkich władz administracji ogólnej przy ustalaniu zryczałtowania zarobków pracowników rolnych.

Kurier Poranny (W-wa) z dn. 9 września b. r. w swym reportażu p. t. „W obozie robotniczym nad morzem” daje wywiad z robotnikami korzystającymi z wywczasów w

dla robotnika pracującego i mieszkającego przeważnie w obozie zorganizowanym w Witominie k/Gdyni. Dowiadujemy się z ich ust jakim prawdziwym dobrodziejstwem nieodpowiednich warunkach higienicznych, jest dwutygodniowy wypoczynek w obozie zorganizowanym nad morzem przez Ubezpieczalnię Społeczną.

Front Robotniczy z dn. 17 września b. r. zamieścił reportaż p. t. „Wczasy robotnicze” z życia pracowników fizycznych w dwu obozach wypoczynkowych zorganizowanych przez Ubezpieczalnię Społeczną. A to w Witominie pod Redłowem, gdzie w czasie od 24 czerwca do 21 sierpnia bawiło 670 osób w czterech turnusach dwutygodniowych, oraz obóz zorganizowany w Borowie, pod Kartuzami.

Mały Dziennik z dn. 5 września b. r. swym reportażem p. t. „Za mało dla dzieci” zwraca uwagę na konieczność ciągłego rozszerzania leczenia profilaktycznego dzieci w wieku szkolnym. 90% blisko dzieci robotniczych i gorzej sytuowanych pracowników umysłowych żyje i wzrasta w nieodpowiednich warunkach. Dotychczas szkoły lecznicze, zorganizowane przez Z. U. S., znajdują się w Kiekrzu pod Poznaniem (przez cały rok), w Ciechocinku i Druskiennikach (sezonowe, czteromiesięczne), oraz kolonia leczniczo-szkolna w Busku. Na akcję tę poświęca Z. U. S. około 2 milionów zł. rocznie.

Express Poranny z 6 września b. r. zamieścił reportaż p. t. „Dzieci Zamościa pod opieką Ubezpieczalni Społecznej”. Ubezpieczalnia w Zamościu urządziła we własnym zakresie 6-tygodniową kolonię letnią w Krasnobrodzie o 27 km. od Zamościa oraz półkolonię dla 250 dzieci w Zamościu.

Kurier Poranny z dn. 7 września b. r. w swym reportażu p. t. „Dzieciarnia na półkoloniach” daje obraz przyjemnego i zdrowego spędzenia dni letnich dzieciarni miejskiej w ogródkach jordanowskich i półkoloniach.

Mały Dziennik z dn. 17 września b. r. w art. p. t. „Dlaczego zwolniono tempo”, omawia przyczyny zaniechania akcji budownictwa mieszkaniowego przez Z. U. S. Ze względu na ciągłe zapotrzebowanie na lokale mieszkalne, jest to może najpewniejsza — pisze *Mały Dziennik* — lokata kapitału. Także przy podjęciu żywej akcji budowlanej zatrudniłby Z. U. S. częściowo bezrobotnych przez uruchomienie wielu warsztatów pracy.

Dobry Wieczór z 18 września b. r. w reportażu p. t. „Typowe zjawisko u ubezpieczonych” daje nam obraz, jak to na skutek zakorzenionej nieufności do Ubezpieczalni i lekarza domowego, pacjent, wierząc, że lekarz prywatny, biorąc drożej za wizytę lepiej leczy, po próbie przekonuje się, że i recepta i diagnoza są identyczne z wydanymi przez lekarza domowego.

W POWSZECHNOŚCI UBEZPIECZEŃ—ICH SIŁA

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W BIAŁYMSTOKU ogłasza

konkurs

na stanowisko lekarza domowego w Białymstoku i Czyżewie.

Kandydaci na te stanowiska winni posiadać kwalifikacje, określone § 2 wytycznych do umów z lekarzami U. S. i winni składać podania do Ubezpieczalni Społecznej w Białymstoku (ul. S-to Jańska 9) w terminie do dnia 15 października 1937 r.

Do podań należy dołączyć następujące dokumenty oryginalne lub uwierzytelnione ich odpisy:

- 1) metrykę urodzenia,
- 2) dowód obywatelstwa polskiego,
- 3) dyplom lekarski,
- 4) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej,
- 5) dokument wojskowy,
- 6) własnoręcznie napisany życiorys,
- 7) świadectwo z odbytej praktyki,
- 8) świadectwo o przesłuchaniu kursu ratownictwa przeciwgazowego.

Stanowiska te są do objęcia od dnia 1 listopada 1937 r., przy czym ryczałtowe wynagrodzenie miesięczne w Białymstoku wynosi 560 zł. oraz dodatek w sumie 100 zł. na koszty związane z prowadzeniem gabinetu i rozjazdami do chorych, a w Czyżewie 70 zł. mies. oraz dodatek w sumie 10 zł.

Lekarz Naczelny Dyrektor
Ubezpieczalni Społecznej Ubezpieczalni Społecznej
w Białymstoku. w Białymstoku.
Dr. K. Ryder M. Bogdański

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W PRZEMYSŁU ogłasza

konkurs

na stanowisko lekarza domowego z siedzibą w Pruchniku, pow. Jarosław.

Kandydaci na to stanowisko winni dołączyć do podania następujące oryginalne dokumenty lub ich uwierzytelnione odpisy:

1. metrykę urodzenia, 2. dowód obywatelstwa polskiego, 3. świadectwo z poprzedniej pracy, 4. dyplom lekarski, 5. dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, 6. własnoręcznie napisany życiorys, 7. świadectwo z wysłuchanego kursu obrony przeciwgazowej.

Kandydaci winni posiadać kwalifikacje i warunki, określone dla tego rodzaju stanowisk w § 2 „Wytycznych dla umów z lekarzami”, ogłoszonych w *Dzienniku Urzędowym Izby Lekarskiej* Nr 9 z 1933 r. Znajomość położnictwa obowiązkowa.

Szczegółowe warunki pracy i płacy zostaną podane przy zawieraniu umowy. Liczba ubezpieczonych w rejonie Pruchnik wynosi 200 osób.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Przemysłu, ul. Grotgiera 5 w terminie do dnia 20 października 1937 r. godz. 12 w południe w zapieczętowanej kopercie z napisem: „Konkurs na stanowisko lekarza domowego w Pruchniku”.

Podania pozostawione bez odpowiedzi do dnia 1 grudnia 1937 r. należy uważać za nieuwzględnione. Objęcie stanowiska w Pruchniku z dniem 1 grudnia 1937 r.

Jarosław, dnia 25 września 1937 r.

Lekarz Naczelny: Dyrektor:
Dr Jan Freundlich m. p. Henryk Zins m. p.

RÉSUMÉ DES ARTICLES IMPORTANTS

INHALTSANGABE DER WICHTIGSTEN AUFSÄTZE

W. KĘPIŃSKI

L'ASSURANCE SUPPLÉMENTAIRE DES TRAVAILLEURS DES CHEMINS DE FER, OCCUPÉS SUR LE TERRAIN DES VOÏEVODIES OCCIDENTALES.

L'assurance des travailleurs des chemins de fer n'est par réglée uniformément pour tout le réseau de l'entreprise. „Les chemins de fer de l'Etat polonais“. Hors les personnes, embrassées par les dispositions spéciales d'assurance invalidité — vieillesse — décès, il y en a d'autres travailleurs des chemins de fer, soumis au régime d'assurance générale, en outre une spéciale catégorie des travailleurs est assujettie à l'assurance à la Caisse d'Assurance d'Invalidité — Vieillesse — Décès pour les Travailleurs des Chemins de Fer dans l'ancienne région prussienne fonctionnant sur le territoire des voïevodies de Poznań, de la Poméranie et de la partie hautesilésienne de la voïevodie de Silésie.

La susdite Caisse se divise en deux sections A et B. La section A sert à l'exécution de l'assurance-invalidité-vieillesse-décès normale réglée par la loi sur l'assurance sociale du 28 mars 1933 (voïevodie de Poznań et de la Poméranie) par l'Ordonnance d'Assurance du Reich (Haute-Silésie).

La section B est destinée à l'exercice de l'assurance supplémentaire (non prévue par les lois sus-citées), consistant à l'attribution des pensions supplémentaires aux assurés.

Les pensions de la section B sont nommées supplémentaires, au contraire des pensions légales dues de la part de la section A. La section B de la Caisse invalidité-vieillesse-décès, comme d'ailleurs toute la Caisse, embrasse par son activité les territoires des voïevodies de Poznań, de la Poméranie et de la partie haute-silésienne de la voïevodie de Silésie. Au point de vue d'organisation la Caisse agit comme une personnalité juridique cependant en réalité il existent deux Caisses, notamment la Caisse, fonctionnant à la Haute Silésie et la Caisse, fonctionnant sur le territoire de la Voïevodie de Poznań et de la Poméranie. De base légale à l'activité des caisses sur le terrain des voïevodies de Poznań et de la Poméranie sert le règlement du ministre de l'ancienne région prussienne du 10 septembre 1920, publié d'entente avec le ministre des chemins de fer et le ministre du travail et de l'assistance sociale (Journal Officiel du Ministère de l'ancienne région prussienne pos. 455).

D'après le règlement en question, la Caisse des Retraites pour les ouvriers de l'association des chemins de fer de Hessen et de la Prusse autant qu'elle fonctionne sur le territoire de l'ancienne région prussienne, est rem-

WINCENTY KĘPIŃSKI.

DIE ZUSATZVERSICHERUNG DER EISENBAHNBEDIENTETEN IN DEN WESTLICHEN WOJEWODSCHAFTEN.

Die Zusatzversicherung der Eisenbahnbedienteten in den westlichen Wojewodschaften Polens wird durch die Pensionskasse für die Arbeiter der Staatseisenbahnen in den ehem. preussischen Gebieten durchgeführt, welche in zwei Abteilungen eingeteilt ist, und zwar die Abteilung A (welche die allgemeine Invalidenversicherung dieser Gruppe der Arbeiterschaft gegenüber anwendet) und die Abteilung B welcher eine besondere Zusatzversicherung obliegt, aus der entsprechende Zuschüsse zu den gesetzlichen Leistungen gewährt werden.

Die Abteilung B besteht in Deutschland eigentlich schon seit fast 80 Jahren. Doch wurde sie endgültig in dieser Form, in der sie jetzt existiert, erst am 1 Januar 1891 gebildet, an dem die allgemeine Invaliden- und Altersversicherung eingeführt wurde. Im Zusammenhang mit dem Gesetz vom 13 Juni 1899 bekam sie eine andere Bezeichnung: „Pensionskasse für die Arbeiter der preussisch-hessischen Eisenbahngemeinschaft“.

Nach dem Wechsel der Staatshoheit blieb die Zusatzversicherung der Eisenbahnbedienteten in den Wojewodschaften Posen und Pomerellen und in Oberschlesien bestehen.

Die Rechtsgrundlage dieser Versicherung in den westlichen Wojewodschaften bildet die Verordnung des Ministers der ehem. preussischen Gebiete vom 10 September 1920; auf Grund dieser Verordnung wurde zur Ausführung der Versicherung der Eisenbahnbedienteten ein besonderer polnischer Sozialversicherungsträger und zwar die obengenannte Pensionskasse in Poznań (Posen) zum Leben gerufen. Diese Kasse besitzt kein neues Statut, das alte deutsche wurde aber in mehreren Punkten abgeändert.

Einer Anordnung des Eisenbahnministeriums gemäss wurde nach der Aufteilung Schlesiens in Katowice (Kattowitz) ein Bezirksausschuss der Posener Pensionskasse gebildet in dem die im oberschlesischen Teil der schlesischen Wojewodschaft beschäftigten Eisenbahner ver-

placée par la Caisse d'assurance-invalidité-vieillesse-décès des ouvriers des chemins de fer d'État de l'ancienne région prussienne laquelle intercepte les droits et les obligations de l'ancienne Caisse en ce qui concerne l'assurance des ouvriers.

Faute de promulgation d'un nouveau statut de la Caisse on a introduit à l'ancien statut une série des changements et des compléments approuvés par les autorités polonaises de surveillance. Le conseil d'administration de la Caisse avec le président à la tête fonctionne depuis le 22 décembre 1922.

Chaque section possède une personnalité juridique particulière ainsi qu'un fond particulier, quoique toutes les fonctions de la Caisse soient gérés par une seule administration.

Sont soumis à l'assurance à la section B au service régional 1 et 2 les travailleurs, assujettis à cette assurance à la date du 31 décembre 1933. Ce sont les travailleurs physiques saisonniers ainsi que les travailleurs physiques stables (avant le 1 février 1934 ainsi dites non-stabilisés) rangés au nombre des non-stabilisés jusqu'à la date du 31 janvier 1934 et lesquels à la date du 31 décembre 1933 ont été soumis à l'assurance à la Caisse. Les assurés travailleurs stables depuis le 1 février 1934 tombent sous les dispositions de l'assurance-invalidité-vieillesse-décès des chemins de fer, suivant § 45 de ces dispositions.

En dehors, à la section B sont soumis aussi les travailleurs des administrations des voies navigables (l'art. 4 al. 2 du règlement suscité de la Caisse d'Assurance-invalidité-vieillesse-décès) ou les personnes, occupées aux constructions navales d'État, si au moment de la soumission à l'assurance elles n'étaient pas âgées plus de 40 ans. Soumise à l'assurance à la section B est la personne, assurée à la section A depuis un an.

Les assurés à la section B (vu leurs ayants droits) peuvent prétendre aux prestations suivantes: 1) les rentes supplémentaires, 2) les rentes supplémentaires des veuves, 3) les rentes supplémentaires des orphelins, 4) en cas de décès, 5) le remboursement des cotisations.

Les dépenses aux prestations sus-citées couvrent les revenus: a) des taxes préliminaires, b) des cotisations, c) des fonds.

Tous les revenus de la section B ne suffisent pas pourtant à la couverture de ces obligations, c'est pourquoi dans le proche avenir la solvabilité de la Caisse pourrait devenir douteuse si les mesures nécessaires ne seront pas prises au moment décisif.

Il faut ajouter, que les obligations de la section B ne sont couvertes que par ses propres fonds. Pour le paiement des rentes de la section B ne sont responsables ni le Trésor d'État ni non plus l'entreprise „Les Chemins de Fer d'État Polonais“ Dans le cas de l'ébranlement de l'équilibre financier de la Caisse l'Assemblée Générale des Délégués saura voter les mesures nécessaires tendant à assurer à son état financier un équilibre parfait.

sichert sind; der Sitz der zwei anderen Bezirksausschüsse befindet sich in Poznań (Posen) und in Toruń (Thorn).

Die beiden Abteilungen der Kasse werden als selbstständige Rechtspersonen behandelt.

Nach dem Inkrafttreten des neuen Gesetzes über Sozialversicherung vom 28 März 1933 bestimmte die Verordnung vom 28 Dezember 1933, dass die Kasse nur die Versicherung derjenigen Eisenbahnbediensteten weiterführen soll, welche schon am 31 Dezember 1933 versicherungspflichtig waren; dies bezieht sich mittelbar auch auf die Abteilung B. Die Zahl der Mitglieder der Kasse fällt deshalb mit der Zeit herab; sie beträgt im Jahre 1935 schon nur 26,252 Arbeiter.

Die Leistungen der Abteilung B haben den Charakter der Zusatzleistungen, welche die eigentlichen gesetzlichen Leistungen ergänzen und erhöhen; es kommen insbesondere folgende Leistungen in Frage: 1) Zusatzrenten an Versicherte, 2) Zusatzwitwen- und Zusatzwaisenrenten, 3) Begräbnisgeld, 4) Rückerstattung der Beiträge.

Die Zusatzrenten stehen den Versicherten und ihren Hinterbliebenen (Witwen und Waisen) nur dann zu, wenn die fünfjährige Wartezeit durch den Eisenbahnbediensteten zurückgelegt worden ist.

Die Zahl der Altersrentner und Invaliden betrug im Jahre 1935 — 4614 Personen (Auslagen an Renten an diese Personen erreichten in diesem Jahre 2.785.000 zł.), der rentenberechtigten Witwen — 3138 Personen (1.236.000 zł.), der rentenberechtigten Waisen—3140 Personen (619.000 zł.)

Der Versicherungsbeitrag zur Kasse fällt zur Hälfte dem Versicherten und dem Arbeitgeber zur Last; ausserdem bezahlt der Arbeitgeber $\frac{1}{4}$ der allgemeinen Beitragssumme.

Das laufende Defizit entstand in der Kasse zum ersten mal im Jahre 1934. Es vergrösserte sich ständig seit dieser Zeit und erreichte im Jahre 1936 über 1.200.000 zł. Das technische Defizit der Kasse ist sehr bedeutend; schätzungsweise kann man mit einer Summe von fast 70 Millionen rechnen.

S T A T Y S T Y K A

Zestawienia ogólne

I. Zakłady pracy i ubezpieczeni

1934—1937

O k r e s y	Zakłady pracy ^a ,	Pracownicy podlegający ubezpieczeniu				
		których pracownicy ubezpieczeni są	na wypadek choroby	emerytal- nemu robotników	emerytal- nemu pracowników umysłowych	na wypadek braku pracy
	w ubezpieczalniach społecznych					
Przeciętna w 1934 r. ^c	395 603	1 637 492	1 332 895	267 632	267 406	1 828 528
Przeciętna w 1935 r.	401 141	1 678 635	1 385 028	278 592	277 645	1 890 330
Przeciętna w 1936 r.	410 753	1 767 832	1 470 632	293 980	292 359	1 972 956
Stan w końcu czerwca 1936 r.	410 953	1 825 905	1 529 415	293 499	291 871	2 030 161
" " lipca	407 471	1 845 039	1 548 547	293 095	291 482	2 057 092
" " sierpnia	405 671	1 881 092	1 584 648	292 649	290 977	2 095 437
" " września	408 106	1 906 203	1 604 510	298 150	296 393	2 121 953
" " października	413 594	1 941 237	1 636 073	301 711	299 878	2 156 509
" " listopada	415 304	1 878 129	1 571 947	303 681	301 817	2 088 927
" " grudnia	421 591	1 703 949	1 400 561	300 398	298 298	1 914 588
" " stycznia 1937 r.	427 754	1 678 708	1 373 942	302 850	300 705	1 876 246
" " lutego	429 269	1 702 621	1 395 335	305 253	303 061	1 903 727
" " marca	436 650	1 769 381	1 458 879	308 121	305 883	1 975 051
" " kwietnia	437 912	1 874 821	1 564 564	309 754	307 472	2 089 632
" " maja	439 489	1 998 682	1 682 266	315 663	313 311	2 212 934
" " czerwca	435 549	2 058 117	1 740 250	317 974	315 592	2 283 540

II. Składki (w tysiącach złotych)

1934—1937

O k r e s y	Ogółem	n a u b e z p i e c z e n i e						
		na wy- padek choroby	emerytal- ne robot- ników	emerytalne pracowników	na wypadek braku pracy umysłowych	od wypadków w zatrudnieniu		
						razem	w przemyśle	w rolnict- wie
		w ubezpieczal. społ.		w całej Polsce				
A. Przypis składek ^d								
w 1934 r. ^e	274 760	94 500	61 099	58 487	21 705	38 969	.	.
w 1935 r.	318 313	104 979	71 163	66 784	21 455	53 932	.	.
w 1936 r.	293 901	105 536	62 431	56 925	18 146	51 383	42 612	8 771
w maju 1936 r.	21 091	7 635	4 157	4 583	1 499	3 217	2 861	356
" czerwca	24 671	9 538*	5 466*	4 463	1 459	3 745	3 592*	153
" lipcu	22 847	8 283	4 846	4 605	1 504	3 609	3 094	515
" sierpniu	24 786	8 500	4 978	4 537	1 478	5 293	3 303	1 990
we wrześniu	27 896	10 477*	6 141*	4 583	1 479	5 216	3 956*	1 260
w październiku	27 533	9 320	5 647	4 689	1 525	6 351	5 031	1 320
" listopadzie	27 820	10 778*	6 330*	4 598	1 491	4 623	4 188*	435
" grudniu	24 818	9 259	5 464	4 723	1 535	3 837	3 691	146
" styczniu 1937 r.	22 945	8 322	4 693	4 789	1 567	3 574	3 326	248
" lutym	24 953	9 266*	5 054*	4 762	1 553	4 316	3 630*	686
" marcu	23 048	8 084	4 471	4 718	1 539	4 236	3 349	887
" kwietniu	24 397	8 599	4 810	4 947	1 627	4 414	3 385	1 029
" maju	24 220	8 803	5 021	4 899	1 592	3 905	3 556	349

B. Wpływy z tytułu składek i odsetek zwłoki

w 1934 r.	277 890	105 621	48 776	57 908	20 961	44 624	.	.
w 1935 r.	294 560	101 609	65 782	62 672	19 680	44 817	40 036	4 781
w 1936 r.	290 102	105 649	62 086	57 176	18 191	46 928	40 384	6 544
w maju 1936 r.	21 647	7 857	4 370	4 767	1 537	3 116	2 706	410
" czerwcu	22 866	8 873	5 001	4 353	1 424	3 215	3 037	178
" lipcu	23 174	8 428	4 951	4 584	1 497	3 714	3 023	691
" sierpniu	22 928	8 353	4 920	4 419	1 435	3 801	3 363	438
we wrześniu	25 701	9 926	5 710	4 348	1 419	4 298	3 763	535
w październiku	26 599	9 663	5 756	4 851	1 577	4 752	3 811	941
" listopadzie	27 460	9 931	5 761	4 385	1 422	5 961	5 083	878
" grudniu	26 643	9 772	5 727	5 065	1 644	4 435	3 938	497
" styczniu 1937 r.	23 319	8 284	4 604	4 642	1 483	4 306	3 262	1 044
" lutym	23 147	8 932	4 762	4 432	1 438	3 583	3 107	476
" marcu	25 088	9 274	5 085	5 288	1 723	3 718	3 258	460
" kwietniu	24 556	9 025	4 988	4 995	1 639	3 909	3 466	443
" maju	24 275	9 029	4 928	4 811	1 564	3 943	3 534	409

^a Bez gospodarstw rolnych i leśnych. ^b Bez pracowników rolnych. ^c Przeciętna za 10 miesięcy (III — XII)
^d Przypis składek w danym miesiącu obejmuje zasadniczo przypis składek za miesiąc poprzedni z wyjątkiem przy-
 pisu na ubezpieczenie od wypadków w rolnictwie, w którym przypis składek dokonywany jest za okresy półroczne
 wzgl. roczne (za producentów rolnych w województwach zachodnich). ^e Za 11 miesięcy 1934 r. (I—XI). Celem
 otrzymania przypisu składek za 12 miesięcy 1934 r. należy dodać do przypisu na ubezpieczenie: na wypadek choroby
 zł. 10 259 tys., emerytalne robotników zł. 6 204 tys., emerytalne pracowników umysł. zł. 5 705 tys., na wypadek braku
 pracy pracown. umysł. zł. 2 119 tys., od wypadków w zatrudnieniu zł. 4 208 tys.

Wyszczególnienie	1936						1937						
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Ubezpieczenie na wypadek choroby^f	Świadczenia (w tysiącach złotych)												
1. Ogółem <i>g</i>		19 645				22 090		6 016	6 989	7 187	7 126	6 976	7 375
2. opieka lekarska		7 256				7 310		2 288	2 403	2 511	2 441	2 458	2 448
3. środki leczn. i pomocn.		2 989				3 505		1 099	1 348	1 266	1 217	1 220	1 233
4. szpitale i zakł. leczn.		5 382				6 310		1 466	1 777	1 852	2 078	1 950	2 072
5. zasiłki pieniężne		2 864				3 270		1 001	1 258	1 319	1 130	1 052	1 249
6. lecz. w bratnich ubez.		239				447		35	57	67	90	90	83
7. profilakt. i cele sanit.		915				1 248		127	146	172	170	206	290
	Liczyby udzielonych świadczeń (w tysiącach)												
8. Porady lekarskie ogół.	1 203,7	1 307,0	1 249,9	1 323,9	1 438,8	1 440,6	1 372,2	1 448,3	1 507,2	1 475,8	1 585,6	1 398,6	1 508,5
9. " lekarzy dom.	908,6	994,1	952,0	992,9	1 080,5	1 093,8	1 053,2	1 070,5	1 133,9	1 078,8	1 142,0	1 015,4	1 103,7
10. " specjal.	295,0	312,9	297,9	330,9	358,3	346,8	319,0	377,8	373,3	397,0	443,6	383,2	404,8
11. Zabiegi dentystyczne	95,7	94,3	102,2	117,8	121,6	119,8	108,5	102,5	106,3	116,1	131,5	110,6	117,8
12. Leki i środki opatrunk.	1 355,7	1 464,5	1 463,2	1 547,0	1 674,3	1 710,7	1 737,7	1 773,1	1 893,4	1 725,2	1 814,4	1 597,6	1 678,4
13. Zabiegi fizyko-terap.	123,0	78,6	79,2	127,5	179,8	201,2	190,9	180,9	172,7	197,8	222,7	146,2	129,6
14. " rentgenowskie	32,2	28,4	28,1	31,9	33,7	36,0	32,3	32,1	33,4	37,7	43,4	38,4	38,9
15. Przekazy do szpitali ^h	12,1	13,9	13,5	14,5	14,6	14,2	13,0	14,6	12,9	13,7	15,6	14,6	15,5
16. Przyrost chorych we własnych szpitalach ⁱ	5,1	5,5	5,1	5,1	5,2	4,8	4,9	4,7	4,5	4,6	5,2	5,1	5,4
17. Dni szpitalne ^j	78,3	79,9	78,1	75,9	78,9	78,0	74,2	77,3	72,7	76,8	76,3	79,5	80,2
18. Dni zasiłkowe ^k	839,2	1 000,6	978,7	1 058,2	1 184,5	1 091,8	1 256,2	973,1	1 085,0	1 179,7	1 099,4	966,8	1 055,0
19. Zasiłki pogrzebowe	2,7	3,3	3,2	3,1	3,3	3,0	3,0	2,5	2,9	2,9	2,9	2,7	3,1
Ubezpieczenie emeryt. robotników^l	Świadczenia (w tysiącach złotych)												
20. Ogółem	1 615	1 603	1 499	1 536	1 641	1 715	1 645	1 609	1 676	1 696	1 695	1 662	1 673
21. renty	840	803	791	771	869	856	849	832	868	885	905	849	878
22. zaopatrzenia	704	699	688	712	732	745	756	776	765	795	790	812	795
23. świadc. jednorazowe ^m	71	101	20	53	40	114	40	1	42	16	51	151	69
	Liczyby wypłaconych świadczeń												
24. Renty	40 888	41 115	41 435	41 593	43 490	44 155	44 318	44 493	44 858	45 203	45 628	45 699	45 919
25. zaopatrzenia	32 707	33 195	33 497	33 938	34 425	34 954	35 490	36 066	36 378	37 052	37 509	38 082	38 468
26. świadc. jednorazowe ^m	580	512	138	468	370	965	195	11	411	118	392	1 286	619
Ubezpieczenie pracowników umysł.	Świadczenia (w tysiącach złotych)												
27. Ogółem	4 212	4 078	4 103	4 149	4 181	4 317	4 237	4 008	4 260	4 635	4 043	4 154	4 396
28. renty	3 096	3 085	3 097	3 098	3 155	3 321	3 235	3 145	3 276	3 580	3 118	3 277	3 475
29. zaopatrzenia ⁿ	109	104	112	109	113	114	108	112	109	110	111	112	107
30. świadc. jednorazowe ^o	154	77	91	122	120	111	112	52	115	114	89	42	150
31. zasiłki bezrobotnych	853	812	803	820	793	771	782	700	759	830	725	722	705
	Liczyby wypłaconych świadczeń												
32. Renty	24 252	24 255	24 651	25 114	25 574	25 992	26 553	26 662	26 958	27 404	27 696	27 904	28 286
33. zaopatrzenia ⁿ	2 041	2 041	2 081	2 107	2 135	2 157	2 150	2 146	2 157	2 167	2 167	2 185	2 198
34. świadc. jednorazowe ^o	124	70	74	103	116	102	124	85	93	123	121	45	152
35. Zasiłki z powodu braku pracy	11 132	10 788	10 379	11 215	11 087	10 547	10 605	9 726	10 535	11 534	10 350	9 960	9 719
36. Bezrobotni, którym wypłacono zasiłki ^p	9 292	8 801	8 526	9 045	9 197	8 879	8 787	8 420	9 103	9 579	9 069	8 758	8 433
Ubezpiecz. od wypadk.	Świadczenia (w tysiącach złotych)												
37. Ogółem	3 764	3 798	3 855	3 999	3 710	3 947	3 955	3 582	3 801	4 134	3 868	3 867	4 140
38. renty	3 463	3 516	3 526	3 649	3 602	3 592	3 596	3 463	3 601	3 864	3 711	3 672	3 897
39. świadc. jedn. irzecz. ^r	301	282	329	350	108	355	359	119	200	270	157	195	243
	Liczyby przyznanych świadczeń												
40. Renty	1 677	1 760	1 775	1 860	1 934	2 173	1 916	1 967	2 415	2 531	2 568	2 199	2 537
41. Świadc. jednoraz. ^s	99	66	81	87	84	88	94	.	.	.	.	.	.

f Bez Górnego Śląska. *g* Wydatki na przewóz chorych i lekarzy mieszczą się częściowo w poz. 2 oraz w poz. 4. *h* Przekazy do obcych szpitali, zakładów położniczych i sanatoriów. *i* — względnie sanatoriach, *j* — względnie sanatoryjne we własnych szpitalach i sanatoriach. *k* Chorobowe, połogowe i dla karmiących. *l* Świadczenia funduszu ubezpieczenia emerytalnego robotników Z. U. S. *m* Odprawy wdowie i sieroce, zasiłki pogrzebowe i zapomogi pośmiertne. *n* Na rachunek Skarbu Państwa. *o* Jednorazowe odprawy inwalidzkie i pośmiertne oraz zasiłki pogrzebowe. *p* Liczba bezrobotnych, którym wypłaca się zasiłki, jest mniejsza od liczby wypłaconych zasiłków w danym miesiącu, ponieważ niejednokrotnie bezrobotny otrzymuje łącznie zasiłki za okres dłuższy niż jeden miesiąc. *r* Zapomogi pośmiertne, odprawy wdowie oraz koszty protez i leczenia. *s* Odprawy i zapomogi pośmiertne.

Uwaga. Dane za ostatnie miesiące są częściowo tymczasowe. Kwoty oznaczone gwiazdkami obejmują przypis składek za miesiące 5-ciotygodniowe.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakłady pracy i obowiązkowo ubezpieczeni w Ubezpieczalniach Społecznych i w Odziale Z. U. S. w Chorzowie

Stan w końcu miesiąca

 w/g rodzajów ubezpieczenia ^a

VI — 1937

L. P.	Ubezpieczalnia Społeczna	Zakłady pracy	Ogólna liczba ubezpie- czonych ^b	Pracownicy podlegający ubezpieczeniu				
				na wypadek choroby	emerytalnemu robotników razem	w tym gór- nicy i hutnicy	emerytal- nemu pra- cowników umysłowych	od wypad- ków w prze- mysłe
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Ogółem		453 576^c	2 296 622^d	2 058 117	1 740 250	51 191	317 974	2 283 540
<i>woj. centralne . . .</i>		<i>201 036</i>	<i>1 095 486</i>	<i>1 066 026</i>	<i>918 051</i>	<i>37 602</i>	<i>146 420</i>	<i>1 091 835</i>
woj. warszawskie								
1	Ciechanów	3 158	13 176	13 004	10 891	—	1 624	13 038
2	Kutno	4 018	20 518	20 226	17 714	—	2 165	20 267
3	Płock	3 791	13 181	13 012	10 930	—	1 644	13 024
4	Warszawa	80 281	369 699	361 096	287 058	—	71 410	369 329
5	Włocławek	4 404	20 198	19 830	16 859	—	2 488	19 943
6	Zyrardów	3 737	20 907	20 664	18 414	—	1 875	20 756
woj. łódzkie								
7	Kalisz	4 927	17 869	17 617	14 524	—	2 154	17 657
8	Łódź	26 949	187 958	186 253	165 919	—	18 156	187 934
9	Pabianice	3 885	26 634	26 463	24 222	—	1 815	26 542
10	Piotrków	3 458	21 129	20 926	18 483	—	1 913	21 002
11	Tomaszów Mazowiecki	2 752	25 325	25 150	23 062	180	1 737	25 219
woj. kieleckie								
12	Częstochowa	7 089	48 450	47 986	43 501	6 676	3 467	48 383
13	Kielce	5 151	28 491	28 214	24 308	—	3 296	28 229
14	Ostrowiec	2 098	22 036	21 720	19 383	3 293	2 348	21 919
15	Radom	4 990	39 535	27 755	34 619	—	4 083	39 419
16	Sosnowiec	10 969	85 694	84 775	76 531	27 453	7 738	85 660
woj. lubelskie								
17	Lublin	8 692	38 611	37 798	31 392	—	5 976	38 274
18	Siedlce	3 143	12 763	12 456	10 151	—	2 128	12 475
19	Zamość	3 490	14 979	14 685	12 085	—	2 238	14 692
woj. białostockie								
20	Białystok	5 316	36 435	35 224	31 254	—	4 211	36 242
21	Grodno	5 026	20 471	20 321	17 030	—	2 538	20 465
22	Łomża	3 712	11 427	10 851	9 721	—	1 416	11 366
<i>woj. wschodnie . . .</i>		<i>34 030</i>	<i>167 247</i>	<i>164 822</i>	<i>132 972</i>	<i>—</i>	<i>27 946</i>	<i>165 286</i>
woj. wileńskie								
23	Wilno	11 526	46 635	46 163	35 328	—	9 075	46 261
woj. nowogródzkie								
24	Baranowicze	2 811	15 000	14 685	12 078	—	2 309	14 704
25	Lida	2 797	15 691	15 434	12 856	—	2 442	15 451
woj. poleskie								
26	Brześć	3 587	17 999	17 847	14 271	—	3 069	17 889
27	Pińsk	1 605	13 311	13 133	11 309	—	1 696	13 149
woj. wołyńskie								
28	Łuck	4 944	20 273	19 968	15 555	—	3 802	20 013
29	Równe	6 760	38 338	37 592	31 575	—	5 553	37 819

Patrz uwagi na stronie następnej.

L. P.	Ubezpieczalnia Społeczna	Zakłady pracy	Ogólna liczba ubezpieczonych	Pracownicy podlegający ubezpieczeniu				
				na wypadek choroby	emerytalnemu robotników		emerytalnemu pracowników umysłowych	od wypadków w przemyśle
					razem	w tym górniczy i hutnicy		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
woj. zachodnie . . .		68 639	304 910	295 735	232 259	702	52 726	300 510
woj. poznańskie								
30	Bydgoszcz	7 187	38 844	36 596	30 433	—	6 394	38 516
31	Gniezno	4 232	14 874	14 065	11 092	—	2 418	14 466
32	Grodzisk	3 293	11 078	10 093	8 330	—	1 823	10 641
33	Inowrocław	3 052	14 121	13 573	10 682	456	2 393	13 817
34	Leszno	3 491	11 065	10 267	8 211	—	1 917	10 657
35	Ostrów	5 159	18 595	18 037	13 383	—	2 814	18 066
36	Poznań	17 210	74 678	73 556	54 767	—	16 082	74 344
37	Szamotuły	4 260	16 145	15 561	12 691	246	2 353	15 573
woj. pomorskie								
38	Gdynia	4 932	34 295	33 726	27 369	—	5 894	34 206
39	Grudziądz	6 022	25 174	24 701	19 483	—	3 663	24 788
40	Tczew	5 407	26 721	26 016	21 120	—	3 472	26 292
41	Toruń	4 394	19 320	19 044	14 698	—	3 503	19 144
woj. południowe		125 043	493 973	488 295	419 215	11 766	59 229	490 981
woj. krakowskie								
42	Biała	5 768	35 656	35 452	31 808	1 676	2 808	35 546
43	Chrzanów	2 642	25 255	25 026	23 012	5 744	1 816	25 204
44	Kraków	26 359	92 785	91 808	78 645	1 009	11 771	92 710
45	Nowy Sącz	5 454	22 463	22 270	19 720	—	2 235	22 367
46	Zakopane	3 222	13 320	13 029	11 516	—	1 336	13 292
47	Tarnów	5 268	23 156	22 943	20 127	381	2 240	23 079
woj. lwowskie								
48	Drohobycz	5 961	29 985	29 632	25 890	782	3 401	29 822
49	Krosno	3 037	16 912	16 828	14 978	—	1 448	16 861
50	Lwów	26 159	88 868	88 136	71 534	—	14 335	88 510
51	Przemyśl	6 901	24 693	24 347	21 206	—	2 592	24 425
52	Rzeszów	3 605	12 268	12 099	10 204	74	1 529	12 123
53	Tarnobrzeg	1 892	10 392	10 112	8 706	—	1 384	10 193
woj. stanisławowskie								
54	Kołomyja	3 992	14 770	14 659	12 453	—	1 723	14 678
55	Stanisławów	6 172	20 196	19 987	16 454	144	2 493	20 026
56	Stryj	4 627	23 701	23 403	20 737	1 808	2 156	23 489
woj. tarnopolskie								
57	Brzeżany	3 049	7 628	7 492	6 078	—	1 169	7 494
58	Czortków	3 197	10 447	10 062	8 317	—	1 786	10 082
59	Tarnopol	4 211	10 819	10 600	9 012	148	1 555	10 637
60	Złoczów	3 627	10 659	10 410	8 818	—	1 452	10 443
woj. śląskie		24 828	235 006	43 239	37 753	1 121	31 653	234 928
61	Bielsko	6 801	43 513	43 239	37 753	1 121	4 256	43 435
62	Oddział Z. U. S. w Chorzowie	18 027 ^c	191 493 ^d	—	—	—	27 397	191 493

a Pracownicy rolni ubezpieczeni od wypadków w zatrudnieniu nie są objęci niniejszym zestawieniem. b Ponieważ ubezpieczeni podlegają równocześnie kilku rodzajom ubezpieczenia, kolumna (4) nie jest sumą kolumn (5), (6), (8), (9). c Liczba gospodarstw domowych w Oddziale Z. U. S. w Chorzowie szacunkowa (7 000). d Za ogólną liczbę ubezpieczonych w Oddziale Z. U. S. w Chorzowie przyjęto liczbę ubezpieczonych od wypadków w przemyśle.

Przypis składek na poszczególne rodzaje ubezpieczeń

w m-cu maju 1937 r.^a

w złotych

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Przypis składek					
		Razem	na ubezpieczenie				od wypadków w przemyśle
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	emerytalne (6)	na wypadek braku pracy (7)	(8)
Ogółem		23 871 238	8 803 143	5 020 574	4 899 039	1 591 692	3 556 790
%		<i>100,0</i>	<i>36,9</i>	<i>21,0</i>	<i>20,5</i>	<i>6,7</i>	<i>14,9</i>
<i>woj. centralne . . . . .</i>		<i>12 922 745</i>	<i>5 141 938</i>	<i>3 021 538</i>	<i>2 413 430</i>	<i>796 670</i>	<i>1 549 169</i>
%		<i>100,0</i>	<i>39,8</i>	<i>23,3</i>	<i>18,7</i>	<i>6,2</i>	<i>12,0</i>
<i>woj. warszawskie</i>							
1	Ciechanów	80 025	34 038	18 151	14 572	4 552	8 712
2	Kutno	149 813	63 557	38 050	24 703	7 773	15 730
3	Płock	91 668	38 586	19 891	15 883	5 005	12 303
4	Warszawa	5 614 211	2 156 477	1 066 940	1 301 415	431 863	657 516
5	Włocławek	169 876	68 733	39 651	31 588	10 174	19 730
6	Żyrardów	192 157	81 762	52 797	27 174	8 814	21 610
<i>woj. łódzkie</i>							
7	Kalisz	130 922	56 158	28 541	25 917	8 119	12 187
8	Łódź	2 332 569	1 009 321	655 460	331 808	111 450	224 530
9	Pabianice	255 891	115 734	80 554	27 222	8 894	23 487
10	Piotrków	189 128	80 356	50 942	26 764	8 884	22 182
11	Tomaszów Maz.	249 100	110 269	77 033	25 534	8 182	28 082
<i>woj. kieleckie</i>							
12	Częstochowa	429 235	181 428	126 173	51 438	16 789	53 407
13	Kielce	213 983	85 108	45 848	39 875	12 531	30 621
14	Ostrowiec	305 482	121 011	78 720	46 579	15 391	43 781
15	Radom	374 741	101 415	119 659	69 750	22 591	61 326
16	Sosnowiec	1 148 925	440 286	309 455	152 687	52 923	193 574
<i>woj. lubelskie</i>							
17	Lublin	328 117	131 272	66 897	70 860	22 370	36 718
18	Siedlce	88 854	36 380	17 692	20 181	6 261	8 340
19	Zamość	111 005	42 482	21 147	24 811	7 836	14 729
<i>woj. białostockie</i>							
20	Białystok	266 436	105 868	63 018	46 441	14 447	36 662
21	Grodno	140 398	58 034	30 150	26 938	8 330	16 946
22	Łomża	60 209	23 663	14 769	11 290	3 491	6 996
<i>woj. wschodnie . . . . .</i>		<i>1 315 979</i>	<i>526 812</i>	<i>248 441</i>	<i>288 398</i>	<i>89 431</i>	<i>162 897</i>
%		<i>100,0</i>	<i>40,0</i>	<i>18,9</i>	<i>21,9</i>	<i>6,8</i>	<i>12,4</i>
<i>woj. wileńskie</i>							
23	Wilno	437 944	185 008	80 916	100 786	31 266	39 968
<i>woj. nowogrodzkie</i>							
24	Baranowicze	87 310	32 934	15 665	21 084	6 486	11 141
25	Lida	82 365	32 791	15 570	19 712	6 089	8 203
<i>woj. poleskie</i>							
26	Brześć	154 476	62 591	30 556	32 194	9 998	19 137
27	Pińsk	96 727	37 702	20 483	18 629	5 810	14 103
<i>woj. wołyńskie</i>							
28	Łuck	158 218	64 233	25 918	38 578	11 895	17 594
29	Równe	298 939	111 553	59 333	57 415	17 887	52 751

Patrz uwagi na stronie następnej.

Ciąg dalszy tablicy

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Przypis składek					
		Razem	na ubezpieczenie				od wypadków w przemyśle
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych emerytalne	na wypadek braku pracy	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
<i>woj. zachodnie</i>		3 126 048	1 197 704	638 155	706 098	224 970	359 121
%		100,0	38,3	20,4	22,6	7,2	11,5
woj. poznańskie							
30	Bydgoszcz	400 579	149 851	89 981	83 231	26 508	51 008
31	Gniezno	121 103	44 930	24 629	28 742	9 085	13 717
32	Grodzisk	87 679	33 920	19 879	18 679	5 895	9 306
33	Inowrocław	105 665	38 840	22 960	24 500	7 759	11 606
34	Leszno	83 827	29 850	17 056	21 501	6 752	8 668
35	Ostrów	138 867	52 964	27 096	32 235	9 987	16 585
36	Poznań	936 090	367 093	177 692	228 494	73 731	89 080
37	Szamotuły	124 366	47 341	24 801	29 798	9 336	13 090
woj. pomorskie							
38	Gdynia	546 805	200 547	114 792	113 599	36 715	81 152
39	Grudziądz	207 226	83 064	43 919	43 288	13 537	23 418
40	Tczew	194 708	77 729	40 667	40 426	12 600	23 286
41	Toruń	179 133	71 575	34 683	41 605	13 065	18 205
<i>woj. południowe</i>		4 277 672	1 730 125	982 462	806 761	251 200	507 124
%		100,0	40,4	23,0	18,8	5,9	11,9
woj. krakowskie							
42	Biała	279 719	120 756	79 810	37 529	1 200	40 424
43	Chrzanów	298 515	113 642	81 103	36 080	12 450	55 240
44	Kraków	995 754	407 077	222 212	201 993	66 797	97 675
45	Nowy Sącz	160 746	66 174	41 234	23 579	7 503	22 256
46	Zakopane	78 094	31 838	18 302	14 907	4 612	8 435
47	Tarnów	175 043	71 270	43 494	30 008	9 571	20 700
woj. lwowskie							
48	Drohobycz	327 192	130 554	79 927	53 151	17 455	46 105
49	Krosno	153 111	61 161	38 870	22 851	7 324	22 905
50	Lwów	860 585	352 066	169 443	195 239	64 706	79 131
51	Przemyśl	146 504	59 518	32 985	29 095	9 181	15 725
52	Rzeszów	69 999	28 318	15 156	15 003	4 611	6 911
53	Tarnobrzeg	60 277	22 669	11 068	15 114	4 702	6 724
woj. stanisławowskie							
54	Kołomyja	77 145	31 968	17 610	14 775	4 572	8 220
55	Stanisławów	146 482	58 624	32 219	28 534	8 882	18 223
56	Stryj	204 824	79 834	52 300	29 582	9 331	33 777
woj. tarnopolskie							
57	Brzeżany	42 068	15 997	6 594	11 589	3 566	4 322
58	Czortków	66 850	25 912	13 125	16 897	5 193	5 723
59	Tarnopol	72 438	28 890	14 863	16 102	4 964	7 619
60	Złoczów	62 326	23 857	12 147	14 733	4 580	7 009
<i>woj. śląskie</i>		2 228 794	206 564	129 978	684 352	229 421	978 479
%		100,0	9,3	5,8	30,7	10,3	43,9
61	Bielsko	505 150	206 564	129 978	77 211	25 058	66 339
62	Oddz. Z. U. S. w Chorzowie	1 723 644	—	—	607 141	204 363	912 140

a Zestawienie obejmuje przypis dokonany tylko w Ubezpieczalniach Społecznych oraz w Oddziale Z. U. S. w Chorzowie (na ubezpieczenie pracow. umysł. i od wypadków), nie obejmuje zaś przypisu na ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu w rolnictwie.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wpływy z tytułu składek i odsetek zwłoki na poszczególne rodzaje ubezpieczeń

w złotych

w m-cu maju 1937 r. ^a

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Wpływy składek i odsetek					
		Razem	na ubezpieczenie				od wypadków w przemyśle
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych emerytalne	na wypadek braku pracy	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Ogółem		23 865 572	9 029 107	4 927 707	4 810 934	1 563 726	3 534 098
%		100,0	37,8	20,6	20,2	6,6	14,8
woj. centralne		12 896 860	5 274 993	2 976 521	2 362 265	779 696	1 503 385
%		100,0	40,9	23,1	18,3	6,0	11,7
woj. warszawskie							
1	Ciechanów	83 505	35 060	19 139	15 492	4 844	8 970
2	Kutno	162 726	68 558	41 743	27 019	8 503	16 903
3	Płock	86 086	35 978	18 747	15 267	4 792	11 302
4	Warszawa	5 628 700	2 273 105	1 037 671	1 265 368	419 636	632 920
5	Włocławek	168 016	70 534	38 429	30 350	9 767	18 936
6	Zyrardów	175 986	82 549	44 512	23 124	7 450	18 351
woj. łódzkie							
7	Kalisz	132 218	56 682	29 146	25 857	8 103	12 430
8	Łódź	2 467 940	1 073 310	692 457	349 946	117 496	234 731
9	Pabianice	261 688	118 153	82 493	27 976	9 142	23 924
10	Piotrków	169 665	72 169	45 620	24 103	7 990	19 783
11	Tomaszów Maz.	246 502	109 319	76 111	25 308	8 112	27 652
woj. kieleckie							
12	Częstochowa	420 029	177 974	123 342	50 108	16 700	51 905
13	Kielce	198 773	79 912	42 249	36 982	11 612	28 018
14	Ostrowiec	279 575	111 147	71 809	42 467	14 040	40 112
15	Radom	351 764	97 088	110 689	66 214	21 403	56 370
16	Sosnowiec	1 129 814	436 558	302 797	149 585	51 783	189 091
woj. lubelskie							
17	Lublin	317 757	129 147	64 381	68 190	21 288	34 751
18	Siedlce	80 937	32 946	15 886	18 134	5 631	8 340
19	Zamość	106 232	41 490	20 180	23 443	7 407	13 712
woj. białostockie							
20	Białystok	243 670	97 489	57 412	42 263	13 146	33 360
21	Grodno	128 482	53 605	27 709	24 356	7 534	15 278
22	Łomża	56 795	22 220	13 999	10 713	3 317	6 546
woj. wschodnie		1 221 923	490 084	231 424	267 311	82 838	150 266
%		100,0	40,2	18,9	21,9	6,7	12,3
woj. wileńskie							
23	Wilno	387 028	163 630	71 342	89 133	27 596	35 327
woj. nowogródzkie							
24	Baranowicze	73 860	28 248	13 189	17 685	5 436	9 302
25	Lida	79 909	31 580	15 154	19 298	5 960	7 917
woj. poleskie							
26	Brześć	156 400	63 009	31 296	32 890	10 214	18 991
27	Pińsk	94 419	36 830	19 960	18 270	5 700	13 659
woj. wołyńskie							
28	Łuck	149 444	61 040	24 589	36 267	11 183	16 365
29	Równe	280 863	105 747	55 894	53 768	16 749	48 705

Patrz uwagi na stronie następnej.

Ciąg dalszy tablicy

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Wpływy składek i odsetek					
		Razem	na ubezpieczenie				
			na wypadek choroby	emerytalne robotników	pracowników umysłowych emerytalne	na wypadek braku pracy	od wypadków w przemyśle
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
<i>woj. zachodnie</i>		3 098 963	1 200 681	624 796	690 809	230 540	352 137
<i>%</i>		100,0	38,7	20,2	22,3	7,4	11,4
<i>woj. poznańskie</i>							
30	Bydgoszcz	365 891	137 180	82 104	75 912	24 177	46 518
31	Gniezno	121 175	46 650	24 125	27 974	8 840	13 586
32	Grodzisk	79 070	32 743	17 233	15 997	5 049	8 048
33	Inowrocław	101 974	40 530	21 102	22 549	7 129	10 664
34	Leszno	89 002	34 070	17 286	21 939	6 891	8 816
35	Ostrów	136 556	53 655	26 009	31 027	9 623	16 242
36	Poznań	982 715	384 839	183 716	235 752	86 309	92 099
37	Szamotuły	106 736	42 455	20 695	24 873	7 791	10 922
<i>woj. pomorskie</i>							
38	Gdynia	561 625	206 663	118 770	115 552	37 421	83 219
39	Grudziądz	192 329	76 971	40 781	40 242	12 588	21 747
40	Tczew	187 825	75 338	39 095	38 816	12 101	22 475
41	Toruń	174 065	69 587	33 880	40 176	12 621	17 801
<i>woj. południowe</i>		4 343 464	1 852 594	961 998	797 272	240 771	490 829
<i>%</i>		100,0	42,7	22,1	18,4	5,5	11,3
<i>woj. krakowskie</i>							
42	Biała	286 164	119 095	78 537	37 003	11 833	39 696
43	Chrzanów	290 254	110 590	78 873	35 131	12 112	53 548
44	Kraków	1 073 950	522 317	209 632	202 001	48 382	91 618
45	Nowy Sącz	138 383	57 393	35 290	20 173	6 421	19 106
46	Zakopane	81 121	33 112	19 348	15 151	4 685	8 825
47	Tarnów	174 718	71 487	43 376	29 750	9 614	20 491
<i>woj. lwowskie</i>							
48	Drohobycz	326 198	130 882	79 621	52 855	17 366	45 474
49	Krosno	166 989	66 287	42 695	25 319	8 146	24 542
50	Lwów	889 554	368 972	174 607	200 046	66 186	79 743
51	Przemyśl	154 214	63 782	34 810	30 097	9 498	16 027
52	Rzeszów	65 005	26 206	14 224	13 884	4 282	6 409
53	Tarnobrzeg	55 074	21 796	9 822	13 404	4 150	5 902
<i>woj. stanisławowskie</i>							
54	Kołomyja	75 790	31 065	17 501	14 619	4 529	8 076
55	Stanisławów	150 175	60 995	33 320	28 439	8 861	18 560
56	Stryj	192 678	76 797	48 565	27 392	8 663	31 261
<i>woj. tarnopolskie</i>							
57	Brzeżany	43 205	17 095	7 069	11 279	3 472	4 290
58	Czortków	59 443	22 978	11 921	14 904	4 579	5 061
59	Tarnopol	69 371	30 436	13 354	14 385	4 435	6 761
60	Złoczów	51 178	21 309	9 433	11 440	3 557	5 439
<i>woj. śląskie</i>		2 304 362	210 755	132 968	693 277	229 881	1 037 481
<i>%</i>		100,0	9,1	5,8	30,1	10,0	45,0
61	Bielsko	515 659	210 755	132 968	78 970	25 629	67 337
62	Oddz. Z. U. S. w Chorzowie	1 788 703	—	—	614 307	204 252	970 144

a Zestawienie obejmuje wpływy w Ubezpieczalniach Społecznych oraz w Oddziale Z. U. S. w Chorzowie (na ubezpieczenie pracown. umysł. i od wypadków), nie obejmuje zaś wpływów na ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu w rolnictwie.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Razem świadczenia	Zasilki pieniężne	Opieka lekarska	Środki lecznicze i pomocnicze	Szpitala i zakłady lecznicze	Leczenie w bratnich ubezpieczalniach i zwroty ubezp.	Profilaktyka i cele sanitarne
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	Ogółem	41 668 963 100,0	7 008 913 16,8	14 548 843 34,9	7 382 393 17,7	11 195 919 26,9	421 727 1,0	1 111 168 2,7
	woj. centralne	24 381 624 100,0	4 083 121 16,7	8 709 484 35,7	4 452 915 18,3	6 354 984 26,1	210 227 0,9	570 893 2,3
	woj. warszawskie							
1	Ciechanów	167 866	20 197	65 246	37 958	37 229	4 268	2 968
2	Kutno	303 509	39 474	112 178	73 158	58 299	5 141	15 259
3	Płock	158 939	18 515	62 781	37 491	31 959	2 424	5 769
4	Warszawa	10 569 082	1 575 911	3 956 034	1 951 177	2 851 928	63 085	170 947
5	Włocławek	295 532	54 570	106 090	54 398	65 548	6 969	7 957
6	Żyrardów	424 822	74 273	152 828	67 476	105 210	5 343	19 692
	woj. łódzkie							
7	Kalisz	223 880	31 561	83 475	43 618	52 000	1 462	11 764
8	Łódź	4 543 917	884 076	1 548 635	751 435	1 219 457	13 706	126 608
9	Pabianice	525 003	90 957	174 535	99 793	128 952	3 852	26 914
10	Piotrków	349 156	71 126	110 942	63 319	92 725	3 357	7 687
11	Tomaszów Maz.	470 523	99 042	170 811	89 068	92 225	8 367	11 010
	woj. kieleckie							
12	Częstochowa	782 743	160 338	275 174	139 130	177 702	6 954	23 445
13	Kielce	404 020	48 332	137 313	85 608	100 681	16 258	15 828
14	Ostrowiec	500 233	111 618	148 898	97 506	123 693	7 617	10 901
15	Radom	511 352	79 248	196 140	107 213	97 626	7 836	23 289
16	Sosnowiec	2 313 195	470 902	738 140	401 332	645 971	26 251	30 599
	woj. lubelskie							
17	Lublin	565 426	80 755	207 764	87 414	166 090	7 074	16 329
18	Siedlce	163 502	21 372	55 333	38 047	43 354	2 839	2 557
19	Zamość	174 755	13 308	64 167	37 888	46 020	5 085	8 287
	woj. białostockie							
20	Białystok	523 409	84 429	185 873	114 222	112 963	5 580	20 342
21	Grodno	281 484	37 621	100 928	52 410	78 567	4 604	7 354
22	Łomża	129 276	15 496	56 199	23 254	26 785	2 155	5 387
	woj. wschodnie	2 292 979 100,0	265 051 11,6	810 292 35,3	463 850 20,2	661 111 28,8	47 431 2,1	45 244 2,0
	woj. wileńskie							
23	Wilno	799 907	102 575	275 391	141 107	257 629	6 096	17 109
	woj. nowogródzkie							
24	Baranowicze	132 477	11 883	51 849	32 981	27 563	4 802	3 399
25	Lida	174 667	16 255	54 644	49 943	36 162	15 409	2 254
	woj. poleskie							
26	Brześć n/B	240 517	28 532	83 863	41 064	77 064	4 357	5 637
27	Pińsk	176 124	21 927	69 151	34 796	44 181	2 793	3 276
	woj. wołyńskie							
28	Łuck	276 695	24 478	104 324	60 686	72 028	6 936	8 243
29	Równe	492 592	59 401	171 070	103 273	146 484	7 038	5 326

Patrz uwagi na stronie następnej.

L. p.	Ubezpieczalnia Społeczna	Razem świadczenia	Zasiłki pieniężne	Opieka lekarska	Środki lecznicze i pomocnicze	Szpitala i zakłady lecznicze	Leczenie w bratnich ubezpieczalniach i zwroty ubez.	Profilaktyka i cele sanitarne
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
<i>woj. zachodnie</i>		<i>5 613 928</i>	<i>777 794</i>	<i>2 048 585</i>	<i>881 935</i>	<i>1 606 646</i>	<i>59 398</i>	<i>239 570</i>
<i>%</i>		<i>100,0</i>	<i>13,8</i>	<i>36,5</i>	<i>15,7</i>	<i>28,6</i>	<i>1,1</i>	<i>4,3</i>
<i>woj. poznańskie</i>								
30	Bydgoszcz	658 441	82 217	223 488	109 365	193 900	5 380	44 091
31	Gniezno	236 689	25 503	99 398	29 851	64 628	4 325	12 984
32	Grodzisk	139 802	21 648	60 085	20 227	25 170	3 363	9 309
33	Inowrocław	192 381	26 263	84 444	31 079	45 314	2 409	2 872
34	Leszno	162 305	17 872	74 381	22 389	41 635	1 358	4 670
35	Ostrów	238 800	27 497	108 279	38 499	56 343	1 277	6 905
36	Poznań	1 785 064	243 805	598 636	262 237	619 995	16 790	43 601
37	Szamotuły	235 017	25 112	94 201	54 094	53 139	2 797	5 674
<i>woj. pomorskie</i>								
38	Gdynia	985 322	174 835	322 277	154 166	263 661	8 386	61 997
39	Grudziądz	362 685	51 560	147 049	65 483	78 080	3 242	17 271
40	Tczew	301 261	34 405	115 490	46 285	84 222	2 302	18 557
41	Toruń	316 161	47 077	120 857	48 260	80 559	7 769	11 639
<i>woj. południowe^b</i>		<i>9 380 432</i>	<i>1 882 947</i>	<i>2 980 482</i>	<i>1 583 693</i>	<i>2 573 178</i>	<i>104 671</i>	<i>255 461</i>
<i>%</i>		<i>100,0</i>	<i>20,1</i>	<i>31,8</i>	<i>16,9</i>	<i>27,4</i>	<i>1,1</i>	<i>2,7</i>
<i>woj. krakowskie</i>								
42	Biała	607 708	171 468	194 398	82 193	136 225	6 919	16 505
43	Chrzanów	620 531	188 443	172 953	84 394	156 431	8 059	10 251
44	Kraków	2 067 106	370 100	626 801	295 978	710 145	12 989	51 093
45	Nowy Sącz	276 457	48 726	97 629	51 421	63 125	9 799	5 757
46	Zakopane	181 957	21 510	63 744	29 823	55 508	3 341	8 031
47	Tarnów	328 631	66 360	118 383	58 216	71 837	4 464	9 371
<i>woj. lwowskie</i>								
48	Drohobycz	652 742	152 956	218 937	110 562	152 651	3 545	14 091
49	Krosno	290 023	70 300	87 959	56 269	67 059	3 337	5 099
50	Lwów	1 851 553	281 550	527 366	374 407	590 192	13 834	64 204
51	Przemyśl	260 619	32 877	108 934	55 683	48 599	2 016	12 510
52	Rzeszów	113 383	15 344	43 762	19 037	30 615	841	3 784
53	Tarnobrzeg	91 586	9 338	38 590	15 981	20 720	5 602	1 355
<i>woj. stanisławowskie</i>								
54	Kołomyja	109 702	14 511	44 982	20 450	26 093	1 493	2 173
55	Stanisławów	250 821	30 850	95 512	64 174	52 914	2 742	4 629
56	Stryj	309 337	68 021	106 673	48 725	72 584	3 220	10 114
<i>woj. tarnopolskie</i>								
57	Brzeżany	71 047	6 878	30 610	15 322	16 553	901	783
58	Czortków	104 908	15 972	41 737	25 138	18 361	1 103	2 597
59	Tarnopol	117 534	13 555	44 246	27 243	25 091	1 431	5 968
60	Złoczów	83 483	8 329	36 959	12 798	23 693	617	1 087
<i>Śląsk Cieszyński</i>		<i>991 304</i>	<i>295 859</i>	<i>280 307</i>	<i>135 879</i>	<i>234 782</i>	<i>18 418</i>	<i>26 059</i>
61	Bielsko	991 304	295 859	280 307	135 879	234 782	18 418	26 059

^a Zestawienie nie obejmuje wydatków na świadczenia Kas Chorych Górnego Śląska.

^b Łącznie ze Śląskiem Cieszyńskim.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia emerytalne robotników

VII 1937

Rodzaj świadczenia	Przyznano ^a			Wypłacono	
	rent, odpraw, zasiłków, zaopatrzeń i zapomóg	na sumę (w złotych) ^b	przeciętna miesięczna wysokość świadczenia I—VII	ilość osób (rencistów)	na sumę (w złotych)
O g ó ł e m					1 753 168,58
I. Z ustawy austr. o urządzeniu stosunków bractw górniczych (z dn. 23.VII 1889 r.) — Renty górników i hutników przejęte przez Z. U. S z małopolskich Kas Brackich:					
Renty inwalidzkie	39	907,94	25,00 ^c	3 107	81 890,85
„ wdowie	22	381,80	12,50 ^c	1 739	27 493,11
„ sierot niezupełnych	21		6,25 ^c	902	
„ „ zupełnych	10	93,75	12,50 ^c	197	2 373,16
„ wstępnych	—	—	—	2	12,50
Odprawy wdowie	1	450,00	—	1	450,00
Zasiłki pogrzebowe	—	—	—	—	—
II. Z ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej (z dn. 19.VII 1911 r.) oraz umowy polsko-niemieckiej (z dnia 11.VI 1931 r.) — Renty przemysłowe przejęte przez Z. U. S. z Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu: ^d					
Renty inwalidzkie	235	6 567,55	26,65	22 268	544 376,69
„ starcze	49	987,25	19,25	2 859	64 956,69
„ wdowie	100	962,65	9,51	7 851	86 110,71
„ sieroce	110	791,80	10,81	5 515	26 341,32
Odprawy wdowie	—	—	—	—	—
„ sieroce	—	—	—	—	—
III. Z ustawy o ubezpieczeniu społecznym (z dn. 28 marca 1933 r.):					
Zaopatrzenia inwalidzkie	658	13 091,36	20,00 ^c	36 615	788 249,42
„ wdowie	98	1 018,00	10,00 ^c	2 042	25 574,00
„ sierot niezupełnych	10		4,00 ^c	98	
„ „ zupełnych	10	67,00	7,00 ^c	186	2 144,25
Renty inwalidzkie ^e	3	102,21	45,70	23	981,26
„ wdowie ^e	1	31,29	25,24	3	266,29
„ sierot niezupełnych ^e	—		1		
„ „ zupełnych ^e	3	42,14	11,06	11	568,46
Jednorazowe zapomogi pośmiertne	—	—	—	574	64 923,24
IV. Kasa Bratnia Zagłębia Dąbrowskiego:					
Renty inwalidzkie	39	534,57	15,00	649	22 382,77
„ wdowie	2	17,03	12,70	965	12 978,99
„ sierot niezupełnych	—		24		
„ „ zupełnych	1	3,70	11,50	128	1 094,85

^a Pozycje „Renty” i „Zaopatrzenia” obejmują zarówno świadczenia nowoprzyznane, jak i przywrócone.

^b W pozycjach „Renty” i „Zaopatrzenia” podane są kwoty miesięczne przyznanych świadczeń. ^c Wysokość świadczeń stała. ^d Łącznie z dodatkami państwowymi, które wynoszą dla rent inwalidzkich, starczych i wdowich po 50 zł. oraz dla renty sieroczej—25 zł. rocznie. Sumy rent inwalidzkich podane są łącznie z dodatkami rodzinnymi. ^e Renty przyznane z uwzględnieniem art. 293—294 ustawy o ubezpieczeniu społecznym.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia na wypadek braku pracy pracowników umysłowych VII 1937

W o j e w ó d z t w a	Liczba bezrobotnych, którym wypłacono zasiłki	Liczba wypłaconych zasiłków miesięcznych ^a	Kwoty wypłaconych zasiłków (w złotych)	Przeciętna miesięczna wysokość zasiłku I—VII
Ogółem	7 787	9 072	655 884,95	71,41
<i>centralne</i>	<i>3 359</i>	<i>3 701</i>	<i>280 719,26</i>	<i>75,10</i>
M. st. Warszawa	1 890	2 013	159 697,09	79,86
Warszawskie				
Łódzkie	640	717	57 710,87	75,99
Kieleckie	398	469	31 160,00	66,58
Lubelskie	223	277	18 629,50	66,22
Białostockie	208	225	13 521,80	58,91
<i>wschodnie</i>	<i>616</i>	<i>751</i>	<i>45 543,18</i>	<i>60,11</i>
Wileńskie	186	221	13 582,30	59,07
Nowogródzkie	101	131	7 735,70	55,00
Poleskie	104	131	8 118,38	65,02
Wołyńskie	225	268	16 106,80	60,96
<i>zachodnie</i>	<i>2 444</i>	<i>2 947</i>	<i>225 879,18</i>	<i>74,93</i>
Poznańskie	1 160	1 359	83 426,08	60,09
Pomorskie	561	688	44 045,70	65,13
Śląskie	723	900	98 407,40	107,76
<i>południowe</i>	<i>1 368</i>	<i>1 673</i>	<i>103 743,33</i>	<i>62,51</i>
Krakowskie	513	615	40 663,82	67,74
Lwowskie	583	705	44 049,21	61,29
Stanisławowski	127	169	10 319,40	61,71
Tarnopolskie	145	184	8 710,90	49,06

^a Liczba wypłaconych zasiłków w danym miesiącu jest większa od liczby bezrobotnych, którym wypłacono zasiłki ponieważ niejednokrotnie bezrobotny otrzymuje łącznie zasiłki za okres dłuższy niż jeden miesiąc.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia ubezpieczenia od wypadków w zatrudnieniu i chorób zawodowych

VII 1937

Rodzaj świadczenia	Przyznano ^a		Wypłacono ^b	
	rent, odpraw, zapomóg		ilość osób ^c	na sumę (w złotych)
Ogółem				4 081 642,15
I. Z ustawy austriackiej z dn. 28 grudnia 1887 r. i ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej z dn. 11 lipca 1911 r.:				
Renty poszkodowanych	65		69 178	1 738 280,44
" wdów	1		11 180	470 588,18
" sierot zupełnych	1		6 396	267 698,01
" dalszej rodziny	4		925	23 952,52
Odprawy i zapomogi pośmiertne			1	540,00
II. Z ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28 marca 1933 r.:				
Renty poszkodowanych	1 735		26 498	1 105 672,52
" wdów	55		2 088	98 844,59
" sierot	91		3 757	117 934,46
" dalszej rodziny	23		171	4 516,30
Odprawy i zapomogi pośmiertne			97	16 466,84
Koszty protez i lecznictwa				237 148,29

^a Renty tylko nowoprzyznane. ^b Zarówno z tytułu rent nowoprzyznaczonych, jak i rent z lat ubiegłych.

^c Dane tymczasowe.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenia emerytalne Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu VI 1937

Rodzaj świadczenia	Przyznano		Wypłacono	
	rent	na sumę (w złotych) ^a	ilość osób (rencistów)	na sumę (w złotych) ^b
Ogółem				879 006,04
Renty inwalidzkie i chorych	336	7 399,35	28 291	879 006,04
" starości	60	943,85	5 998	
" wdowie i wdów chorych	148	1 169,30	13 862	
" sieroce	135	508,45	6 566	

^a Łącznie z dodatkami państwowymi, które wynoszą dla rent pełnych inwalidzkich, starczych i wdowich po 50 zł. oraz dla renty sieroczej 25 zł. rocznie. ^b Łącznie z dodatkiem państwowym.

Źródło: Dane Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu.

Świadczenia emerytalne Zakładu Ubezpieczenia na Wypadek Inwalidztwa w Chorzowie

I—VII 1937

Rodzaj świadczenia	Przyznano			Wypłacono	
	rent	na sumę (w złotych) ^a	przeciętna miesięczna wysokość świadczenia I—VII	ilość osób (rencistów) ^c	na sumę (w złotych) ^b
Ogółem					13 608 205,50
Renty inwalidzkie	2 959	87 149,05	29,45	41 768	10 493 569,00
" wdowie	1 174	19 529,25	16,63	14 459	1 950 527,70
" sieroce	1 682	12 343,70	7,34	18 866	1 141 152,80
" zaliczkowe	—	—	—	120	22 956,00

^a Łącznie z dodatkiem państwowym, który wynosi do renty inwalidzkiej lub wdowiej — zł. 100., a dla każdej sieroty — 50 zł. rocznie. ^b Łącznie z dodatkiem państwowym. ^c Przeciętna z 7 miesięcy.

U w a g a: Dane obejmują również rencistów, którzy pobierają renty złożone (częstkowe) na podstawie umowy polsko-niemieckiej z dnia 11 czerwca 1931 r.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczenia na Wypadek Inwalidztwa w Chorzowie.

Świadczenia emerytalne pracowników umysłowych

VI—VII 1937

Rodzaj świadczenia	Przyznano					Wypłacono			
	rent, odpraw, zaopatrzeń		na sumę (w złotych)		przeciętna miesięczna wysokość świadczenia	ilość osób (rencistów)		na sumę (w złotych)	
	VI	VII	VI	VII	I—VII	VI	VII	VI	VII
Ogółem								3 732 471,63	3 714 193,28
Renty inwalidzkie	221	212	48 694,07	47 576,80	172,65	11 742	11 846	2 009 043,51	1 987 752,97
„ starcze	53	60	11 828,00	14 171,00	192,41	3 947	3 908	621 658,87	625 545,96
„ wdowie	118	123	14 137,90	15 215,40	116,47	6 588	6 679	764 513,20	794 722,27
„ sieroce	13	48	491,50	1 342,00	29,55	5 032	5 092		
Renty z umowy polsko-niemieckiej:									
inwalidzkie	21	11	2 847,30	1 438,90	102,38	494	502	51 879,63	40 154,45
starcze	2	3	180,90	150,90	76,08	152	155	12 848,90	9 838,84
wdowie	16	12	905,10	758,40	53,33	219	229	12 110,58	8 533,37
sieroce	37	36	151,70	187,10	4,82	112	148	3 071,14	2 041,15
Zaopatrzenia starcze	18	11	950,00	550,00	50,00 ^b	1 896	1 891	97 933,00	99 710,00
„ wdowie	10	5	230,00	160,00	30,00 ^b	281	283	9 480,00	9 430,00
„ sieroce	—	—	—	—	20,00 ^{br}	21	21		
Jednorazowe odprawy	73	59	128 632,80	111 301,77	1 559,82	72	67	126 562,00	120 129,91
Zasiłki pogrzebowe	81	44	23 854,80	14 706,70	287,14	80	47	23 370,80	16 334,36

a W pozycjach „Renty“ i „Zaopatrzenia“ podane są kwoty miesięczne przyznanych świadczeń. b Wysokość świadczeń stała. c Dla sierot niezupełnych 10 zł., dla sierot zupełnych 20 zł.

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

ZAGUBIONE LEGITYMACJE

Krzyżanowska Wanda	—	Bydgoszcz	Albert Monika	4016720	Pińsk
Dyński Mieczysław	4290652	Częstochowa	Mendelsohn Pinkas	1784001	Sambar
Piotrowski Tomasz	1299591	„	Kłosińska Ida	4171140	Tomaszów M.
Kuśmierska Maria	4243905	„	Bieługin Grzegorz	2684497	Warszawa
Markowska Anna	7130788	Grudziądz	Tomaszewska Bolesława	2597341	„
Kapiwaś Antoni	6413153	Inowrocław	Rusak Antoni	2627546	„
Klarowska Bronisława	6414394	„	Melding Perla Tauba	2475814	„
Kotlarek Czesław	6413502	„	Królik Henryk	2689557	„
Wiśniewski Czesław	6423638	„	Fijołek Aniela	2215185	„
Kacprzak Stefan	3325920	Kalisz	Goldberg Chaim	2610963	„
Łoń Stanisław	7921191	Nowy Sącz	Małecka Irena	1075690	„
Łukasiewicz Franciszek	4514836	Ostrowiec	Maciejewski Jan	2436146	„
Frydman Mirian	5829966	Pińsk	Mierzejewski Leon	2412232	„
Mełamed Elka	5811991	„	Szerer Abram	1176031	Włocławek

PRENUMERATA: rocznie zł. 30.—, kwartalnie zł. 7.50, numer pojedynczy 2.50.

Dla pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych i urzędników państwowych cena w prenumeracie zł. 2 mies.

CENY OGŁOSZEŃ: Na wewnętrznej stronie I okładki, jak również na dwóch ostatnich stronach okładki ceny ogłoszeń wynoszą: 1/1 str. — zł. 350.—, 1/2 str. — zł. 180.—, 1/4 str. — zł. 100.—, 1/8 str. — zł. 50.—.

Za tekstem ceny ogłoszeń wynoszą: 1/1 str.—zł. 250.—, 1/2 str.—zł. 130.—, 1/4 str.—zł. 70 —, 1/8 str.—zł. 40.—.

Redakcja i Administracja: Czerniakowska 231, tel. 5-49-20: red.-wew. 182, Admin.-wew. 211. Konto P. K. O. Warszawa Nr. 23-429.

Redakcja: Dr M. MOSKWA, E. WAŚNIEWSKA i A. KOŹNIEWSKI

Redaktor odpowiedzialny: JAN LAUDYN

Wydawca: ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W WARSZAWIE.

Druk L. Bogustawskiego i Ski, Warszawa, Świętokrzyska 11, tel. 5.95-52.

WIDZEWSKA MANUFAKTURA

SPÓŁKA AKCYJNA

CENTRALA: W ŁODZI,
ŚRÓDMIEJSKA 13, TEL. 198-50

FABRYKA: W ŁODZI,
ROKICIŃSKA 81, TEL. 195-91

ZAŁOŻONA W ROKU 1879

przędzalnia, przędzalnia odpadkowa, skręcalnia, tkalnia, bielnik, drukarnia,
farbiarnia, wykończalnia, odlewnia, fabryka maszyn włókienniczych i obrabiarek,

264 000 wrzecion
3 200 krosien automatycznych
7 500 robotników

wyrabia tkaniny bawełniane do najwyższych gatunków, przędzę bawełnianą
do No. 140, również gazowaną i merceryzowaną tudzież przędzę i tkaniny
z kotonizowanego lnu, pod specjalnym znakiem fabrycznym „W I M A L E N”,
gatunki OK o pierwszorzędnej, niebywałej do tej pory w Europie jakości.

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY
INŻ. ZYGMUNT MIĘSOWICZ

RZĄDOWO
UPRAWNIONY
ARCHITEKT

G D Y N I A, U L. B E M A L. 7
TELEFON Nr. 24-58

ODDZIAŁ W WARSZAWIE
U L. W Ł O D A R Z E W S K A 18-A
TELEFON 406-78

ROBOTY BUDOWLANE
I INŻYNIERSKIE

PRZEDSIĘBIORSTWO
INŻYNIERYJNO - BUDOWLANE

T A D E U S Z B R Z E Z I Ń S K I

► W W A R S Z A W I E ◀

TEL. 7.20-59, 8.95-78, 7.18-37

WYKONUJE BUDOWĘ DOMÓW
MIESZKALNYCH Z. U. S.

PRZY UL.

- 1) BELWEDERSKIEJ 36/38
0 KUBATURZE 60.000 M³
- 2) FILTROWEJ 62
0 KUBATURZE 72.000 M³

WYRÓB KRAJOWY
„ACUSAN“

NAZWA ZASTRZEŻONA

WYTWÓRNIA

IGIEŁ

MEDYCZNYCH

I CHIRURGICZNYCH

J. CZEKALIŃSKI

WARSZAWA,
ALEJE JEROZOLIMSKIE 117.

TELEFON 6-03-65.

PROSIMY ŻAĐAĆ WSZĘDZIE IGIEŁ „ACUSAN“

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W ŁODZI ogłasza

konkurs

na stanowiska: 1 lekarza pediatry w Łodzi, 1 lekarza pogotowia położniczego w Łodzi, 1 lekarza ml. asystenta w sanatorium dla piersiowo-chorych w Tuszyńku, 1 lekarza ml. asystenta oddz. chirurgicznego szpitala im. Prezydenta Prof. I. Mościckiego w Łodzi.

Płace i warunki pracy obowiązują według norm, ustalonych umową zbiorową ze Związkiem Lekarzy P. P. Obwodu Łódzkiego z dnia 17.III.1934 r., oraz umową dodatkową z dnia 24.IV. 1935, i regulaminami dla odnośnych lekarzy.

Do podań należy dołączyć następujące dokumenty w oryginałach, lub uwierzytelnione odpisy:

1) własnoręcznie napisany życiorys, 2) metryka urodzenia, 3) dowód obywatelstwa polskiego, 4) dyplom lekarski, ważny na terenie Rzplitej Polskiej, 5) prawo na wykonywanie praktyki lekarskiej w Państwie Polskim, 6) świadectwo lekarskie, wystawione przez lekarza urzędowego, 7) stosunek do służby wojskowej (z uwzględnieniem par. 5 p. 2 umowy zbiorowej), 8) świadectwa z poprzedniej pracy, 9) dowód z przesłuchania kursu przeciwigazowego.

Lekarze asystenci nie mogą obejmować żadnego płatnego stanowiska, ani pełnić funkcji płatnych bez osobnego zezwolenia lekarza naczelnego.

Podania należy składać do Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi, ul. Wólczańska Nr. 225, do dnia 20 października 1937 r., do godz. 12-ej, w zamkniętej kopercie, z napisem:

Konkurs na stanowisko....

Podania bez dołączenia wyżej podanych dokumentów rozpatrywane nie będą.

Dyrekcja Ubezpieczalni Społecznej
w Łodzi.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W BIAŁEJ KRAKOWSKIEJ
ogłasza

konkurs

na stanowisko lekarza pediatry, z równoczesnym pełnieniem funkcji kierownika Sanatorium-Szkoły w Andrychowie.

Kandydaci na to stanowisko winni posiadać 1) co najmniej 3 letnią praktykę w zakresie pediatrii klinicznej lub na oddziale szpitalnym, 2) dokładną znajomość i umiejętność posługiwania się Roentgenem.

Do podania należy dołączyć następujące dokumenty (uwierzytelnione odpisy):

a) metrykę urodzenia, b) dyplom lekarski, c) poświadczenie obywatelstwa polskiego, d) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, e) świadectwa poprzedniej pracy, z zaświadczeniem szefa kliniki, oddziału lub zakładu co do posiadania warunków ad 1), f) świadectwo zdrowia, wystawione przez lekarza powiatowego, g) świadectwo przesłuchania kursu obrony przeciwigazowej, h) własnoręcznie napisany życiorys.

Szczegółowe warunki pracy i wynagrodzenie będą ustalone przy zawarciu umowy.

Podanie wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Ubezpieczalni Społecznej w Białej Krakowskiej w terminie do dnia 15 października 1937 r. godz. 12-ta.

Stanowisko jest do objęcia od dnia 1 listopada 1937 r.

Lekarz Naczelny:
(—) Dr. St. Matlak.

Dyrektor:
(—) Dr. F. Mildner.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W BIAŁEJ KRAKOWSKIEJ
ogłasza

konkurs

na stanowisko lekarza domowego 1) w Brzeszczach k. Oświęcimia 2) w Brzeźnicy k. Zatora.

Kandydaci na powyższe stanowiska winni posiadać kwalifikacje określone w wytycznych do umów z lekarzami w b. Kasach Chorych, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izby Lekarskich Nr. 9, z r. 1933, oraz winni dołączyć do podań następujące dokumenty (uwierzytelnione odpisy):

1) metrykę urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) dyplom lekarski, 4) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, 5) świadectwa z poprzedniej pracy, 6) dokument, stwierdzający stosunek do służby wojskowej, 7) własnoręcznie napisany życiorys, 8) świadectwo przesłuchania kursu przeciwigazowego.

Szczegółowe warunki pracy i płacy będą ustalone przy zawarciu umowy.

Podanie wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Ubezpieczalni Społecznej w Białej Krakowskiej w terminie do dnia 15 października 1937 r. godz. 12-ta.

Lekarz Naczelny:
(—) Dr. St. Matlak.

Dyrektor:
(—) Dr. F. Mildner.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W GRUDZIĄDZU ogłasza

konkurs

na stanowisko 2-ch lekarzy domowych z siedzibą w Grudziądzu.

Kandydaci na to stanowisko winni posiadać kwalifikacje i warunki określone w § 2 „Wytucznych do umów z lekarzami w Ubezpieczalniach Społecznych (Kasach Chorych)”, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izb Lekarskich Nr 9 z 1933 r oraz winni dołączyć do podań następujące uwierzytelnione odpisy dokumentów:

1) metrykę urodzenia, 2) dyplom lekarski, 3) dowód obywatelstwa polskiego, 4) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej na terenie R. P., 5) świadectwa z poprzedniej pracy, 6) świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza powiatowego, 7) świadectwo przesłuchania kursu obrony przeciwgazowej, 8) własnoręcznie napisany życiorys i 9) nieprzekroczony 45 rok życia.

Szczegółowe warunki pracy i wynagrodzenia będą ustalone przy zawieraniu umowy.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Ubezpieczalni Społecznej w Grudziądzu, w kopertach zapieczętowanych, z napisem: „Konkurs na stanowisko lekarza domowego”, w terminie do dnia 15 października 1937 r. godz. 12 w południe.

Podania pozostawione bez odpowiedzi do dnia 31 października 1937 r. należy uważać za nie uwzględnione.

Grudziądz, dnia 9 września 1937 r.

Lekarz Naczelny:
(—) Dr Michałowicz.

Dyrektor:
(—) R. Sztukel.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W GDYNI z tymczasową siedzibą w WEJHEROWIE ogłasza

konkurs

na stanowisko lekarza naczelnego Ubezpieczalni Społecznej w Gdyni z tymcz. siedzibą w Wejherowie.

Kandydaci na to stanowisko winni posiadać kwalifikacje wymagane art. 49 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dnia 28 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 396) oraz winni dołączyć do podań następujące dokumenty lub uwierzytelnione odpisy:

1) metrykę urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) dyplom ukończenia wydziału lekarskiego, uprawniający do wykonywania praktyki lekarskiej w Państwie Polskim, 4) dowody studiów i dotychczasowej pracy, 5) życiorys, 6) zaświadczenie z 5-letniej pracy na stanowisku administracyjno-lekarskim, w tym przynajmniej 1 rok w Ubezpieczalni Społecznej lub w Kasie Chorych, 7) zaświadczenie z 3-letniej praktyki w zakładach leczniczych (klinice lub szpitalu).

Lekarz naczelny nie może zajmować płatnego stanowiska, ani pełnić płatnych funkcji poza Ubezpieczalnią bez osobnego zezwolenia Ministra Opieki Społecznej.

Do stanowiska Lekarza naczelnego jest przywiązane uposażenie miesięczne w wysokości określonej przy zawieraniu umowy.

Podania udokumentowane należy nadsyłać pod adresem Ubezpieczalni Społecznej w Gdyni z tymczasową siedzibą w Wejherowie w zapieczętowanych kopertach z napisem „Konkurs na stanowisko Lekarza naczelnego” do dnia 20 października, do godz. 12-ej.

Komisarz Ubezpieczalni Społecznej
(—) J. Gorzkowski

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W KUTNIE ogłasza

konkurs

na 2 stanowiska lekarskie, mianowicie: 1) na stanowisko lekarza domowego w Łowiczu oraz 2) na stanowisko lekarza domowego w Witoniu.

Kandydaci na te stanowiska winni dołączyć do podań następujące oryginalne dokumenty lub uwierzytelnione odpisy:

1) metrykę urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) dyplom lekarski, 4) świadectwa dotychczasowej praktyki lekarskiej, 5) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej oraz 6) własnoręcznie napisany życiorys.

Kandydaci powinni posiadać kwalifikacje i warunki określone dla tego rodzaju stanowisk w § 2 „Wytucznych do umów z lekarzami w Ubezpieczalniach Społecznych” ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izb Lekarskich Nr 9 z 1933 r.

Szczegółowe warunki pracy i płacy zostaną ustalone przy zawieraniu umów.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać pod adresem Dyrekcji Ubezpieczalni Społecznej w Kutnie, ul. Staszica 3, w kopertach zapieczętowanych z napisem „Konkurs na stanowisko lekarza domowego” w terminie do dnia 15 października 1937 r. godz. 12-ta w południe.

Stanowiska są do objęcia od dn. 1.XI. 1937 r.

Podania, które zostaną bez odpowiedzi do dn. 1 listopada 1937 r. należy uważać za nieuwzględnione.

Lekarz Naczelny:
(—) Dr. W. Taliowski

p. o. Dyrektora:
(—) Z. Jabłoński

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W RÓWNEM ogłasza

konkurs

na stanowisko: 1) Trzech lekarzy domowych, z siedzibą w Klesowie (pow. Sarny), w Smydze (pow. Dubno), w Aleksandrii (pow. Równem). 2) jednego lekarza laryngologa z siedzibą w Równem.

Kandydaci na powyższe stanowiska winni posiadać kwalifikacje określone w § 2 wytucznych do umów z lekarzami Ubezpieczalni Społecznej, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Izb Lekarskich Nr 9 z 1933 r.

Do podań należy dołączyć następujące dokumenty lub uwierzytelnione ich odpisy:

1) metrykę urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) dyplom lekarski, 4) dowód prawa wykonywania praktyki lekarskiej, 5) świadectwa z odbytej praktyki lekarskiej, 6) dokument wojskowy, 7) własnoręcznie napisany życiorys, 8) świadectwo przesłuchania kursu gazowego.

Szczegółowe warunki pracy i płacy zostaną ustalone przy zawieraniu umowy.

Podania wraz z dokumentami należy nadsyłać do Ubezpieczalni Społecznej w Równem w terminie do dnia 1 listopada 1937 r.

Podania bez odpowiedzi do dnia 15 listopada 1937 r. należy uważać za nieuwzględnione.

Lekarz Naczelny:
(—) Dr E. Jeśman.

Dyrektor:
(—) J. Mazur.

S P I S R Z E C Z Y

Artykuły:

- JERZY PAKULSKI i EGON VIELROSE:** Próba ustalenia podstaw technicznych ubezpieczenia na wypadek braku pracy 659
- JÓZEF ANTOSIAK:** Organizacja poboru składek w świetle szczegółowej analizy zaległości 662
- BRONISŁAW PIĘTASZEWSKI:** Społeczne tło ubezpieczenia pracownic domowych 668

Materiały:

- Mgr KAZIMIERZ TEISSEYRE:** XXIII posiedzenie Zarządu Międzynarodowego Związku Instytucji Ubezpieczeń Społecznych 674
- WACŁAW LENGA:** Ściągalność składek ubezpieczeniowych w okresie styczeń — wrzesień 1937 r. 679
- Mgr ZDZISŁAW WYŻNIKIEWICZ:** Zmiany w ogólnym ubezpieczeniu emerytalnym robotników na Górnym Śląsku 679
- Dr med. i historii A. KRASUSKI:** Charakter społeczny medycyny polskiej końca XVIII w. 682
- A. UTRYSKO:** Zobowiązania wzajemne ubezpieczalni społecznych 684

Kronika krajowa:

- Ruch służbowy 686
- W. L.:** Konferencja 4 ubezpieczalni społ. 687

Kronika zagraniczna 690

Książki i czasopisma 693

Streszczenia w obcych językach niektórych artykułów 696

Statystyka 700

SOMMAIRE.

Articles:

- Jerzy Pakulski et Egon Vielrose.** Fixation des bases techniques de l'assurance—chômage. (Epreuve). 659
- Józef Antosiak:** Versement des cotisations au point de vue d'analyse détaillée des arrérages. (Suite) 662
- Bronisław Piętaszewski:** Fond social de l'assurance des travailleuses de maison (bonnes) 668

INHALT.

Aufsätze:

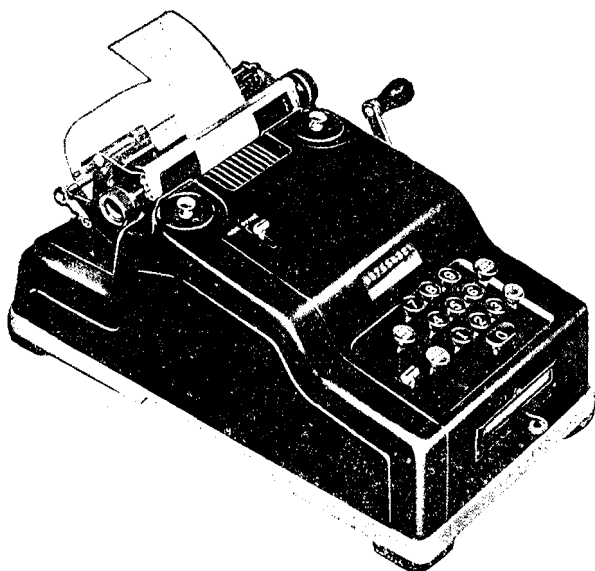
- J. Pakulski und E. Vielrose:** Eine Probe der Schaffung der versicherungstechnischen Grundlagen in der Arbeitslosenversicherung 659
- J. Antosiak:** Die Organisation bei der Einziehung der Beiträge im Lichte der Analyse der Beitragsschulden (Schluss) 662
- B. Piętaszewski:** Der soziale Hintergrund der Versicherung der weiblichen Hausangestellten 668

Matériaux:

Mgr. K. Teisseyre: XXIII-e Session du Conseil d'Administration de l'Union Internationale des Institutions d'Assurances Sociales	674
W. Lengä: Enregistrement des cotisations en Janvier — Septembre 1937	679
Mgr. Z. Wyznikiewicz: Modifications de l'assurance — invalidité en Haute Silesie	679
Dr L. Krasuski: Caractère social de la médecine polonaise fin XVIII siècle	682
A. Utrysko: Engagements reciproques des institutions d'Assurances Sociales	684
Chronique nationale	686
Chronique internationale	690
Livres et périodiques	693
Statistiques	700

Materialien:

Mgr. K. Teisseyre: XXIII Sitzung des Vorstandes des internationalen Verbandes der Sozialversicherungsanstalten	674
W. Lengä: Das Einziehen der Versicherungsbeiträge in der Zeit Jänner — September 1937	679
Mgr. Z. Wyznikiewicz: Veränderungen in der oberschlesischen Invalidenversicherung	679
Dr. L. Krasuski: Der soziale Charakter der polnischen Medizin am Ende des XVIII Jhdrt	682
A. Utrysko: Gegenseitige Verpflichtungen der Sozialversicherungsanstalten	684
Inlandschronik	686
Auslandschronik	690
Bücher- und Zeitschriftenschau	693
Statistik	700

NIEDOŚCIGNIONE maszyny**REMINGTON RAND**

DO LICZENIA

RĘCZNE I ELEKTRYCZNE

ZAPISUJĄ

DODAJĄ

ODEJMUJĄ

MNOŻĄ

DZIELĄ

LEKKIE - ZWARTE - MOCNE

DOGODNE WARUNKI NABYCIA - DEMONSTRACJE, PROSPEKTY na ŻYCZENIE

Tow. BLOCK-BRUN, Sp. Akc. — Warszawa, gmach Hotelu Bristol

Oddziały w większych miastach.